

Nr 87.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående upphörande i viss utsträckning av nu utgående ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom införande av strafflagen den 16 februari 1864 frångångna bötesandelar; given Stockholms slott den 30 januari 1920.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels — med förklarande ej mindre, beträffande de häradsnämnder, rådhusrätter, poliskammaren i Norrköping, städer, stadsfiskalerna i Nyköping, Sala, Säter, Västervik, Lidköping, Kristinehamn, Filipstad, Jönköping, Nora, Karlskrona, Kristianstad, Växjö och Norrköping, Norrköpings polisgevaldiger, polispersonalen i Göteborg, stadsvaktmästaren och två poliskonstaplar i Uddevalla, tre poliskonstaplar i Härnösand, allmänna barnhusinrättningen, polispersonalens i Stockholm pensionsinrättning, Stockholms stads poliskassa, polisgevaldigern i Karlskrona och länsmannen i Trollhättans distrikt tillerkända ersättningar för dem genom strafflagens införande frångångna bötesandelar, att sistnämnda två ersättningar icke skola utgå för tiden efter 1920 års ingång samt att övriga ersättningar skola upphöra med utgången av samma år, än även att vederlag för ersättningens upphörande skall tilldelas såväl allmänna barnhusinrättningen, på sätt nedan angives, som ock var stad med vad efter en räntefot av fyra procent motsvarar det kapitaliserade beloppet av ersättningen, beräknad för Halmstad till 116 kronor 70 öre, för Göteborg till 4,556 kronor och för en var av övriga städer till det staden i Kungl. Maj:ts brev den 7 september 1869 tillagda belopp, samt att vederlaget till städerna må lyftas efter ingången av december månad 1920 — i riksstaten för år 1921 nedsätta det under andra huvudtiteln

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 73 häft. (Nr 87.)

uppförda ordinarie förslagsanslaget till ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom strafflagens införande frångångna bötesandelar, nu 84,000 kronor, med 57,100 kronor, till 26,900 kronor,

dels, för beredande av vederlag åt städerna i förut angivna hänseende, på tilläggsstat för år 1920 under andra huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst 218,118 kronor,

dels i riksstaten för år 1921 under femte huvudtiteln uppföra det nu under åttonde huvudtiteln med 78,000 kronor upptagna ordinarie anslaget till allmänna barnhuset i Stockholm med ett med 6,700 kronor till 84,700 kronor förhöjt belopp,

dels ock, beträffande de ersättningar för frångångna bötesandelar, som tillerkänts borgmästaren i Vaxholm, stadsfiskaler, med undantag av förut nämnda tretton stadsfiskaler, och stadstjänaren i Umeå, förklara, att ersättning ej skall utgå till den, som efter den dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, utnämnes eller förordnas till innehavare av dylik tjänst eller däremot svarande befattning.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 januari 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
OLSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Löfgren anmälde — så vitt angick vissa här nedan närmare angivna spørsmål jämväl i egen-
skap av tillförordnad chef för civildepartementet — riksdagens skrivelse
den 10 maj 1902 angående anslaget till ersättning åt personer, menig-
heter och allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens in-
förande frångångna bötesandelar ävensom riksdagens skrivelse den 12
juni 1919 angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år
1920 andra huvudtitel i vad sistnämnda skrivelse hade avseende å nyss-
berörda ersättning; och anförde föredragande departementschefen därvid
följande:

I 32 kapitlet 1 § rättegångsbalken stadgas, att böter, som ådömas
enligt 1734 års lag, skola, där ej finnes utsatt vilken dem njuta skall,
gå till treskiftes mellan Konungen, häradet eller staden samt måls-
äganden. Enligt 3 § i samma kapitel taga av den häradet tillfallande
lott häradshövdingen, nämnden och häradet var sin tredjedel, under det
att av stadens lott två tredjedelar tillfalla rådhusrättens ledamöter och
fordelas så, att borgmästaren tager dubbel lott mot rådman.

Vid sidan av nu omförmälda allmänna stadganden gällde, före införandet av strafflagen av den 16 februari 1864, till följd av särskilda föreskrifter i vissa fall andra regler för bötesfördelningen. Enligt dessa tillföll andel av vissa böter någon menighet eller allmän inrättning, såsom kyrkan, de fattiga eller allmänna barnhusinrättningen i Stockholm.

Genom strafflagen av den 16 februari 1864 upphävdes med vissa undantag missgärnings- och straffbalkarna i 1734 års lag tillika med alla de särskilda stadganden, som utgjorde förklaring eller ändring av vad sagda balkar innehöllo eller tillägg däri, ävensom alla i övriga balkar av samma lag eller i särskilda lagar, författningar eller vitesförbud givna straffbestämmelser för brott, å vilka i nya lagen utsatts straff. I 2 kapitlet 8 § av strafflagen stadgas, att böter, som enligt densamma ådömas, skola tillfalla kronan.

Från och med strafflagens trädande i kraft den 1 januari 1865 upphörde sålunda förut omförmälda föreskrifter rörande bötesfördelning att äga tillämpning å böter för brott, därå i strafflagen utsatts sådan straffpåföljd.

Rikets ständers skrivelse den 21 oktober 1863.

Vid 1862—1863 års riksdag anförde rikets ständer, efter antagande av det då framlagda förslaget till strafflagen, i skrivelse den 21 oktober 1863, att ständernas uppmärksamhet blivit fäst på billigheten av att bereda ersättning åt de menigheter, inrättningar och tjänstemän, vilka genom den förändrade dispositionen av böter, som efter den nya strafflagen ådömdes, komme i saknad av förut åtnjutna och tillförsäkrade inkomster beroende på andelar i böter. Efter redogörelse för vissa då gällande föreskrifter om bötesfördelning, yttrade ständerna i samma skrivelse bland annat följande:

»Utan tvivel är det enkel fordran av rättvisa, att de ämbets- och tjänstemän, vilka till följd av den nya strafflagens stadgande att böter skola tillfalla kronan gå i mistning av de inkomster, som varit beroende på beståndet av här ovan anmärkta föreskrifter om böters fördelning, av statsverket erhålla full ersättning för sålunda inträffad minskning i deras påräknade inkomster av tjänsten; och det synes även vara billigt, att de menigheter och allmänna inrättningar, vilka till följd av de närvarande förhållandena med fullt skäl grundat sina inkomst- och utgiftsstaten för den närmaste framtiden på beräkningen att dem fortfarande skulle tillflyta enahanda inkomster av bötesandelar som hitintills, varda, åtminstone intill dess de hunnit att med avseende på de nya förhållandena vidtagna förändrade anordningar för sina penningbehovs reglerande, bibehålla vid nuvarande av bötesandelar beroende inkomster; och då härvid endast bör ifrågakomma bestämmande av ersättning för hitintills åtnjutna inkomster, samt det är av vikt, att genom de för sådant ändamål vidtagna åtgärder någon rubbning icke sker i rikets ständers beslut angående 2 kap. 8 paragrafen i strafflagen eller det därmed avsedda ändamål mot-

verkas, så är nödigt, att ersättningsbeloppen uteslutande med avseende på de förhållanden, som ägt rum innan strafflagen med dess högre böter trätt i verksamhet, och efter en viss medelinkomst för de sist förflutna åren bestämmas till en fast summa att av dem, som för närvarande äro till sådan inkomst berättigade, fortfarande eller tills vidare åtnjutas.

Då det emellertid å ena sidan icke av rättvisans och billighetens fordringar är en ovillkorlig följd varken, att ovan berörda ersättningar måste vara vid vissa tjänstebefattningar fästade för längre tid än nuvarande innehavares tjänstetid, vilket vore så mycket otjänligare, som därigenom skulle kunna uppstå invecklade förhållanden vid blivande lönerogleringar, eller att de för all framtid skulle tilläggas kommunerna, för vilka annan utväg till deras penningebehovs fyllande blivit genom kommunalförfattningarna beredd, eller att allmänna inrättningar, vilka, därest de förtjäna och behöva understöd av staten, kunna erhålla detta under en lämpligare och med vederbörlig enkelhet i finansförvaltningen mera förenlig form än genom stadigvarande ersättningsanslag av allmänna medel, skulle förklaras till sådana berättigade; men å andra sidan till äventyrs förekomma av staten ingångna förbindelser, som medföra fortfarande ersättningsskyldighet även i dessa fall, har en utredning, som genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga försorg lättast kan verkställas, synts rikets ständer vara erforderlig därom, huru en reglering för framtiden av nu ifrågavarande förhållanden må kunna på enklaste och tjänligaste sätt åstadkommas.

Med anledning av vad sålunda förekommit hava rikets ständer beslutat, att såsom ersättning för de förluster, som till följd av strafflagens innehåll att däri stadgade böter böra kronan tillfalla kunna drabba personer, menigheter eller allmänna inrättningar, må av inflytande bötesmedel från och med det år den nya strafflagen träder i verksamhet tills vidare dem tilläggas ett belopp motsvarande vad de efter medelberäkning för senaste fem år hitintills årligen uppburit.»

Statskontoret, som anbefalldes att inkomma med yttrande och förslag angående lämpligaste sättet att bereda verkställighet åt vad rikets ständer sålunda beslutat, avgav i anledning härav utlåtande den 2 juni 1865. Jämväl justitiekanslern yttrade sig i ärendet. Rörande innehållet i dessa utlåtanden hänvisar jag till den redogörelse därför, som lämnas i en inom justitiedepartementet utarbetad, handlingarna i ärendet bifogad promemoria.

*Statskontorets
och justitie-
kanslerns
utlåtanden
år 1865.*

I enlighet med hemställan av statskontoret och justitiekanslern utfärdades den 29 augusti 1865 kungörelse av innehåll, att alla de, vare sig menigheter, allmänna inrättningar, tjänstemän eller andra personer, vilka ansågo sig äga grundade anspråk på ersättning för förlust, som tillskyndats dem därigenom att böter, uti vilka de tillföre åtnjutit andel, dåmera enligt nya strafflagen helt och hållet tillfölle kronan, borde före den 1 mars 1866 till utbekommande av sådan ersättning anmäla sig hos Kungl. Maj:ts befallningshavande och därvid med behöriga handlingar styrka vad de under åren 1860—1864 åtnjutit i andelar

*Kungörelsen
den 29
augusti 1865.*

av ifrågavarande slags böter ävensom, därest rättigheten att uppbära andelar av böter grundade sig på annat än allmän lag och författning eller kunde vara någon inrättning eller menighet för all framtid tillförsäkrad, sådant behörigen ådagalägga; och ville Kungl. Maj:t, sedan befallningshavandena granskat nämnda handlingar och yttrat sig över de väckta anspråken, vidare besluta i anledning av desamma.

1865—1866
års riksdag.

Frågan om särskilt anslag för bestridande av utgifterna för ersättning uti ifrågakomna hänseende väcktes härefter vid 1865—1866 års riksdag. Under erinran om ständernas förut berörda, den 21 oktober 1863 anmälda beslut, föreslog Kungl. Maj:t nämligen i statsverkspropositionen, att ständerna måtte för nästa statsregleringsperiod anvisa ett särskilt förslagsanslag att under rubrik »ersättning till personer, menigheter eller allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar» uppföras å riksstatens andra huvudtitel med 250,000 riksdaler. Denna framställning blev av ständerna i skrivelse den 24 februari 1866 bifallen.

Kungl. Maj:ts
brev den 13
mars 1866.

I anledning av kungörelsen den 29 augusti 1865 hade emellertid åtskilliga ansökningar om ersättning, efter förberedande granskning hos länsstyrelserna, av dessa insänts till Kungl. Maj:t och i justitiedepartementet slutligen granskats. I ett härefter den 13 mars 1866 utfärdat brev förklarade Kungl. Maj:t, att vid prövning av dessa ansökningar Kungl. Maj:t, på sätt i ständernas skrivelse den 21 oktober 1863 anförts, väl ansett det icke vara en ovillkorlig följd av rättvisans och billighetens fordringar varken, att ifrågavarande ersättningar bleve vid vissa tjänstebefattningar fästade längre än under de innehavares tjänstetid, vilka tillträtt sina befattningar före den nya strafflagens trädande i verket, eller att de för all framtid skulle tilläggas kommunerna eller att allmänna inrättningar skulle förklaras därtill berättigade. Men *då*, vad först anginge tjänstemännen, ej allenast för en stor del av allmänna åklagarna, såsom även av justitiekanslern vore framhållet, ifrågavarande bötesandelar utgjort en väsentlig del av deras avlöning, som icke skulle kunna utan motsvarande ersättning dessa befattningar frantagas, med mindre möjligheten av deras framtida tillsättande äventyrades, än även många domare- och tjänstebefattningar, vilka dittills andelar av ifrågavarande slags böter tillkommit, för det dåvarande vore så svagt avlönade, att någon minskning i deras inkomster icke skäligen syntes böra ifrågakomma, samt särskiljandet av de befattningar, för vilka någon ersättning måhända icke för all framtid vore oundgänglig, lämpligen icke kunde ske annorlunda än i sammanhang med det förslag till definitiv reglering, varom rikets ständer gjort framställning; *då*, i fråga om

kommunerna, ständerna funnit billigt, att kommunerna, åtminstone intill dess de hunnit att med avseende å de nya förhållandena vidtaga förändrade anordningar för sina penningbehovs reglerande, bibehölles vid förut varande av bötesandelar beroende inkomster; och då av ständernas uttalade förutsättning att sådana allmänna inrättningar, som för tjänade och behövde understöd av staten, skulle erhålla detta under lämpligare form än ifrågavarande ersättningsanslag syntes följa, att samma ersättning icke borde dem fräntagas, förr än frågan om behovet av direkt anslag hunnit prövas, fann Kungl. Maj:t skäligt förordna, att alla ersättningar, som bleve av Kungl. Maj:t bestämda, skulle utgå tills vidare och intill dess den av ständerna begärda reglering kunde åstadkommas eller annorlunda förordnades; dock att, därest ersättning sålunda komme att tillfalla någon tjänsteman, vilken blivit till sin befattning utnämnd efter det nya strafflagen trätt i verket, icke på nämnda ersättning finge grundas anspråk på att jämväl vid en framtida reglering varda därvid bibehållen.

Tillika förordnade Kungl. Maj:t, att ersättningarna skulle utbetalas, för år 1865 ofördröjligen samt för åren 1866 och 1867 efter december månads ingång.

De belopp, som efter sålunda angivna grunder blevo intill 1866 års slut anvisade att utgå från förevarande förslagsanslag å 250,000 kronor, uppgingo till 134,301 kronor. Åtskilliga ansökningar om ersättning hade emellertid då ännu ej hunnit prövas.

Under åberopande av sistberörda förhållande anförde justitiestatsministern till statsrådsprotokollet den 4 januari 1867, att något förslag till slutlig reglering av ersättningen för mistade bötesandelar då icke torde kunna ifrågasättas, även om det skulle anses lämpligt att avgöra denna fråga på en gång för alla dem, vilka förklarats berättigade till en dylik ersättning. Denna prövning om ersättning för mistade bötesandelar torde, yttrade justitiestatsministern vidare, i fråga om de tjänstemannastater, för vilka ny lönereglering även av andra skäl vore att emotse, såsom t. ex. landsstaten, måhända böra företagas i sammanhang med den allmänna löneregleringen särskilt för varje stat. I alla händelser torde det dock vara Kungl. Maj:t obetaget att efter sig företeende omständigheter beträffande statens tjänstemän förordna om ersättningens upphörande för sådana, som efter 1865 års början tillträtt sina befattningar och för vilkas tillräckliga avlöning Kungl. Maj:t funne sådan ersättning icke vidare vara av nöden. Justitiestatsministern hemställde därför, att ett förslagsanslag för ifrågavarande ändamål och under enahanda villkor, som för det då beviljade blivit stadgade, måtte av

1867 års
riksdag.

riksdagen jämväl för nästa statsregleringsperiod anvisas, men att beloppet av detsamma måtte nedsättas till 160,000 kronor.

Kungl. Maj:ts proposition härom blev av riksdagen bifallen; och blev anslaget vid 1868 års riksdag upptaget i riksstaten med oförändrat belopp 160,000 kronor.

1869 års
riksdag.

Vid behandling av frågan om upptagande av anslaget i statsverkspropositionen till 1869 års riksdag anförde justitiestatsministern till statsrådsprotokollet den 5 januari 1869 bland annat följande:

De belopp, som enligt de av Kungl. Maj:t och riksdagen angivna grunder blivit beviljade, hade uppgått till högst 147,298 riksdaler årligen. Då Kungl. Maj:t förklarar under år 1868 inkomna nya ansökningar om ersättning av ifrågavarande beskaffenhet icke kunna såsom för sent framställda vinna avseende, torde någon förhöjning av nämnda belopp icke ifrågakomma. Av sistnämnda belopp hade anslagits åt:

häradshövdingar	rdr	6,708
härad	»	6,846
nämnder	»	6,534
häradshövdingar, härad och nämnder gemensamt	»	1,585
städer, däruti för en del jämväl ingått rådstuvurättens andel	»	21,630
rådstuvurätter	»	3,336
stadsfiskaler	»	34,584
landsfiskaler	»	1,397
kronofogdar	»	320
länsmän	»	23,146
särskilda inrättningar, ämbetsverk och tjänstemän	»	27,358
fattigvårdsstyrelser	»	13,834
kyrkor	»	20

Summa rdr 147,298.

Vad anginge de tjänstemän tillagda ersättningsbelopp, syntes någon indragning för de i allmänhet synnerligen svagt avlönade lands- och stadsfiskalerna icke böra komma ifråga; ej heller torde indragning böra verkställas för kronofogdar och länsmän annorlunda än i sammanhang med en allmän lönereglering för landsstaten. Likaså förefölle det justitiestatsministern obilligt att borttaga den rådstuvurätterna tillkommande ersättning, enär dylik åtgärd skulle föranleda tillökning i besväret av den städerna måhända icke allestädes fullt rättvist åliggande skyldigheten att själva avlöna sina domare.

Rörande det under rubriken »särskilda inrättningar, ämbetsverk och tjänstemän» upptagna belopp, torde de däri ingående ersättningarna till skogsplanteringskassan 2,225 riksdaler och till åtskilliga skogstjänstemän och betjante 983 riksdaler komma att upphöra, enär då för skogsstaten föreslagits en definitiv reglering. I avseende å övriga, under nyssnämnda rubrik upptagna poster, som förnämligast utgjordes av polis-inrättningar och polistjänstemän i städerna, allmänna barnhusinrättningen i Stockholm, advokatfiskalerna i hovrätterna och några andra mindre betydliga poster,

ansåge justitiestatsministern icke rådligt att då föreslå någon förändring. Ej heller funne han anledning att förminska den gottgörelse, som vore anvisad åt häradsnämnderna.

Beträffande de belopp, som utginge till härad, städer, fattigvårdsstyrelser och kyrkor, kunde med avseende å vad rikets ständer vid ersättningsarnas beviljande anfört därom, att desamma icke ovillkorligen tillförsäkrades åt kommunerna, för vilka annan utväg för deras penningbehovs fyllande blivit genom kommunalförfattningarna beredd, under längre tid än, till dess de hunnit att med avseende å de nya förhållandena vidtaga förändrade anordningar, med skäl sättas ifråga, huruvida dessa ersättningar borde äskas för ytterligare en statsregleringsperiod. Förlusten av desamma syntes icke för ifrågavarande kommuner kunna bli särdeles kännbar. I fråga särskilt om städerna måste dock tagas i betraktande, att i de flera bland dem tillagda ersättningsbelopp inginge icke allenast den staden tillförene enligt allmän lag tillkommande andel i böter utan även kronans andel, som genom privilegier eller andra resolutioner blivit till staden i äldre tider överlåten. I avseende å denna del torde någon rubbning icke böra då äga rum.

I överensstämmelse med vad han sålunda anfört hemställde justitiestatsministern, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att för nästa statsregleringsperiod anvisa ett förslagsanslag om 120,000 kronor under enahanda villkor, som vid det för ifrågavarande ändamål då beviljade anslag blivit fästade, dock med förklaring, att ersättning för mistade bötesandelar icke vidare komme att utgå till härad, fattigvårdsstyrelser, kyrkor och städer, vad de sist nämnda anginge, såvitt rättigheten till dylik ersättning ej grundade sig på särskilda privilegier eller före nya strafflagens tillkomst givna resolutioner. Tillika hemställde justitiestatsministern att, därest definitiv reglering av skogsstaten bleve fastställd, förut omförmälda ersättningar till skogsplanteringskassan och till skogstjänstemän och betjante måtte förklaras skola vid vissa angivna tidpunkter upphöra.

Sedan Kungl. Maj:t i enlighet härmed gjort framställning till riksdagen, blev denna framställning av riksdagen i skrivelse den 13 maj 1869 bifallen. I denna skrivelse framhöll riksdagen tillika, hurusom utredningen syntes giva vid handen, att även åtskilliga andra ersättningar av förevarande beskaffenhet än de av Kungl. Maj:t till upphörande föreslagna möjligen skulle kunna utan olägenhet indragas. Under påpekande att så tycktes vara förhållandet särskilt beträffande ersättningsarna till häradshövdingarna, anhöll riksdagen, att de då till vissa dylika befattningshavare utgående ersättningsbelopp måtte i mån av tjänstinnehavarnas avgång upphöra att utgå, samt att Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, om icke jämväl åtskilliga andra då utgående ersättningar av ifrågavarande beskaffenhet skulle kunna indragas.

*Riksdagens
skrivelse den
13 maj 1869.*

I anledning av denna skrivelse verkställdes inom justitiedepartementet förnyad utredning rörande vissa av ifrågavarande ersättningsbelopp. Denna utredning avsåg i främsta rummet att fastställa beloppet av den ersättning, som från och med år 1870 borde tillkomma

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 73 häft. (Nr 87.)

dels rådhusrätterna och dels vissa städer, men berörde jämväl vissa andra ersättningsbelopp. I förra hänseendet nödvändiggjordes den förnyade utredningen därav, att i de en del städer tillagda ersättningsbelopp ingick jämväl vad dessa städers rådhusrätter tillkom som ersättning för mistade bötesandelar, samt därav att åtskilliga bland de städerna tillagda ersättningar omfattade gottgörelse för icke allenast den staden enligt allmän lag tillkommande andel i böter utan även kronans andel, som genom privilegier eller andra resolutioner blivit till staden i äldre tider överlåten.

Kungl. Maj:ts
brev den 7
september
1869.

Efter utförandet av nyss antydda utredning beslöt Kungl. Maj:t enligt brev till statskontoret den 7 september 1869, att de ersättningar, som borde tillkomma dels rådhusrätterna och dels i följd av särskilda resolutioner eller privilegier vissa städer, skulle till följd av den därutinnan åstadkomna utredning utgå med vissa angivna belopp. Tillika meddelade Kungl. Maj:t i samma brev ytterligare föreskrifter rörande ifrågavarande anslag, bland annat om indragning av vissa ersättningsbelopp. I fråga härom hänvisar jag till den i förut nämnda promemoria lämnade redogörelsen härför.

I anledning av de beslutade indragningarna upptogs förevarande anslag i riksstaten för åren 1871—1874 med allenast 117,000 kronor.

1874 års
riksdag.

Till följd av beslutad indragning vid reglering av häradshövdingarnas löneförmåner av de till dem utgående ersättningsbelopp nedsattes anslaget vid 1874 års riksdag ytterligare till 111,000 kronor.

Genom Kungl. Maj:ts brev den 26 maj och den 24 november 1876 förklarades, genom det förra, att bötesersättning icke vidare skulle utgå till landsfiskal, som därefter förordnades, och genom det senare, att den advokatfiskalerna i rikets hovrätter dittills tillkommande ersättning för mistade bötesandelar skulle med 1876 års utgång upphöra.

1877 års
riksdag.

I anledning härav samt med avseende jämväl därå att åtskilliga av ifrågavarande ersättningar voro anslagna till vissa personer och följaktligen komme att upphöra vid dessa personers död blev anslaget vid 1877 års riksdag än vidare nedsatt till 107,000 kronor.

1879 års
riksdag.

Slutligen minskades detsamma vid 1879 års riksdag till 84,000 kronor, enär genom den med nämnda år inträdda löneregleringen för kronofogdar och länsmän dessas rättighet till ifrågavarande ersättning upphört. Med sistnämnda belopp är anslaget fortfarande i riksstaten upptaget.

Flertalet av de särskilda ersättningarna hava i de rörande dem utfärdade Kungl. Maj:ts brev anvisats att utgå allenast för vissa angivna år. Den senaste i detta hänseende meddelade allmänna föreskriften är av den 6 november 1868, genom vilken förordnades, att de då utgående

ersättningarna skulle utbetalas jämväl för år 1869. I ett par särskilda fall har ersättning beviljats att utgå tills vidare eller intill dess annorlunda förordnades.

Någon allmän föreskrift angående ersättningarnas utbetalande efter år 1869 har ej givits statskontoret i vidare mån än genom förklarandet i omförmälta brevet den 13 mars 1866, att alla ersättningar skulle utgå tillsvdare och intill till dess den av ständerna begärda reglering kunde åstadkommas eller annorlunda förordnades, och därigenom att förslagsanslag för ändamålet årligen i riksstaten uppförts och förändringarna i detta i vanlig ordning meddelats statskontoret.

Enligt föreskrift i sist nämnda brev skulle ersättningarna för åren 1866 och 1867 utbetalas efter december månads ingång. Denna betalningstermin tillämpas, enligt vad statskontoret upplyst, fortfarande i fråga om flertalet ersättningar. Jämlikt särskilda föreskrifter äga emellertid stadsfiskaler i vissa städer att utbekomma sina ersättningar, några halvårsvis, andra kvartalsvis och en månadsvis. Statskontoret har ock bemyndigats att på ansökning till andra stadsfiskaler utbetala deras ersättningar kvartalsvis.

Frågan om omfattningen av den rätt, som kan grundas på de av Kungl. Maj:t utfärdade särskilda beslut angående beviljande av ersättning av ifrågavarande slag, har varit föremål för uttalande av Kungl. Maj:t i ett särskilt fall. Länsmannen i Jönåkers härad C. Sundström tillerkändes enligt Kungl. Maj:ts brev den 4 december 1866 i bötesersättning 90 kronor. Efter det Sundström avlidit och i tjänsten efterträtts av N. A. Malmberg, fann statskontoret sig icke böra utanordna ersättningen till Malmberg, enär Sundströms namn, i motsats till vad annars i allmänhet ägde rum, utsatts i Kungl. Maj:ts brev angående ersättning till honom. På besvär av Malmberg förklarade Kungl. Maj:t emellertid den 7 januari 1870, att den omständigheten att i en del av de utav Kungl. Maj:t utfärdade beslut, varigenom ersättning av ifrågavarande slag tillagts ämbets- och tjänstemän, den persons namn, vilken vid tiden för ersättningens beviljande var innehavare av tjänsten, blivit utsatt icke finge anses innebära, att allenast den namngivne tjänst innehavaren men ej hans efterträdare skulle av ersättningen komma i åtnjutande, därest ej för särskilt fall sådant uttryckligen bestämts, samt att Malmberg följaktligen ägde rätt att för sin tjänstetid som länsman i Jönåkers härad, intill dess annorlunda kunde varda förordnat, uppbära ifrågavarande ersättning. I sammanhang därmed förstodigades statskontoret att därefter i fall, likartade med det nu omförmälta, jäm-

*Kungl. Maj:ts
beslut den
7 januari
1870.*

väl till annan tjänst innehavare än den i beslutet namngivne utanordna den genom beslutet stadgade ersättning.

*Riksdagens
revisorer den
30 november
1901.*

I sin den 30 november 1901 avgivna berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1900 erinrade riksdagens revisorer beträffande ifrågavarande anslag om rikets ständers skrivelse den 21 oktober 1863 och anförde vidare, att det kunde ifrågasättas, huruvida den utredning i förevarande ämne och den därav föranledda reglering, som i berörda skrivelse åsyftats, verkligen blivit åstadkommen, samt att önskligt vore, att en fullständig utredning bleve avvägabragt till beredande av möjlighet för ifrågavarande ersättnings slutliga upphörande.

*Riksdagens
skrivelse den
10 maj 1902.*

I anledning härav anhöll riksdagen i skrivelse den 10 maj 1902, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa fullständig utredning i fråga om nämnda ersättning och till riksdagen inkomma med förslag till åtgärder för ersättnings upphörande. Enligt riksdagens åsikt skulle det nämligen otvivelaktigt lända till enkelhet och reda i förvaltningen, om ifrågavarande mångskiftande ersättning kunde upphöra; ett beslut därom måste emellertid byggas på en omfattande utredning i avseende å såväl vederbörandes rätt till ersättnings utbekommande som sättet för dess avlösning, där sådan måste förekomma.

Genom remiss den 6 juni 1902 anbefalldes Kungl. Maj:t statskontoret att med anledning av riksdagens framställning och efter vederbörandes hörande avgiva utlåtande i ärendet.

I cirkulärskrivelse den 27 april 1904 anmodade därefter statskontoret överståthållarämbetet och länsstyrelserna dels att inhämta yttrande från samtliga ersättningstagare, huruvida den till dem utgående ersättning av ifrågavarande slag vore av beskaffenhet att fortfarande böra utgå och i sådant fall varpå detta förhållande grundade sig samt på vilka villkor ett avstående från ersättningen skulle kunna äga rum, dels ock att meddela utlåtande i ärendet med upplysning, huruvida utgående ersättning grundade sig på särskilda privilegier eller före strafflagens tillkomst givna resolutioner, samt avgiva förslag beträffande sättet för en eventuell avlösning av samma ersättning.

Sedan yttranden i åsyftad riktning under åren 1904—1907 avgivits, har statskontoret den 28 januari 1913 inkommit med sitt infordrade utlåtande.

I anledning av den utav statskontoret förebragta utredningen i ärendet underkastades detta ytterligare bearbetning inom justitiedepartementet. Efter det därpå yttrande infordrats från justitiekanslersämbetet, avgav detta den 17 oktober 1916 utlåtande i ärendet.

Vid anmälan av förevarande ärende i och för reglering för år 1918 av riksstatens andra huvudtitel, anförde föredragande departementschefen, att den i ärendet verkställda undersökning givit vid handen att, därest till vissa städer erlades vederlag en gång för alla med sammanlagt 211,000 à 213,000 kronor samt vidare vissa anslag höjdes med tillhopa omkring 11,000 kronor, ifrågavarande förslagsanslag skulle kunna ned sättas till 32,000 à 36,000 kronor, därvid dock en övergångstid av två år för indragning av ett belopp om i runt tal 7,200 kronor skulle kunna ifrågasättas. Då enligt den sålunda förebragta utredningen de åtgärder, som skulle kunna vidtagas för ersättningens upphörande, syntes medföra en engångsutgift, som skulle avsevärt överstiga 200,000 kronor, hölle departementschefen före, att på grund av då rådande krisförhållanden det borde få tills vidare anstå med dylika åtgärders sättande i verket. Departementschefen inskränkte sig därför till att angiva anslaget till upptagande i riksstaten med oförändrat belopp.

*Departements-
chefen år
1917.*

Samma skäl, som då avhöll Kungl. Maj:tt från att vidtaga några åtgärder för ifrågavarande ersättnings upphörande, fann jag, vid anmälan av ärendet för regleringarna för år 1919 och 1920 av riksstatens andra huvudtitel, alltjämt föreligga och hemställde därför om anslagets upptagande med oförändrat belopp.

I skrivelse den 12 juni 1919 anförde riksdagen, att riksdagen funne att, därest på angivet sätt förevarande anslag skulle kunna nedbringas till 32,000 à 36,000 kronor, det vore — även med hänsyn tagen till det jämförelsevis betydande anslagsbelopp, som därför skulle på en gång erfordras — för staten fördelaktigast att en uppgörelse med vederbörande städer snarast komme till stånd. För år 1920 torde emellertid anslaget böra beräknas till samma belopp som för år 1919.

*Riksdagens
skrivelse den
12 juni 1919.*

Då hinder för ifrågavarande ärendes avgörande numera ej torde föreligga i det förut anmärkta hänseendet, finner jag ärendet böra nu upptagas till slutlig behandling.

*Departements-
chefen.*

Härvid torde till en början böra beröras vissa allmänna synpunkter för ärendets bedömande, vilka av statskontoret framhållits.

Efter det statskontoret angående tillkomsten av förevarande förslagsanslag lämnat en utredning, som i det väsentliga sammanfaller med vad av mig här förut därom anförts, yttrar nämligen statskontoret vidare till en början följande:

»Av den utredning, som statskontoret lämnat angående tillkomsten av ifrågavarande förslagsanslag, synes med all tydlighet framgå, att såväl Kungl. Maj:ts som riksdagens avsikt vid upptagande i sammanhang med nya strafflagens införande av

*Statskontorets
allmänna
synpunkter.*

frågan om beredande av bötesersättningar åt en del personer, menigheter och inrättningar varit, att de då i sådant avseende beslutade anordningarna endast skulle äga bestånd tills vidare och intill dess genom en fullständig utredning av hithörande förhållanden blivit ådagalagt vilka ersättningstagare kunde anses äga en på laga skäl grundad rätt att i en eller annan form erhålla en för all framtid bestående ersättning för den bötesinkomst, varav de genom strafflagens införande gått i mistning, samt vilka ersättningstagare icke hade en dylik rätt, utan i avseende å vilka frågan endast gällde under huru lång övergångstid ersättningarna borde till dem utgå för att rättvisans och billighetens krav skulle bliva behörigen tillgodosedda. Om riktigheten av denna statskontorets uppfattning torde rikets ständers underdåniga skrivelse den 21 oktober 1863 samt Kungl. Maj:ts nådiga brev den 13 mars 1866 få anses bära otvetydiga vittnesbörd, i det att i nämnda skrivelse — under uttalande av att det möjligen kunde förekomma för staten allt fortfarande förpliktande förbindelser i ifrågavarande hänseende — uttryckligen framhålles, att det icke vore en ovillkorlig följd av rättvisans eller billighetens fordringar varken att ersättningarna vore fästade vid vissa tjänstebefattningar för längre tid än dåvarande innehavares tjänstetid eller att kommuner och allmänna inrättningar skulle för all framtid erhålla dylika ersättningar, och i nämnda nådiga brev förordnats, att alla ersättningar, som bleve av Kungl. Maj:t bestämda, skulle utgå tills vidare och intill dess den av rikets ständer begärda reglering kunde åstadkommas eller annorlunda förordnades. Med vad statskontoret nu erinrat och uttalat har statskontoret velat motivera den principiella ståndpunkt statskontoret intager till föreliggande spörsmål — den nämligen att på enbart rättegångsbalkens eller andra allmänna förordningars stadganden angående bötesfördelningen samt Kungl. Maj:ts särskilda nådiga beslut angående beviljande av bötesersättning, oavsett att ersättningarna icke uttryckligen anvisats för längre tid än till och med år 1869, ej kan grundas någon rätt till fortfarande åtnjutande av desamma, samt att, i den mån en dylik rätt icke kan styrkas genom andra förhållanden, frågan om ersättningarnas indragning och sättet härför salunda är en billighetsfråga, som kan avgöras på sätt Kungl. Maj:t och riksdagen må finna i varje särskilt fall lämpligt och skäligt. Denna grundsats har också till förene tillämpats, i det att av de ursprungligen beviljade ersättningarna ett flertal sedermera indragits endera utan vidare, såsom fallet är med häraders, fattigvårdsstyrelsers och kyrkors ersättningar samt vissa andelar av städernas ersättningar, eller ock i sammanhang med löneregleringar, som ägt rum för vissa kategorier av ersättningstagande tjänstemän. Emellertid hava genom den långa tid, varunder de för närvarande utgående ersättningarna av vederbörande åtnjutits, desamma otvivelaktigt i trots av ifrågavarande anordnings ursprungligen provisoriska natur numera för många ersättningstagare fått karaktären av en inkomst, som de ansett sig äga grundad anledning antaga skola allt fortfarande utgå; och om än en sådan uppfattning icke annat än i vissa fall, såsom ovan påpekats, äger något lagligt fog för sig, lärer å andra sidan icke kunna förnekas, att berörda omständighet talar för en viss varsamhet vid bedömandet av frågan om eventuell indragning av ersättningarna även i de fall, där någon rätt till desamma icke kan åberopas eller styrkas.»

Justitiekanslers-
ämbelet.

Justitiekanslersämbetet finner riktigheten av statskontorets uppfattning angående Kungl. Maj:ts och städernas avsikt vid upptagandet av frågan om bötesersättningar åt en del personer, menigheter och in-

rättningar tydligt framgå av bland annat ständernas skrivelse den 21 oktober 1863 och Kungl. Maj:ts brev den 13 mars 1866. Mot den av statskontoret intagna principiella ståndpunkt till föreliggande spörsmål vore enligt justitiekanslersämbetets uppfattning sålunda ej något att erinra ur rättslig synpunkt.

Den av statskontoret uttalade uppfattning finner även jag äga full giltighet. De genom Kungl. Maj:ts särskilda beslut beviljade ersättningarna hava fått hittills utgå i avvaktan på slutlig reglering av hithörande förhållanden. Då dylik reglering nu skall företagas, gäller det att pröva, i vad mån skyldighet att fortfarande utgiva ersättning av förevarande slag kan anses åligga staten, samt huruvida staten, såsom av statsmakterna förut ifrågasatts kunna bliva händelsen, skäligen bör i något fall, där dylik skyldighet ej förefinnes, det oaktat låta ersättning i någon form utgå. På sätt förut nämnts, erinrade redan rikets ständer därom, att det kunde förekomma av staten ingångna förbindelser, som medförde fortfarande ersättningsskyldighet uti ifrågakomna hänseende. Uppenbart är, att, såsom statskontoret ock framhållit, dylik ersättningsskyldighet ej åligger staten på grund av någon före strafflagens införande jämlikt lag gällande regel om bötesfördelning. I detta hänseende må särskilt framhållas, att det visserligen ansetts vara rättvist att ämbets- eller tjänsteman, som tillträtt sin befattning före strafflagens trädande i kraft, erhöle ersättning för förlust av bötesandelar, som han enligt förut gällande lag ägt uppbära. Dylik ersättning är dock ej att betrakta som en med befattningen fast förenad förmån, och rätt för senare befattningshavare att åtnjuta denna kan ej, såsom ock redan i Kungl. Maj:ts brev den 13 mars 1866 uttalats, grundas allenast därpå att innehavare av befattningen enligt tillförene gällande lag ägt åtnjuta andel i böter och att vid tiden för den förres tillträde av befattningen till dennas innehavare utgick ersättning för förlust av samma andel. Såväl i nu sist antydda fall som i andra, där skyldighet för staten att framdeles utgiva ersättning av ifrågavarande beskaffenhet icke förefinnes, bör emellertid givetvis, med hänsyn till den långa tid, varunder ersättningsbeloppen fått utgå, viss varsamhet iakttagas vid avgörandet av frågan om deras indragning. Där ersättningsbelopp finnes böra redan nu utan vederlag indragas; torde av billighetshänsyn till ersättningstagarna som regel böra gälla, att dylik åtgärd skall vinna tillämpning först med året näst efter det, varunder beslut om indragningen fattats.

*Departements-
chefen.*

Efter framställning av dessa allmänna synpunkter för ärendets bedömning övergår jag till behandling av de särskilda nu utgående ersättningsbeloppen.

Häradsnämndernas ersättningar.

Vad då först de häradsnämnder tillerkända belopp beträffar, utgår på grund av under åren 1866, 1867 och 1868 av Kungl. Maj:t meddelade beslut ersättning för förlust av bötesandelar till 224 häradsnämnder med tillhoppa 7,181 kronor 32 öre. Högsta ersättningsbeloppet utgår med 273 kronor, det lägsta med 2 kronor.

I fråga om de till de särskilda nämnderna utgående beloppen hänvisar jag till den vid förut omnämnda promemoria fogade tabell I.

*Ersättnings-
tagarnas
yttranden.*

Av de till dessa ersättningar berättigade, som yttrat sig i ärendet, har allenast ett fåtal förklarar sig avstå från rätten till ersättningen.

De övriga däremot bestrida, att ersättningsbeloppen finge utan vidare indragas.

Till stöd härför anföres huvudsakligen: nämndemansbefattningen vore visserligen ett förtroendeuppdrag, men med denna dess egenskap vore ej oförenligt, att skälig ersättning beredd för med uppdragets utövande förbundna direkta utgifter. Sedan urminnes tider hade ju också nämnden ägt rätt till andel i häradets lott i sakören. Rättvisa och billighet hade krävt, att nämnden, då den genom strafflagens införande förlorat sin rätt i detta hänseende, erhöle full gottgörelse därför. Sedan dylik ersättning beviljats, hade ej någon omständighet inträffat, som borde föranleda ändring därutinnan. Tvärtom hade nämndemansuppdraget och de därmed förenade kostnader på senare tider blivit mera betungande än förut, särskilt såväl till följd därav att underdomstolarna oftare hölle sammanträden och nämndemännen i många fall fått avsevärt längre resor till tingsstaden som ock till följd av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet. Uppfattningen hade ej heller förändrats i den riktning, att den gottgörelse, som nämnden åtnjöte för sitt uppdrag, borde minskas eller upphöra. Tvärtom började den åsikten alltmera göra sig gällande, att nämnden borde av staten erhålla högre ersättning, som motsvarade de direkta kostnaderna för sysslans utövande. Därom vittnade också det stora antal motioner, som under senare år väckts inom riksdagen i syfte att bereda nämnden avlöning av statsmedel, och den avsevärda tillslutning dessa motioner vunnit. Erfarenheten gäve också vid handen att, under det att förr till nämndemän valdes endast socknens mest betrodda män, vilka mottogo och behöllo uppdraget som ett förtroendeuppdrag, inträffade det numera mångenstädes, att nämndemännen till följd av de med befattningen förenade avsevärda besvär och utgifter och den ringa gottgörelsen avginge så fort de kunde. Rättens sammansättning bleve därför ofta högst växlande, vilket uppenbarligen i flera hänseenden medförde olägenheter. Förminskades den till nämnden utgående gottgörelsen ytterligare, uppstode fara för att obenägenheten att åtaga sig nämndemanssysslan bleve än större, och det kunde komma att visa sig, att det ej stode att för densamma erhålla de därför mest lämpliga. Borttagande av ifrågasvarande ersättningsbelopp utan vederlag vore för övrigt desto mindre befogat, som indragningen påkallats allenast ur förvaltningsteknisk synpunkt. Ersättning av förevarande beskaffenhet, som utgått till andra ämbets- och tjänstemän, hade ansetts

kunna frångämmas dem utan gottgörelse allenast i sammanhang med ny löneroglering. Antagas måste, att därvid tillbörlig hänsyn tagits till förlusten av ersättningen. Då nämndeman ej åtnjöte lön och således ej kunde förvänta sig att under form av löneroglering undfå någon gottgörelse för ifrågavarande ersättning, vore det ej med rättvisa och billighet förenligt att beröva nämnden densamma. I varje fall borde den ej frångämmas davarande nämndemän, vilka vid sitt tillträde till befattningen tillförsäkrats ersättningen, åtminstone ej före utgången av den tid, för vilken de valts.

Bland dem, som sålunda motsätta sig indragning av ifrågavarande ersättningsbelopp, hemställa några, att beloppen måtte fortfarande få utgå, till dess frågan om lämplig avlöning åt nämnden blivit i sin helhet ordnad. De flesta ersättningsstagarna däremot äro villiga att mot vederlag avstå från ersättningarna. Rörande den form, i vilken vederlag bör utgå, framställas olika förslag. Sålunda föreslås några, att de så kallade tingsgästningspenningarna måtte i sammanhang med indragningen i motsvarande grad höjas, samt andra åter, att ersättningarnas kapitaliserade belopp måtte ställas till vederbörandes förfogande eller ock en ersättningarna motsvarande gottgörelse på annat sätt lämnas. Från det övervägande flertalet ersättningsstagare framställas emellertid längre gående fordringar. Under det att vissa föreslå, att nämnden måtte erhålla skälig avlöning, utan att närmare angiva sina anspråk därutinnan, och några påyrka att erhålla viss bestämd kontant lön, föreslås de flesta, att nämndemän måtte tillerkännas rätt till ersättning för resor och dagtraktamente eller endera av dessa förmåner vid alla av dem på grund av deras befattning bevistade tingssammanträden samt vägsyner och andra förrättningar eller vissa av dem. Från några håll påpekats slutligen att, om ej gottgörelse kunde erhållas, ersättningsbeloppen billigtvis borde utgå under sex år, räknade från dagen för beslutet om indragningen.

Rörande förevarande fråga hava yttranden avgivits jämväl av några domhavande och kronofogdar.

*Domhavande
och krono-
fogdar.*

Av de tretton domhavande ock trettiofem kronofogdar, som yttrat sig, tillstyrka fem domhavande och tolv kronofogdar, att ifrågavarande belopp måtte utan vederlag indragas, då de med hänsyn till deras ringa storlek ej vore av någon betydelse för nämndemännen. Övriga domhavande och kronofogdar avstyrka däremot dylik indragning eller föreslå att med indragningen måtte få anstå någon tid. Av vissa av sistnämnda domhavande och kronofogdar framhållas i huvudsak samma synpunkter som av ersättningsstagarna och framställas förslag i väsentligen enahanda riktningar som av dessa.

Länsstyrelserna i elva län, nämligen Hallands, Kopparbergs, Stockholms, Västmanlands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Södermanlands, Östergötlands, Örebro, Gottlands och Kalmar län, anse ifrågavarande till nämnderna utgående ersättningar böra utan vederlag indragas.

*Länsstyrel-
serna.*

Till stöd härför framhålls i de av dessa länsstyrelser avgivna yttrandena huvudsakligen, att de billighetsskäl, som föranlett, att ersättning av ifrågavarande natur fått tills vidare utgå, torde numera, sedan strafflagen tillämpats under fyrtio år, få anses hava förlorat sin giltighet. Vad särskilt förevarande ersättningsbelopp till nämndemän anginge vore de ej av någon nämnvärd betydelse. Väl vore nämndemännens anspråk på ersättning för kostnader och besvär för tingsinställelse be-

hjärtansvärda, men frågan därom borde icke bindas tillsammans med den förevarande frågan, med vilken den ej egde gemenskap. I varje fall hade nämndemännen genom kungörelsen den 3 juni 1892 erhållit rätt till reseersättning för inställelse vid vissa rannsakingar och därigenom vunnit en förmån, som mer än väl uppvägs af den ifrågasvarande obetydliga ersättningen.

Av nyss nämnda elva länsstyrelser anse emellertid tre, nämligen länsstyrelserna i Örebro, Gottlands och Kalmar län, att med indragning af ersättningarna borde anstå någon tid. Länsstyrelsen i Örebro län föreslår sålunda, att åtgärden måtte vidtagas först efter någon viss tid, icke understigande tjänstgöringstiden för nämndeman eller sex år. Av länsstyrelsen i Gottlands län framställes det förslag, att den ersättning, som i förevarande hänseende utginge till nämnd inom länet, måtte upphöra först med utgången af det år, varunder den tid, för vilken den till tjänstaldern yngste nämndemannen blifvit vald, ginge till ända. Länsstyrelsen i Kalmar län finner ersättningarna kunna indragas allt efter som de dåvarande nämndemännen avginge.

Övriga länsstyrelser äro däremot af den åsikten, att ifrågasvarande ersättningar icke böra utan vederlag i en eller annan form indragas.

Länsstyrelsen i Kronobergs län föreslår sålunda, att för vinnande af åsyftad enkelhet i räkenskapsförvaltningen ersättningarna måtte sammanföras med de till nämnderna af statsmedel utgående tingsgästningspenningarna för att under sistnämnda titel tillhandahållas nämnderna.

Av länsstyrelsen i Norrbottens län framställes förslag om att beloppen måtte fortfarande få utgå eller ock, om avlösning af ersättningen komme till stånd, kapitaliseras och kapitalet överlämnas till häradsrätterna för förvaltning af medlen och utdelning af avkastningen därav.

Förslag i sistnämnda riktning framställes även af länsstyrelsen i Gävleborgs län.

Jämväl länsstyrelsen i Uppsala län anser billigheten fordra, att förevarande ersättning icke borttages utan vederlag i någon form, men finner särskild utredning erforderlig därom, huruvida dylikt vederlag bör meddelas genom att statsverket bekostar nämndemännens resor till och uppehåll vid de ordinarie tingssammanträdena.

Återstående åtta länsstyrelser eller länsstyrelserna i Blekinge, Jönköpings, Västerbottens, Skaraborgs, Älvsborgs, Västernorrlands, Kristianstads och Malmöhus län uttala sig för att ersättningarna icke måtte indragas utan beredande af skäligen gottgörelse åt nämndemännen för kostnader vid vissa tjänstförrättningar. Till stöd härför göras i de af dessa länsstyrelser avgivna yttrandena gällande väsentligen enahanda synpunkter som af ersättningstagarna själva. Rörande det vederlag, som vid indragning bör lämnas, framställes af samma länsstyrelser huvudsakligen det förslag, att såväl ifrågasvarande ersättningar som även tingsgästningspenningarna eller allenast de förra måtte indragas mot det att den nämndeman genom kungörelsen den 3 juni 1892 tillerkända rätt till reseersättning utsträckes att avse jämväl inställelse vid de ordinarie tingssammanträdena. Alternativt framställes af en länsstyrelse förslag i enahanda riktning som af länsstyrelsen i Kronobergs län.

Statskontoret.

I sitt i ärendet avgivna yttrande redogör statskontoret för den af ersättningstagarna och länsstyrelserna uttalade uppfattning rörande ifrågasvarande ersättningsbelopp samt framhåller, att det icke i något fall ens

påståtts, att rätten till de bötesandelar, för vilka ersättning beviljats, grundade sig på annat förhållande än rättegångsbalkens stadgande angående bötesfördelningen. Till följd härav ansåge statskontoret något lagligt hinder för att när som helst utan vederlag indraga ersättningarna icke finnas. Fråga bleve därför, enligt statskontorets åsikt, om genom en sådan åtgärd billigheten kunde anses trädd för nära eller nämndemanstjänsternas besättande med därför lämpliga personer äventyras.

I sistberörda två avseenden anför statskontoret:

Vad angår den först nämnda synpunkten hava åtskilliga av Kungl. Maj:ts befallningshavande liksom flertalet av nämnderna framhållit det besvär och den kostnad, som vore förenade med det oavlönade nämndemansuppdraget, samt den orättvisa, som skulle ligga i ett borttagande utan vederlag av det bidrag till berörda kostnader, som ifrågavarande ersättningsbelopp oaktat sin obetydlighet i allt fall utgjorde. I detta hänseende vill statskontoret, utan att underskatta den uppoffring i arbete, tid och penningar, som vederbörande måste underkasta sig för nämndemansuppdragets fullgörande, likväl framhålla att, da det torde få anses ligga i förtroendeuppdragets natur — och av ålder är nämndemansuppdraget ett av de mest ansedda sådana uppdrag — att detsamma skall fullgöras utan någon gottgörelse för det därmed förenade besväret, det icke ens lär kunna ifrågasättas, att bötesersättningen skulle utgöra en dylik gottgörelse, och ur denna synpunkt hinder möta för dess indragning. Vad däremot beträffar de med uppdraget förenade direkta utgifterna lärer ett bidrag från statens sida till bestridandet av dessa väl lata sig förena med uppdragets natur av förtroendeuppdrag. Till denna uppfattning har riksdagen uttryckligen anslutit sig i sin underdåniga skrivelse den 1 maj 1889 i anledning av väckt förslag om utvidgning av den nämndemännen da tillkommande ersättning för inställelse vid urtima ting vid rannsaking i brottmål, och densamma har jämväl tagit sig uttryck genom tillerkännande åt nämnderna av ej mindre de så kallade tingsgästningspenningarna än även ersättning för närvaro vid urtima ting och extra rättegångsdag under lagtima ting för rannsakingar i brottmål enligt nädiga kungörelserna den 17 september 1851 och den 3 juni 1892, för biträde vid vägsyn eller efterbesiktning å väg enligt 35 § av väglagen den 23 oktober 1891, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 17 juni 1908, samt för extra förrättningar i övrigt enligt nädiga kungörelsen den 30 december 1863. Emellertid vill statskontoret, utan att här närmare inlåta sig på frågan, huruvida genom ovan berörda bestämmelser är tillräckligt sørjt för bidrag från staten till bestridande av ifrågavarande kostnader, framhålla att, även om så icke skulle anses vara fallet, den jämförelsevis obetydliga frågan om indragning av nämndernas bötesersättningar varken behöver eller bör sättas i samband med det vitt utseende spørsmålet om ytterligare gottgörelse för nämndemansuppdraget särskilt i den form, som av ett flertal nämnder föreslagits, eller ersättning för närvaro vid de lagtima tingen. Därjämte bör erinras, att genom tillerkännande åt nämndemännen genom lagen den 17 juni 1908 av reseersättning för deras biträde vid vägsyner, vilka ansetts utgöra ett av nämndemansuppdragets mest betungande bestyr, beretts dem en ekonomisk fördel, som vida överstiger bötesersättningarna, och ett flertal nämnder har också uppställt sådan gottgörelse såsom villkor för bötesersättningarnas indragning. Då härtill kommer, att sistnämnda ersättning i allmänhet är synnerligen obetydlig och utgår med mycket växlande belopp, torde icke ur syn-

punkten av att ersättningen må kunna anses såsom ett statens bidrag till bestridande av nämndemännens utgifter i tjänsten kunna hämtas tillräckligt stöd för att densamma ej skulle kunna utan vederlag billigtvis indragas.

Vidkommande den såsom skäl mot en dylik åtgärd uttalade farhågan att svårigheter skulle uppstå för nämndemansbefattningarnas beklädande med därför lämpligen kvalificerade personer har statskontoret sig visserligen bekant, att å vissa orter dylika svårigheter för närvarande understundom yppa sig, men statskontoret kan näppeligen föreställa sig, att indragningen av de obetydliga bötesersättningarna skulle komma att i någon som helst eller åtminstone i någon nämnvärd mån stegra dessa svårigheter; och hyser statskontoret för ty ej heller ur denna synpunkt någon tvekan att tillstyrka åtgärden ifråga.»

Vidare anför statskontoret, att statskontoret med denna uppfattning icke funne något närmare ingående på bedömandet av de föreslagna olika sätten för vederlagsberedande vara av nöden, men ansåge sig emellertid ej böra underlåta att i detta sammanhang papeka, hurusom de i sådant hänseende framställda förslagen om dels tingsgästningspenningarnas höjande med ett bötesersättningarna motsvarande belopp dels ock ersättningarnas kapitaliserande och kapitalets överlämnande till vederbörande nämnder eller kommuner enligt statskontorets förmenande uppenbarligen icke vore av beskaffenhet att böra vinna tillämpning, då desamma i realiteten innebure ersättningens fortfarande utgående om ock under annan form än den nuvarande.

Vad angår frågan om tiden för ersättningens indragning förklarar sig statskontoret icke kunna finna annat än att ersättningens upphörande borde kunna äga rum med ingången av kalenderåret näst efter det, varunder Kungl. Maj:ts beslut i ämnet komme att meddelas. Att av hänsyn till de vid tiden för berörda beslut tjänstgörande nämndemännens intresse endast indraga ersättningen successivt i mån av dessa nämndemäns avgång med den på den avgående nämndemannen belöpande andelen skulle, enligt statskontorets åsikt, tydligtvis förorsaka dels en tidsutdräkt med sakens slutliga ordnande dels ock en omgång och ett besvär vid bokföringen och redovisningen av vederbörande anslag, som ingalunda kunde anses påkallade av sakens vikt för de enskilde nämndemännen. Ej heller synes det statskontoret lämpligt, att på grund av att den tid, för vilken nämndeman valdes, vore sex år indraga ersättningarna först efter det denna tid förflutit från meddelande av Kungl. Maj:ts beslut därom, enär jämväl därigenom onödigt dröjsmål med ersättningens upphörande syntes förorsakas. Skulle emellertid Kungl. Maj:t finna någon övergångstid böra stadgas, håller statskontoret före, att billighetens krav bleve fullt tillgodosedda, därest tidpunkten för indragningen bestämdes till ingången av det kalenderår, som infölle näst efter det två år förflutit från beslutet i ämnet, detta med hänsyn därtill att nämndeman ägde rätt att efter två år från tjänsten avgå. Genom indragning av häradsnämndernas bötesersättningar kunde, anmärker statskontoret, vederbörande förslagsanslag minskas med 7,181 kronor 32 öre.

Justitiekanslersämbetet.

Justitiekanslersämbetet framhåller, att genom det av statskontoret alternativt framställda förslaget om viss övergångstid bleve billighetens krav än mer tillgodosedda. Av denna anledning anser ämbetet företräde måhända böra lämnas åt detta alternativ.

Med statskontoret är jag ense därom, att lagligt hinder för att utan vederlag indraga nu ifrågavarande ersättningsbelopp ej förefinnes. Den synpunkt, som gjort sig gällande mot omedelbar indragning, eller att viss gottgörelse bör utgå för de med nämndemansuppdraget förenade utgifter är visserligen i och för sig värd allt beaktande, och jag har för närvarande under beredning inom justitiedepartementet ett förslag om dylik gottgörelse till nämndemännen från statens sida. Emellertid kunna de obetydliga belopp, varom nu är fråga, icke hava någon betydelse som ersättning till nämndemännen, och jag anser mig fördenskull, oaktat min principiella uppfattning om önskvärdheten av ett statsanslag till bidrag åt nämndemännen för deras utgifter, oförhindrad tillstyrka omedelbar indragning av nu ifrågakomna ersättningsbelopp.

Vidkommande härefter de vissa rådhusrätter som gottgörelse för mistade bötesandelar tillerkända belopp utbetalas för närvarande på grund av beslut om dylik gottgörelse årligen 6,972 kronor.

Vad angår tillkomsten av dessa beslut, torde böra nämnas, att följande tio städer, nämligen Trosa, Eksjö, Gränna, Hälsingborg, Varberg, Falkenberg, Uddevalla, Borås, Vänersborg och Lidköping anhöllo om ersättning för förlust, som skulle åsamkats dem därigenom att kronan jämlikt stadgande i strafflagen dåmera helt och hållet toge böter, uti vilka städerna tillföre åtnjutit andel dels på grund av lag och dels till följd därav att kronans rätt till lott i böterna genom särskilda privilegier eller resolutioner helt eller delvis överlåtits på städerna. Därjämte framställdes anspråk på gottgörelse för förlust, som tillskyndats ledamöter i dessa städers rådhusrätter till följd därav att böter, däri de förut på grund av lag ägt åtnjuta andel, dåmera inginge till kronan. Genom Kungl. Maj:ts beslut under år 1866 och 1867 beviljades ersättning i samtliga nu nämnda hänseenden.

Ersättning för förlust av bötesandelar beviljades därjämte åt ytterligare sextioen städer. Den ersättning, som beviljades trettiosju av dessa städer, avsåg förlust, som tillskyndats såväl vederbörande stad som ledamöterna i dess rådhusrätt till följd därav att staden och rådhusrätten efter strafflagens trädande i kraft gingo i mistning av dem förut enligt lag tillkommande andelar av böter. För övriga tjugofyra städer avsåg ersättningen allenast förlust, som i sistberörda hänseende tillskyndats ledamöterna i dessa städers rådhusrätter.

På sätt vid redogörelsen för tillkomsten av ifrågavarande anslag omförmälts, beslöts sedermera, att ersättning för mistade bötesandelar icke vidare skulle utgå till städer, såvitt rättigheten till dylik ersättning ej grundade sig på särskilda privilegier eller före strafflagens till-

komst givna resolutioner. Efter det i anledning härav verkstälts erforderlig utredning, beslöt Kungl. Maj:t enligt förut anmärkta brev den 7 september 1869, att de ersättningar, som borde tillkomma dels till följd av särskilda resolutioner eller privilegier först omförmälda tio städer och dels rådhusrätterna i samtliga nu nämnda sjuttioen städer, skulle i anledning av den därutinnan åstadkomna utredning utgå med vissa i brevet angivna belopp. Vid fastställandet av de rådhusrätterna tillerkända ersättningar förfors så, att de rådhusrätterna i förstnämnda fyrtiosju städer tillkommande andelar av ersättningsbeloppen i vissa fall avrundades till jämt belopp, varemot de rådhusrätterna i övriga tjugofyra städer förut tillagda belopp fingo kvarstå oförändrade. Där- emot indrogs vad av de först nämnda fyrtiosju städerna tillagda ersättningsbeloppen ansågs motsvara de städerna själva tillförene enligt lag tillkommande andelar av deras böteslotter eller en tredjedel av beloppen.

Ersättning för förlust av mistade bötesandelar tillerkändes emellertid rådhusrätterna i ytterligare fyra städer, nämligen Halmstad, Hudiksvall, Ängelholm och Umeå. I avseende å de dem tillerkända ersättningsbelopp föreligga särskilda förhållanden.

Halmstad.

Vad först angår Halmstad, anhöllo stadsfullmäktige därstädes om årlig ersättning under all framtid för förlust av såväl stadens som kronans bötesandelar. Till stöd för anspråket i senare avseendet åberopade stadsfullmäktige en resolution den 21 januari 1648, varigenom Kungl. Maj:t unnat och efterlätit, att borgmästare och råd skulle få till stadens ararium inforda och uppbära alla de sakören och böter, som på deras rådstuga kunde avdömas.

Jämväl rådhusrätten i Halmstad anhöll om gottgörelse för förlust av bötesandelar.

Av ansökningarna vidfogade handlingar framgick, att staden under åren 1860—1864 åtnjutit dels »Kungl. Maj:ts och Kronans treskiftesböter» 583 kronor 47 öre, dels staden tilldömda böter 583 kronor 25 öre, dels ock stadens fattiga tilldömda böter 899 kronor 56 öre eller tillhopa 2,066 kronor 28 öre, därav årliga medeltalet utgjorde 413 kronor 25 öre. Av det staden tilldömda bötesbeloppet 583 kronor 25 öre utgjorde enligt en av rådhusrätten åberopad förteckning det årliga medeltalet 116 kronor 45 öre, därav rådhusrätten jämlikt 32 kap. 3 § rättegångsbalken tillkommo två tredjedelar med 77 kronor 63 $\frac{1}{3}$ öre.

Den 13 mars 1866 tillerkände Kungl. Maj:t »Halmstads stads kassor och rådstuvurätten» 414 kronor i bötesersättning.

Efter förut omförmälda, under år 1869 rörande de städerna tillagda ersättningsbelopp företagna utredning beslöt Kungl. Maj:t enligt brevet

den 7 september samma år, att den ersättning, som borde tillkomma rådhusrätten och staden, skulle i följd av den därutinnan åstadkomna utredning utgå med 138 kronor till den förra och 207 kronor till den senare. Däremot indrogs av den staden förut tillagda ersättning ett belopp av 69 kronor, som synes hava ansetts motsvara den staden själv tillförene enligt allmän lag tillkommande bötesandel.

Den i ärendet år 1869 förebragra utredningen synes sålunda ej hava klarlagt, att i nyssberörda belopp 414 kronor ingick jämväl ersättning för förlust av bötesandelar, som enligt lag tillförene skolat tillfalla de fattiga. Till följd därav erhöll rådhusrätten ersättning med högre belopp än det, den själv ansett sig äga rätt till.

Beträffande Hudiksvall anhöll stadsfullmäktige och borgmästaren därstädes, med förmälan att rådhusrätten på vanligt sätt åtnjutit två tredjedelar av stadens böteslott, å stadens och rådhusrättens vägnar om ersättning för mistning av bötesandelar. Enligt företedda saköreslängder utgjordes stadens bötesandel i medeltal, efter avdrag av ej ersättningsgillda böter, av 78 kronor. Samma längder utvisa emellertid, att staden tagit hälften av kronans lott i treskiftesböterna, vilken hälft ingick i berörda belopp 78 kronor. Detta förhållande berördes emellertid ej i övrigt i ansökningshandlingarna. Den 26 april 1867 tillerkändes staden 26 kronor och rådhusrätten 52 kronor. Rådhusrätten synes hava erhållit, förutom gottgörelse för förlust av rådhusrätten tillförene enligt lag tillkommande bötesandelar, jämväl två tredjedelar av den medgivna ersättningen för mistning av den del av kronans lott i böterna, som enligt saköreslängderna tillfallit staden. Det staden tillagda belopp synes hava utgjort vederlag för förlust av dels den på staden själv belöpande tredjedel av stadens hela, till 52 kronor uppgående böteslott enligt lag dels ock en tredjedel av den staden enligt saköreslängderna tillagda andel av kronans lott.

Hudiksvall.

Den 7 september 1869 beslöt Kungl. Maj:t, att ersättning skulle till rådhusrätten och staden utgå, med 52 kronor till den förra och 9 kronor till den senare. Det rådhusrätten den 26 april 1867 tillagda belopp fick sålunda kvarstå oförändrat, varemot av den staden tillagda ersättningen om 26 kronor ett belopp av 17 kronor, som synes ansetts hava utgjort det staden i först berörda hänseende tillerkända vederlag, indrogs.

Vad Ängelholm angår, anhöll stadsfullmäktige därstädes om ersättning för de till staden och fattigvården influtna bötesmedel.

Ängelholm.

I det till stöd för ansökningshandlingarna återropade utdraget av saköreslängderna är ej skilt på stadens och de fattigas bötesandelar.

Den 31 januari 1868 tillerkändes Ängelholms stad och dess fattigvård ersättning med 45 kronor.

Det synes antagligt, att vid den år 1869 verkställda utredningen angående städernas ersättningsbelopp den å Ängelholms fattigvård belöpande andel av nyssberörda 45 kronor beräknats vara så liten, att den ej utövade någon inverkan på bestämmande av den rådhusrätten tillkommande del av ersättningen. Den 7 september 1869 beslöt nämligen Kungl. Maj:t, att ersättning till rådhusrätten skulle utgå med 30 kronor, varemot återstoden eller 15 kronor indrogs.

Umeå.

Slutligen blev, på ansökan av drätselkammaren och rådhusrätten i Umeå om ersättning för förlust av bötesandelar, som de tillförene enligt allmän lag ägt uppbära, den 20 mars 1866 Umeå stad och dess rådhusrätt tillerkänd dylik ersättning med 195 kronor. Vid 1869 års revision fick detta belopp kvarstå oförändrat, men tillades i sin helhet rådhusrätten. Handlingarna i ärendet lämna icke någon ledning för bedömande av frågan, varför icke i detta fall, såsom i andra liknande, den på staden såsom kommun belöpande tredjedelen av ersättningsbeloppet indrogs och endast återstoden tillades rådhusrätten.

Rörande de särskilda, ifrågavarande sjuttiofem rådhusrätter tillerkända belopp hänvisar jag till den vid förut omförmälda, inom justitiedepartementet utarbetade promemorian fogade tabell II.

På sätt denna tabell utvisar, utgår den högsta ersättningen till Stockholms rådhusrätt med 475 kronor och den lägsta eller 8 kronor till en var av rådhusrätterna i Öregrund och Östhammar.

Ersättnings-
belopp, som
ingå till stads-
kassa.

Enligt föreskrifter i fastställda lönestater för rådhusrätterna i Uppsala, Jönköping, Västervik, Oskarshamn, Lund, Halmstad, Varberg och Falkenberg ingå de rådhusrätterna tillerkända ersättningsbelopp till samma städers kassor eller skola, i mån av lönestaternas tillämpning, dit ingå.

Jämväl de ersättningsbelopp, som tillagts rådhusrätterna i Hälsingborg, Skövde och Eksjö redovisas till dessa städers kassor, utan att bestämmelse därom meddelats i sammanhang med löneregleringar för rådhusrätterna. Av borgmästarna i dessa tre städer har meddelats, att nu anmärkta förhållande berodde därpå, att det ansetts självklart, att ersättningen borde i anledning av ny lönereglering ingå till stadskassan, eller därpå att vederbörande befattningshavare ej brytt sig om att framställa anspråk på beloppen.

I detta sammanhang torde böra omnämnas, att Kungl. Maj:t i ett par fall förordnat, att rådhusrätt tillerkänt ersättningsbelopp av före-

varande natur skulle indragas, då det ej längre utginge till rådhusrätten.

Det första av dessa fall avser ersättningen till rådhusrätten i Falun. Enligt privilegier ägde denna stad rätt att för, bland annat, magistratens undernåll uppbära alla sakören, som fölle å rådstugan. Efter det staden den 7 augusti 1866 erhållit ersättning för mistade bötesandelar med 612 kronor, tillades staden år 1869 hälften av detta belopp för kronans, staden förlånade andel av böterna. Av återstoden indrogs en tredjedel såsom motsvarande stadens egen del i dess lott enligt lag och återstående delen tillerkändes rådhusrätten. Denna anmärkte emellertid, att den tillföre icke åtnjutit någon andel i de så kallade treskiftesböterna samt att dessa på grund av berörda privilegier odelade tillfallit stadskassan. I anledning härav förordnade Kungl. Maj:t den 10 augusti 1870, att vid det av rådhusrätten anmärkta förhållande och i enlighet med beslutet om upphörande av ersättning till städerna ersättningen till rådhusrätten i Falun icke vidare skulle utgå.

Falun.

I det andra av nu avsedda två fall hade rådhusrätten i Kristianstad den 15 mars 1867 erhållit ersättning för mistade bötesandelar med 78 kronor. I sammanhang med upprättande av ny lönestat för rådhusrätten framställde stadsfullmäktige förslag, att ersättningen skulle ingå till stadens kassa. Den 11 december 1874 förklarade Kungl. Maj:t emellertid att, när ersättningen, vilken utgjorde en förmån, som staten tillagt rådhusrätten som bidrag till dess avlöning, till följd av den beslutade regleringen av borgmästarens och rådmännens lönevillkor icke vidare vore erforderlig för avsedda ändamål, ersättningen, för vars utbetkommande för framtiden staden lagligen ej ägde anspråk, skulle statsverket besparas.

Kristianstad.

Beträffande användandet av de ersättningsbelopp, som tillerkänts övriga rådhusrätter, hänvisar jag till den därom i förut omförmälda promemoria lämnade redogörelse. Det framgår av denna, att beloppen i regel fördelas mellan rådhusrättens ledamöter så, att borgmästaren tager dubbel lott mot rådmän. I några städer uppbäres hela ersättningen på grund av gammal sedvänja eller jämlikt föreskrift i lönestat av borgmästaren. Härjämte tillämpas i vissa fall särskilda fördelningsgrunder. Sålunda fördelas ersättningen till Stockholms rådhusrätt mellan rådmän och kriminalassessorer å vissa av rådhusrättens avdelningar. I ett annat fall fördelas ersättningen mellan de ledamöter, som deltaga i handläggningen av brottmål. I två städer tillfaller andel av ersättningen, i den ena polisdomaren och i den andra stadsnotarien.

Ersättnings-
belopp, som
tillfalla
rådhusrätternas
ledamöter.

*Avlönings-
förhållandena
för rådhusrät-
ternas
ledamöter.*

I fråga om avlöningsförhållandena för ledamöterna av rådhusrätterna i de städer, där ersättningsbeloppen ej ingå till stadskassan, innehåller förut berörda promemoria en redogörelse, till vilken jag hänvisar. Enligt denna redogörelse tillämpas, med allenast ett par undantag, för nyss nämnda rådhusrätter lönestater, som antagits efter beviljandet av ifrågavarande ersättningsbelopp. I de flesta fall hava dessa lönestater av Kungl. Maj:t fastställts. För rådhusrätten i Ängelholm, för vilken vid tiden för utarbetandet av berörda redogörelse delvis gällde en före beviljandet av ifrågavarande ersättning fastställd lönestat, har sedermera ny lönestat blivit av Kungl. Maj:t fastställd.

Lönestaterna för rådhusrätterna i Mariestad, Södertälje, Växjö, Simrishamn, Kungälv, Arboga, Sundsvall och Hudiksvall ävensom den för rådhusrätten i Kristinehamn fastställda arbetsordning upptaga, att ersättning av förevarande natur utgår. I övrigt finnes däremot i de efter ifrågavarande ersättningsbeloppes beviljande antagna, nu gällande lönestater eller arbetsordningar för rådhusrätterna i de städer, där beloppen ej tillfalla stadskassan, icke särskilt omnämnt, att rådhusrätternas ledamöter åtnjuta bötesersättning, bortsett därifrån att i vissa av dem omförmäles, att ledamöterna äga uppbära med tjänsten förenade extra inkomster.

Vidkommande de kontanta avlöningsförmånerna för de ledamöter av rådhusrätter, som uppbära bötesersättning, lämnas i den vid omförmälda promemoria fogade tabell III uppgifter, vilka grunda sig på statistiska centralbyråns år 1915 avgivna berättelse angående avlönings- och pensionsförhållandena år 1912 för innehavare av kommunala tjänstebefattningar.

*Ersättnings-
tagarnas
yttranden.*

De städer, till vilkas kassor ifrågavarande belopp ingå, hava bestritt, att beloppen finge indragas, med mindre fullt vederlag bereddades städerna.

Till stöd härför framhålles huvudsakligen, att vid antagande av den lönestat, i sammanhang med vars tillämpande bestämts, att ersättningsbelopp skulle redovisas till stadens kassa, vederbörande stad beräknat detta som en inkomst för bestridande av kostnaderna för rättsväsendet och åtagit sig dessa kostnader mot det att beloppet inginge bland stadens inkomster. Till följd därav kunde detta ej lagligen fräntagas staden. I allt fall borde det ur billighetssynpunkt ej ifrågakomma att beröva städerna förevarande bidrag till bekostandet av deras domstolsväsen, vilket bidrag ursprungligen utgjort en rådhusrätten lagligen tillkommande löneförmån, som tagits i beräkning vid bestämmande av ledamöternas avlöning.

Vad åter angår frågan om de ersättningsbelopp, som ej redovisas till stadskassa, så hava rådhusrätterna i Södertälje, Lindesberg och Luleå ej något att erinra mot att de dem tillagda ersättningar upp-

höra. Likaså förklarar rådhusrätten i Karlskrona det till den utgående beloppet kunna indragas, därest ett vid tiden för avgivandet av rådhusrättens yttrande på Kungl. Maj:ts prövning beroende förslag till avlöningsstat för rådhusrätten bleve fastställt. Sådan fastställelse har sedermera den 31 augusti 1906 meddelats.

Magistraten i Marstrand medgiver för sin del, att det rådhusrätten tillerkända ersättningsbelopp må avlösas på sätt vederbörande finna för gott.

Ersättningstagarna till övriga, rådhusrätter tillerkända belopp medgiva däremot ej, att beloppen utan vidare indragas. Dessa ersättningstagares yttranden i ärendet hava avgivits under år 1904 och 1905. Beträffande ej få av de rådhusrätter, som sålunda yttrat sig, har Kungl. Maj:t, efter det yttrandena avgivits, fastställt nya lönestater antingen för rådhusrätten i dess helhet eller för vissa av dess befattningshavare eller ock meddelat föreskrifter angående rådhusrätternas organisation. Av dessa lönestater upptaga allenast de för rådhusrätterna i Växjö, Simrishamn, Sundsvall och Hudiksvall fastställda ifrågavarande ersättning bland löneförmånerna. Även i den för rådhusrätten i Kristinehamn fastställda arbetsordningen omförmäles, att dylik ersättning utgår.

Av de rådhusrätter, som motsätta sig, att ersättningsbeloppen utan vidare indragas, göra allenast tre, nämligen rådhusrätterna i Norrköping, Uddevalla och Gränna, gällande, att den dem tillförene tillkommande rätt till andel i de böter, för förlust varav beloppen utgå, grundat sig på särskilda privilegier eller resolutioner före strafflagens tillkomst.

I detta hänseende åberopar rådhusrätten i Norrköping Kungl. Maj:ts brev den 3 februari 1803 angående fördelning av stads lott i vissa böter, samt rådhusrätterna i de två andra städerna för dessa utfärdade privilegier, genom vilka de fått rätt att till magistratens avlöning uppbära kronans anpart av i städerna fallande böter. Dessa tre rådhusrätter anse ersättningarna ej kunna utan fullt vederlag indragas.

Beträffande övriga rådhusrätter uttala sig sex eller rådhusrätterna i Västerås, Borås, Eskilstuna, Simrishamn, Falköping och Vadstena för att ersättningsbeloppen kunna indragas med dåvarande ledamöters avgång från tjänsten. Tre rådhusrätter eller de i Örebro, Torshälla och Ulricehamn anse ersättningsbeloppen böra fortfarande utgå och framhålla att, om indragning ansåges böra äga rum, sådan borde verkställas åtminstone ej under dåvarande ledamöters tjänstetid.

De återstående rådhusrätterna yrka däremot, antingen att förevarande ersättningsbelopp måtte allt fortfarande få utgå, eller att, därest beloppen ansåges böra indragas, fullt vederlag måtte beredas ersätt-

ningstagarna. Några av dessa rådhusrätter hemställa, att med frågan om avlösning av beloppen måtte få anstå, till dess staten åtog sig att i större eller mindre mån avlöna städernas domare. Vissa andra rådhusrätter uttala sig för att vid en eventuell avlösning av beloppen städerna borde lämna vederlag. Flertalet av ifrågavarande rådhusrätter anser emellertid staten böra tillhandahålla dylikt vederlag. De flesta av dessa rådhusrätter föreslå i detta hänseende, att till städerna måtte överlämnas ersättningsarnas kapitaliserade belopp, för att avkastningen därav må tillhandahållas rådhusrätternas ledamöter.

Till stöd för rätt att framgent få åtnjuta ersättningsbeloppen eller bekomma fullt vederlag för dem framhålles det av rådhusrätterna huvudsakligen följande:

I de fall, då ersättningsbelopp upptoges i gällande lönestat som en med tjänsten förenad inkomst, borde beloppet kunna med fullt fog påräknas skola fortfarande utgå. Såväl i dylika fall som eljest hade vid bestämmandet av avlöningsförmånerna för ledamöterna i rådhusrätterna hänsyn tagits till ifrågavarande belopp som till annan extra löneinkomst såsom t. ex. expeditionslösen. Beloppen hade följaktligen ansetts kunna betraktas som en med tjänsten förenad säker inkomst och ordinarie löneform, som under den långa tid den utgått vunnit en viss hävd såsom utgörande vederlag för en rådhusrätten tillföre tillkommande löneförmån. Rådhusrätternas ledamöter måste anses hava vid sökandet av sina befattningar haft skäl att antaga, att ersättningen komme att orubbat utgå under tjänstetiden. Till följd därav torde ersättningen böra utgå, intill dess genom i vederbörlig ordning beslutad löne reglering bleve annorlunda bestämt. Därest en dylik reglering icke tillika innebure löneförhöjning, till beloppet ej understigande ersättningen, borde denna fortfarande utgå till befattningshavare, som dessförinnan utnämnts, såvida ej vederlag i någon form lämnades. Det skäl, som föranlett ersättningsbeloppens beviljande, eller rådhusrätternas låga avlöning föreläge för övrigt alltjämt. Lönerna för ledamöterna i rådhusrätterna, i synnerhet i rikets mindre städer, vore ofta i jämförelse med det med tjänsten förenade, alltmer ökade arbete och de stegrade levnadskostnaderna knappt tillräckliga och i vissa fall synnerligen låga. Förevarande ersättning vore visserligen för ringa för att lämna något väsentligt bidrag till avlöningen, men billigheten fordrade i alla fall, att ersättningen ej utan vidare indroges. För övrigt förefölle det, såsom ock i Kungl. Maj:ts proposition till 1869 års riksdag framhållits, obilligt att borttaga ifrågavarande ersättningar, enär därav skulle föranledas ökning i det städerna åliggande besväret att själva bestrida kostnaderna för domstolsväsendet.

Jämväl stadsfullmäktige och magistraterna i vissa städer hava yttrat sig rörande frågan om förevarande, rådhusrätternas tillagda ersättningar.

De sålunda avgivna yttrandena ansluta sig i allmänhet till vad vederbörande rådhusrätter anfört. Det framhålles sålunda, att städerna, därest ersättningarna indroges utan vederlag, syntes bliva nödsakade att hålla rådhusrätternas ledamöter skadeslösa för den minskning av deras inkomster, som komme att följa av en dylik åtgärd. Till följd därav kunde ersättningarna ej indragas eller borde i allt fall billigtvis ej indragas, med mindre fullt vederlag lämnades för täckande av berörda inkomstförlust.

Av länsstyrelserna har allenast länsstyrelsen i Östergötlands län förklarat sig anse rådhusrätt tillförene tillkommande rätt till andel i böter, för vilka rådhusrätten tillerkänts ersättning, grunda sig å annan bestämelse än allmän lags föreskrift om bötesfördelning. Denna länsstyrelse förklarar att, såvitt handlingarna i ärendet utmärkte, ifrågavarande rådhusrätten i Norrköping anvisade belopp syntes grunda sig å resolution, given före strafflagens tillkomst.

Länsstyrelserna i följande tolv län, nämligen Uppsala, Hallands, Kopparbergs, Värmlands, Södermanlands, Västmanlands, Göteborgs och Bohus, Blekinge, Stockholms, Örebro, Kristianstads och Kalmar län, ävensom överståthållarämbetet anse ifrågavarande ersättningar kunna utan vederlag indragas.

Av dessa länsstyrelser finna de sex först nämnda ävensom länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, beträffande ersättningen till rådhusrätten i Marstrand, och länsstyrelsen i Blekinge län, i fråga om ersättningen till rådhusrätten i Karlskrona, indragningen kunna genast vidtagas.

För anstånd med indragningen till nuvarande ledamöters av rådhusrätterna avgång från tjänsten eller till dess nya lönerogleringar för rådhusrätterna komme till stånd uttala sig länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län i fråga om ersättningarna till rådhusrätterna i Uddevalla, Kungälv och Strömstad, länsstyrelsen i Blekinge län beträffande ersättningarna till rådhusrätterna i Karlshamn och Sölvesborg samt länsstyrelserna i Stockholms, Örebro, Kristianstads och Kalmar län ävensom överståthållarämbetet.

Länsstyrelserna i Skaraborgs, Malmöhus, Gävleborgs, Jämtlands, Älvsborgs, Östergötlands och Norrbottens län anse däremot, att ifrågavarande ersättningar icke kunna eller böra utan vederlag indragas, och föreslå, att till vederbörande måtte överlämnas ersättningarnas kapitaliserade belopp.

Två länsstyrelser nämligen länsstyrelserna i Kronobergs och Väster-norrlands län äro av den åsikten, att med frågan om avlösning av ersättningarna bör anstå. Den förra föreslår anstånd till blivande löneroglering för rådhusrätten, den seuare anstånd i avbidan på att staten komme att övertaga avlöandet av städernas domare eller lämna bidrag därtill.

Slutligen hemställa länsstyrelserna i Jönköpings och Västerbottens län, att ersättningarna måtte fortfarande få utgå på sätt dittills skett.

I yttrandena från de länsstyrelser, som finna ersättningarna kunna utan vederlag genast indragas, framhålles det, att i de för rådhusrätterna efter strafflagens införande fastställda lönestaterna hade de nya lönerna bestämts utan avseende å förevarande ersättningsbelopp. De hänsyn både till städernas besvär att

avlöna rådhusrätternas ledamöter och till dessas ofta små löner, vilka föranlett, att ersättningsbeloppen fått alltjämt utgå, hade på grund av förändrade tidsförhållanden och de nya löneregleringarna bortfallit. För övrigt vore ersättningsbeloppen så ringa, att de näppeligen torde vara av betydelse för rådhusrätternas ledamöter. Med visshet torde ock kunna antagas, att de ej vid sökandet av befattningarna påräknat eller ens haft kännedom om ifrågavarande förmån. För städernas ekonomi vore de belopp, som de skulle få utgiva, i händelse de funne sig böra lämna vederlag vid indragning av ersättningarna, utan någon som helst betydelse.

De länsstyrelser, som förorda anstånd med indragningen av ersättningsbeloppen eller att de måtte bibehållas eller allenast mot vederlag indragas, göra gällande huvudsakligen, att beloppen tagits med vid bestämmandet av ersättningslagarnas löneförhållanden samt att verkställd nyreglering av lönerna icke innehölle något villkor om ersättningens upphörande. Däräst icke vederbörande stad vore skyldig att täcka bristen, skulle följaktligen indragning av ersättning kunna komma att medföra minskning i inkomsterna för befattningshavarna. Även om rättsligt hinder för indragning av ersättningen icke förefunnes, syntes det icke vara billigt att vidtaga en sådan åtgärd, enär beloppen avsåge att vara gottgörelse för viss till städernas domare tillföre utgående inkomst av sportler, och städerna själva sinne bära kostnaderna för sina domare och sin polismyndighet.

Statskontoret.

Statskontoret anför i sitt utlåtande följande:

Icke beträffande någon av nu ifrågavarande ersättningar hade kunnat visas, att rätten till de bötesandelar, varför ersättningarna uppbures, skulle grunda sig på andra omständigheter än de före strafflagens införande i ämnet gällande allmänna stadganden. I fråga om länsstyrelsens i Östergötlands län, med stöd av rådhusrättens i Norrköping hänvisning till kungl. brevet den 3 februari 1803, uttalade åsikt, att ersättningen till nämnda rådhusrätt vore grundad på resolution, som utfärdats före strafflagens tillkomst, framhölle statskontoret att, då berörda kungl. brev endast meddelade allmänna bestämmelser angående beräkningen av rådhusrättens andel i städernas böteslopp och denna andels fördelning mellan ledamöterna i rätten, det torde vara uppenbart, att på dessa bestämmelser icke kunde grundas någon rätt vare sig för rådhusrätterna i allmänhet eller någon särskild sådan domstol att efter ändring av rättegångsbalkens allmänna stadganden angående bötesfördelningen, vartill ju nämnda brev hänförde sig, fortfarande få uppbära bötesandelar eller ersättning därför. Beträffande åter de fall, då såsom grund för rådhusrättens ersättning åberopats Kungl. Maj:ts under äldre tider givna privilegier eller resolutioner, varigenom kronans bötesandel tillerkänts staden med angivande att andelen skulle användas till magistratens underhåll eller dylikt, crinrade statskontoret, att i dessa äldre beslut icke torde kunna hämtas stöd för vederbörande rådhusrätters rätt till allt framgent få åtnjuta ersättningarna, enär, såsom av redogörelsen för de olika ersättningarnas tillkomst framginge, den rätt, som på grund av dylika äldre resolutioner eller privilegier tillkommit städerna, vid 1869 års revision behörigen iakttagits genom att dessa fått allt fortfarande behålla de ersättningsbelopp, som ansetts motsvara kronans ovan berörda bötesandelar.

Det torde sålunda icke kunna råda tvivel därom, att något rättsligt hinder icke mötte för att när som helst indraga ersättningarna utan vederlag. Statskontoret, som med denna uppfattning funne det gälla att avgöra, huruvida en sådan åtgärd

skäligen kunde betraktas såsom mot vederbörande ersättningstagare eller städer obillig, ville i sådant avseende framhålla först och främst, att i de fall, då ersättningarna icke uppbures av ledamöterna i rådhusrätten själva, utan på grund av beslut vid lönerogleringar eller av annan anledning ingingo till stadens kassa, det icke syntes förefinnas någon anledning att av hänsyn till stadens intresse av att fortfarande få åtnjuta denna inkomst underlåta indragning av ersättningen utan vederlag. De belopp, varom här vore fråga, vore så obetydliga i förhållande till de summor, varå städernas — även de mindres — budget balanserade, att de uppenbarligen icke kunde utöva praktiskt taget något som helst inflytande på stadens ekonomi och dess innevänares skatteplikt. Utan att inlåta sig på den av justitiestatsministern, på sätt förut omförmälts, år 1869 vidrörda, vitt utseende frågan om avlöandet av städernas domare rättvisligen borde åligga städerna själva eller staten, ville statskontoret framhålla att, om än justitiestatsministerns uttalande om den ökning i besväret av avlöande av bemälda tjänstemän, som en indragning av ersättningen skulle medföra, vid den tid, då det gjordes, kunde hava haft ett visst fog för sig, det likväl numera med de ekonomiska resurser, som i närvarande tid stode städerna till buds, svårigen kunde äga någon tillämplighet.

Beträffande vidare de rådhusrätter, där ersättningen blivit i gällande löneroglering upptagen såsom en till ledamöterna utgående extra inkomst, erinrade statskontoret därom, att rådhusrätten i Södertelje medgivit ersättningens indragning utan vederlag. I fråga om de övriga vore den omständigheten att ersättningen i lönerogleringen omförmälts såsom tillkommande ledamöterna icke i och för sig av beskaffenhet att kunna grunda någon ovillkorlig rätt för de dåvarande ledamöterna till densamma. Det torde nämligen vara tydligt, att en sådan rätt endast kunde härfläta ur de allmänna bestämmelserna angående bötesfördelningen och, i den mån dessa bestämmelser ej lade hinder för en indragning, kunde ej heller upptagandet i en lönestat av ersättningen förtaga möjligheten av en sådan åtgärd, eller, med andra ord, i lönerogleringens ifrågavarande bestämmelse låge underförstått, att densamma gällde endast så länge det icke förklarats, att ersättningen skulle upphöra att utgå. Om än således lönerogleringarna icke medförde någon rätt till ersättningarna för de dåvarande ledamöterna, kunde det dock anföras att, då dessa icke haft anledning antaga annat än att ersättningen vore en löneförmån, som dem ovillkorligen tillkomme, en indragning utan vederlag under dessa ledamöters tjänstetid skulle vara en obillighet, och statskontoret ville visserligen icke bestrida, att en dylik invändning möjligen kunde hava ett visst fog för sig. Vid jämförelse mellan å ena sidan den ytterst obetydliga inkomstminskning, som skulle bliva en följd av indragningen, och å andra sidan omgången och besväret med en successiv indragning eller anordnande av vederlag för ersättningen samt önskvärheten av att ifrågavarande ersättningar i så stor utsträckning och så snart som möjligt försvunne, tvekade statskontoret emellertid icke att tillstyrka ersättningarnas indragning omedelbart och utan vederlag. Av denna statskontorets ståndpunkt beträffande de rådhusrätter, där ersättningarna vore i vederbörandes lönerogleringar omförmälda, följde, att statskontoret funne sig äga så mycket mindre anledning till tvekan i fråga om de rådhusrätter, där ersättningarna, utan att vara i lönerogleringarna särskilt omförmälda, uppbures av ledamöterna själva. Av dessa rådhusrätter hade rådhusrätterna i Marstrand, Lindesberg och Luleå medgivit ersättningarnas indragning utan vederlag. Jämväl de återstående rådhusrätternas ersätt-

ningar kunde utan vidare indragas. Genom indragning av rådhusrätternas ersättningar kunde förslagsanslaget till bötesersättningarna minskas med 6,972 kronor.

Justitie-
kanslers-
ämbetet.

Justitiekanslersämbetet finner statskontorets förslag tuga skälig hänsyn till de krav, som ur billighetssynpunkt kunna framställas, och anser sig därför böra lämna samma förslag utan anmärkning.

Departements-
chefen.

Även jag finner, att till grund för rätten för rådhusrätts ledamöter att åtnjuta andel i de böter, för förlust varav ersättning beviljats, ej legat någon av staten ingången förbindelse av beskaffenhet att föranleda skyldighet för staten att fortfarande utgiva ersättningen. Med statskontoret är jag alltså ense därom, att från denna synpunkt hinder för ersättningsbeloppens indragning ej är för handen.

Vad angår frågan om skäl eljest kunna anses tala mot en dylik åtgärd, lärer så uppenbarligen ej vara förhållandet i de fall, då ersättningsbelopp ingår till stadens kassa i stället för till rådhusrätten, vare sig i beloppet ingår allenast gottgörelse för förlust av rådhusrätts ledamöter tillförene tillkommande andel i böter eller jämväl, såsom fallet är i avseende å Halmstad, ersättning för förlust av de fattiga tillförene tillkommande böteslott. Förut har omnämnts, hurusom Kungl. Maj:t, i anledning av ett, i sammanhang med upprättande av ny lönestat för rådhusrätten i Kristianstad framställt förslag att rådhusrätten tillkommande bötesersättning skulle ingå till stadens kassa, förklarat att, då ersättningen till följd av den beslutade löneregleringen icke vidare erfordrades såsom bidrag till rådhusrätts avlöning och staden lagligen icke ägde anspråk på dess utbekommande för framtiden, ersättningen skulle statsverket besparas. Den grundsats att stad ej äger laglig rätt att för framtiden utbekomma ersättning för förlust av rådhusrätt tillförene tillkommande böteslott, som i nämnda fall fått uttryck, torde givetvis äga giltighet jämväl i de fall, då i sammanhang med fastställande av ny lönestat för rådhusrätt föreskrivits, att ersättningen skall ingå till stadskassan, eller så blivit fallet utan särskild föreskrift därom. En dylik föreskrift lärer nämligen uppenbarligen ej för staten medföra vidsträcktare skyldighet i fråga om utgivande av ersättningen än förut ålegat staten, utan innefattar allenast ett förordnande om, huru med ersättningen, sedan rådhusrätten beretts skälig avlöning, borde förfaras under den tid, ersättningen komme att utgå, innan frågan om ersättningar av dylik art blivit slutgiltigt ordnad. Vad särskilt beträffar ersättningen till rådhusrätten i Halmstad, äger staden givetvis ej heller någon rätt att fortfarande åtnjuta den del av ersättningen, som rätteligen utgör gottgörelse för förlust av de fattiga förut tillkommande böteslott. Med

statskontoret är jag ock ense därom, att fortsatt utbetalande av till städernas kassor ingående belopp icke påkallas av billighetshänsyn.

Saknas sålunda skäl att låta ersättningsbeloppen fortfarande utgå i nu berörda fall, torde förhållandet vara enahanda jämväl i de fall, då beloppen alltjämt komma rådhusrätterna tillgodo. I enlighet med vad förut framhållits kan ledamot av rådhusrätt icke på den omständigheten allenast att vid hans tillträde av befattningen till dennas innehavare utgick ersättning av förevarande art grunda rätt att jämväl för framtiden utfå sådan. I vissa av de utav Kungl. Maj:t fastställda lönestaterna för rådhusrätter upptages visserligen ersättning för mistade bötesandelar bland löneförmånerna. Ett omnämmande av dylik ersättning i en lönestat, som avser att reglera avlöningen från stadens sida, kan emellertid uppenbarligen ej utöva någon inverkan i fråga om skyldighet för staten att utgiva ersättningen. Någon särskild rätt för ledamöterna av rådhusrätterna i Hudiksvall och Umeå att framgent åtnjuta de delar av de rådhusrätterna tillerkända ersättningar, som enligt den förut lämnade redogörelsen utgöra gottgörelse för förlust av böteslott, som tillförene tillkommit vederbörande stad, har ej heller visats förefinnas. Vidare hava beträffande nästan samtliga nu avsedda rådhusrätter, efter det de till dem utgående ersättningsbeloppen beviljats, nya lönestater antagits och av Kungl. Maj:t fastställts. Med hänsyn till samma ersättningsars ringa storlek lär med visshet kunna antagas, att vad enligt de nya lönebestämmelserna skall utöver ersättningarna utgå som avlöning ansetts utgöra skälig sådan och icke skulle satts högre, även om rätt till ersättning icke förefunnits. Större betydelse än i dessa fall torde ej heller böra tillmätas ersättningsbeloppen i de få fall, då efter deras beviljande ny lönestat ej fastställts. Till följd härav torde ersättningsbeloppen ej längre erfordras som bidrag till rådhusrätternas avlöning och följaktligen, i enlighet med den förut av Kungl. Maj:t i fråga om ersättningen till rådhusrätten i Kristianstad uttalade uppfattning, kunna, utan att billighetens anspråk trädas för nära, indragas utan vederlag.

Jämväl till poliskammaren i Norrköping utgår ersättning för mistade bötesandelar. I sådant hänseende äger denna nämligen uppbara årligen 109 kronor.

Polis-
kammaren i
Norrköping.

Den 18 september 1885 har för poliskammaren fastställts lönestat, i vilken ersättningen ej omnämnes.

I likhet med vad rådhusrätten i Norrköping framhållit i avseende å den rådhusrätten tillerkända ersättning, har poliskammaren ifrågasatt, huruvida icke rätten till de böter, som den poliskammaren tillagda ersättning avsåge, borde anses vara

Polis-
kammaren.

av privilegiinatur. Vore så fallet, anför poliskammaren, borde poliskammaren förtfarande tillgodonjuta ersättningen eller erhålla fullt vederlag därför. Beloppet fördelades mellan polismästaren och fyra rådmän och kunde fördenskull visserligen ej utöva något nämnvärt inflytande på befattningshavarnas ekonomi. I varje fall syntes emellertid ersättningen böra få utgå så länge de dåvarande befattningshavarna bibehölles vid sina tjänster.

Stadsfullmäktige och länsstyrelsen.

Såväl stadsfullmäktige i Norrköping som länsstyrelsen motsätta sig ersättningens indragande utan vederlag. De förra framhålla, att det icke påståtts, att ersättningen vilade på olaga grund. Länsstyrelsen åter anser ersättningen såsom grundad å resolution före nya strafflagens tillkomst böra kvarstå oförändrad eller ock avlösas med visst belopp.

Statskontoret.

Statskontoret däremot är av den uppfattning, att ersättningen, som motsvarade domstolens andel i stadens lott i treskiftesböterna, syntes på grund därav och med hänsyn till dess jämförelsevis ringa belopp, kunna, på sätt statskontoret föreslagit i fråga om rådhusrätternas ersättningar, omedelbart utan vederlag indragas.

Departementschefen.

Då även enligt min åsikt de skäl, som tala för indragning av de till ledamöter i vissa rådhusrätter utgående ersättningar, äga motsvarande tillämpning å ifrågavarande ersättningsbelopp, biträder jag vad statskontoret rörande samma belopp föreslagit.

Städer.

Ersättning för förlust av bötesandelar utgår jämväl till tjugosex städer med ett sammanlagt belopp av 11,803 kronor. Aderton av dessa städer, nämligen Trosa, Norrköping, Jönköping, Gränna, Eksjö, Karlshamn, Kristianstad, Hälsingborg, Varberg, Uddevalla, Vänersborg, Borås, Lidköping, Falun, Gävle, Härnösand, Sundsvall och Luleå hava genom särskilda av dem åberopade privilegier undfått rätt att uppbära, helt eller delvis, kronans andel av i städerna utdömda böter. Samtliga aderton städer anhöllo efter strafflagens trädande i kraft om ersättning för mistning av såväl denna bötesandel som städerna enligt lag tillkommande andel i böter.

En av Norrköpings stad till stöd för dess rätt att åtnjuta kronans andel av böter åberopad resolution den 18 maj 1632, av vilken staden företett ett till riktigheten styrkt utdrag och enligt vilken alla de sakören, som på kämnersstugan avdömdes, tillätes staden till dess utgifter, finnes ej bland de i riksarkivet förvarade samlingar av stadsprivilegier.

Av de i riksarkivet förvarade exemplar av de av övriga sjuutton städer åberopade privilegier och resolutioner hava införskaffats avskrifter, i vad angår upplåtelsen till städerna av rätt till kronans böteslott.

Dessa privilegier och resolutioner hava utfärdats under tiden från och med år 1610 till och med år 1693.

I regel hava de form av resolution eller förklaring på besvär, »postulater» eller »desiderier», som för städernas räkning framstälts av

deras utskickade. I några fall, såsom för Göteborg, Sundsvall, Falun, Luleå och Borås, hava privilegierna utfärdats i anledning av stadens nyanläggning, i andra åter, såsom för Jönköping och Varberg, i anledning av olycka, som övergått staden, såsom våld eller förstörelse under krig.

Det heter i besluten i de flesta fall, att sakörena förunnades staden att dem utjuta eller att sakörena skulle tillfalla dess kassa, i vissa fall till hela sitt belopp, i andra åter blott till hälften. I flera fall framgår av beslutets avfattning, att staden redan förut åtnjutit enahanda förmån. Ibland finnes ej meddelad föreskrift om, huru medlen skola användas. I andra fall stadgas, att de skola användas till »all menighetens nytta» eller till »gemensamma tarver». Understundom äro medlen avsedda att tillgodose något speciellt ändamål såsom borgmästares och råds och andra tjänstemäns avlönande eller kyrkors, skolors och andra allmänna byggnaders vidmakthållande eller, såsom beträffande Kristianstad, reparation och vidmakthållande av en damm och en stenbro.

I de flesta fall innehålla besluten ej någon uttrycklig föreskrift om, huruvida den upplåtna rätten skulle gälla blott tillsvidare eller till dess annorlunda förordnades.

I några fall, nämligen i fråga om Gävle, Eksjö, Uddevalla och Lidköping, stadgas åter, att sakörena finge åtnjutas på »behagelig tid». I andra fall, nämligen i fråga om Kristianstad, Hälsingborg, Vänersborg, Borås, Sundsvall, Luleå och Falun utsäges det, att upplåtelsen gällde blott, till dess Kungl. Maj:t kunde finna skäligt annorlunda förordna.

Beträffande innehållet i övrigt i de åberopade privilegierna och resolutionerna hänvisar jag till de vid förut omförmälda promemoria fogade bilagorna 1—19 och 21.

Samtliga aderton städer erhöilo, på sätt förut rörande tio av dem är omförmäلت, under åren 1866 och 1867 ersättning för förlust, som tillskyndats dem därigenom att böter, vari de tillförene på grund av lag och berörda privilegier och resolutioner åtnjutit andel, efter strafflagens införande helt tillföillo kronan.

Såsom förut vidare är omnämnt, beslöto därefter Kungl. Maj:t och riksdagen, att ersättning för mistade bötesandelar icke vidare skulle utgå till städer, såvitt rättigheten till sådan ersättning ej grundade sig på särskilda privilegier eller före strafflagens tillkomst givna resolutioner.

Efter verkställande av den i anledning av detta beslut erforderliga utredning, beslöt Kungl. Maj:t enligt förut omförmäلتa brev den 7 september 1869, att de ersättningar, som till följd av särskilda resolutioner

eller privilegier borde tillkomma ifrågavarande aderton städer, skulle till följd av den därutinnan åstadkomna utredning utgå med vissa angivna belopp. Däremot indrogs vad av de städerna först tillerkända belopp ansågs motsvara de städerna själva tillförene enligt lag tillkommande andelar av deras böteslotter eller en tredjedel av dessa.

Av de nämnda aderton städer år 1869 tillagda belopp tillerkändes det högsta eller 619 kronor Gävle och det lägsta eller 14 kronor Trosa.

Ersättning uti ifrågavarande hänseende utgår jämväl till städerna Halmstad och Mariestad.

Halmstad.

Vad Halmstad angår, är förut vid redogörelsen för de till rådhusrätterna utgående ersättningsbelopp omnämnt, att staden genom en resolution den 21 januari 1648 fått rätt att uppbära alla de sakören och böter, som vid stadens rådstuga ådömdes, samt att »Halmstads stads kassor och rådstuvurätten» tillerkänts tillhopa 414 kronor som ersättning för mistade bötesandelar. Likaledes är förut redogjort för, hurusom detta belopp utgjorde årliga medeltalet av sammanlagda beloppet för åren 1860—1864 av kronans andel i treskiftesböterna samt staden och de fattiga tilldömda böter. Årliga medeltalet av kronans böteslott uppgick till 116 kronor 69 $\frac{2}{5}$ öre. Vid den år 1869 vidtagna förnyade prövningen av de till städerna utgående ersättningarna erhöll staden emellertid hälften av det ursprungliga ersättningsbeloppet eller 207 kronor. Av andra hälften indrogs ett belopp av 69 kronor och återstoden tillades rådhusrätten.

Mariestad.

Beträffande Mariestad erhöll denna genom Kungl. Maj:ts resolution den 24 november 1686 rätt att, i enlighet med vad förut ägt rum, för kyrkan åtnjuta konungens andel i sakören.

Den 7 september 1869 erhöll staden ersättning för mistade bötesandelar till vidmakthållande av kyrkan med 66 kronor att utgå från och med år 1865 tills vidare.

I fråga om de av sistnämnda två städer åberopade privilegier hänvisar jag till vid förut berörda promemoria fogade, från i riksarkivet förvarade handlingar gjorda utdrag, betecknade som bilagorna 20 och 22.

*Söderköping
m. fl.*

Jämväl städerna Söderköping, Karlskrona, Landskrona, Falkenberg och Hudiksvall uppbära ersättning för förlust av på kronan enligt äldre lag fallande böteslott.

Av dessa fem städer uppgåvo de fyra förstnämnda vid sina ansökningar om dylik ersättning, att de sedan lång tid tillbaka fått åtnjuta kronans böteslott. Någon urkund till stöd för vederbörande stads rätt därtill kunde dock ej företes. Att en dylik rätt tillkomme staden framginge emellertid, påpekades det, därav att såväl kronouppbördsräken-

skaperna som stadens räkenskaper utvisade, att förhållandet varit det nu uppgivna.

Städerna Söderköping och Karlskrona uppgåvo i sina ansökningar, att de åtnjutit den omförmälda förmånen mot skyldighet att bekosta, Söderköping fångars underhåll i stadens häkte, och Karlskrona vård och traktamente åt alla häktade personer, som voro underkastade rådhusrättens eller poliskammarens rannsaking och domslut.

Rörande den av dessa fyra städer till stöd för deras anspråk på ersättning i förevarande hänseende åberopade utredning hänvisar jag till den därför i förut åberopade promemoria lämnade redogörelse.

Samtliga fyra städer erhöles ersättning för förlust av såväl kronans böteslott som ock stadens egen bötesandel enligt lag. Vid den år 1869 företagna revisionen av städernas ersättningar fick ersättningen i förra hänseendet kvarstå. Däremot indrogs i enlighet med den i allmänhet följda regeln ersättningen i senare hänseendet.

Vad Hudiksvall angår framhöll denna stad ej i sin ansökan om bötesersättning särskilt, att staden åtnjote kronans böteslott.

Hudiksvall.

På sätt vid redogörelsen för den till rådhusrätten i Hudiksvall utgående ersättning omförmälts, utvisade emellertid de vid ansökningen fogade saköreslängderna, att staden tagit hälften av kronans lott i treskiftesböterna. Samma redogörelse angiver tillika, att staden väl tillerkändes ersättning för förlust av kronans böteslott men i sådant hänseende erhöles allenast det mot en tredjedel av denna svarande beloppet, varemot återstoden tillades rådhusrätten. År 1869 fick staden behålla den staden sålunda medgivna ersättningen, under det att på vanligt sätt ersättningen för förlust av stadens egen böteslott enligt lag indrogs.

Beträffande de nu nämnda tjugofem städer tillagda ersättningsbelopp hänvisar jag till den vid den inom justitiedepartementet utarbetade promemorian fogade tabell IV.

Samtliga tjugofem städer förklara ifrågavarande dem tillerkända ersättningar icke kunna mot städernas bestridande dem frånhändas. Det framhålls, att ersättningarna vore vederlag för en städerna genom deras privilegier tillförsäkrad förmån. Genom privilegierna hade nämligen Kungl. Maj:t för all framtid överlåtits sin böteslott. Den därav beroende inkomsten för vederbörande stad måste, erinras det, anses vara av privilegiiatur och kunde icke, lika litet som donationsjord eller andra åt staden beviljade förmåner, denna avhändas. En härmed överensstämmande uppfattning hade också år 1869 uttalats av justitiestatsministern. För övrigt vore det obilligt att beröva städerna den nu utgående ersättningen för en förmån, som de sedan lång tid tillbaka åtnjutit.

*Ersättnings-
tagarna.*

Stadsfullmäktige i Kristianstad påpeka särskilt, att den i de åberopade privilegierna för staden omförmälda dammen och stenbron motsvarades numera av den

så kallade norra chausséen, som staden underhölle för en årlig kostnad vida överstigande ifrågavarande staden tillerkända ersättning.

I de flesta av de av städerna avgivna yttrandena framställes jämväl förslag i fråga om ersättningsbeloppens avlösning.

Länsstyrelserna.

Av länsstyrelserna i de län, inom vilka ifrågavarande tjugofem städer äro belägna, anser allenast länsstyrelsen i Södermanlands län ersättning av nu förevarande art kunna utan vederlag indragas och anför i sådant avseende, att den ersättning, som utginge till Trosa stad, syntes på de i riksdagens skrivelse i ämnet åberopade allmängiltiga skäl lämpligen böra upphöra att vidare utgå.

Övriga länsstyrelser anse däremot de till de tjugofyra återstående städerna utgående belopp icke mot städernas bestridande kunna dem avhändas.

Länsstyrelsen i Jönköpings län hemställer, att de städerna inom länet tillerkända ersättningsbelopp måtte få utgå på sätt dittills skett, enär av städerna bjudits bindande skäl för deras anspråk på bibehållande av ersättningarna och det ej vore lämpligt att till städerna på en gång utgiva ersättningarnas kapitalvärde.

Länsstyrelsen i Östergötlands län finner ersättningen till Söderköpings stad såsom grundad å gammal hävd böra fortfarande bibehållas, så länge staden fullgjorde sin skyldighet att underhålla fångar i stadens häkte, därför ersättningen avsåge att utgöra gottgörelse.

Beträffande övriga ersättningsbelopp föreslå däremot länsstyrelserna, de flesta med särskilt papekande, att beloppen utgjorde gottgörelse för förlust av bötesandelar, vilka städerna på grund av privilegier ägt att uppbära, att beloppen måtte indragas mot det att städerna erhöle fullt vederlag. Rörande sättet för beredande av dylikt vederlag föreslå de flesta länsstyrelserna, att ersättningsbeloppen måtte avlösas på det sätt, att till vederhörande stad överlämnades ersättningsens kapitalvärde, beräknat efter viss räntefot.

Göteborg.

Jämväl till Göteborgs stad utgår ersättning för mistade bötesandelar.

Genom den 4 juni 1621 utfärdade privilegier gavs åt staden dels Sävedals härad med all dess »landh och tillhörige pertinentier» dels och rätt att »usu fructuario» njuta och behålla alla sakören. Rörande dessa privilegier hänvisar jag till bilagan 23 vid den inom justitiedepartementet utarbetade promemorian.

Den 19 augusti 1807 utfärdades en förordning angående förbättrad polisinnättning i Göteborg. I denna förordning bestämdes, att polisärendena i Göteborg skulle handhavas och besörjas av en särskild poliskammare, och stadgades vidare, att de vid poliskammaren fallande viten och böter skulle delas lika mellan angivaren och fonden för polisinnettningens underhåll. Detta stadgande ändrades emellertid genom Kungl. Maj:ts brev den 17 juni 1850 därhän, att de böter och viten, som vid poliskammaren ådömdes i vissa mål, skulle fördelas lika emellan angivaren och fonden för polisinnettningens underhåll, samt att alla andra böter och viten, som av poliskammaren ålades, skulle tillhöra poliskassan såsom dess ensak.

Med förmlän att staden på grund av berörda, staden meddelade privilegier städse uppburit kronans andel så väl i alla de sakören utom ensaks- och vitesböter, som ädömts vid stadens domstolar, som ock i böter ädömda vid Sävedals häradsrätt, anhöll drätselkammaren i staden om ersättning för följande belopp:

a. böter vid rådhusrätten:

1) stadens lott enligt allmän lag under femårsperioden 1860—1864	kr. 1,264: 90
2) kronans lott under samma tid	» 1,236: 56
	2,501: 46

det femåriga medeltalet därav

500: 29

b. böter vid Sävedals häradsrätt i medeltal

79: 27

c. böter vid poliskammaren

8,465: 39

Summa 9,044: 95.

Efter avdrag för ej ersättningssgillda böter, vid rådhusrätten 5 kronor och vid Sävedals häradsrätt 1 krona, tillerkändes staden den 1 maj 1866 ett belopp av 9,039 kronor.

År 1869 nedsattes detta belopp enligt Kungl. Maj:ts brev den 7 september 1869 till 7,544 kronor, som fortfarande tillades staden dock med tillägg, att rådhusrättens andel vore i beloppet inberäknad.

I de till sist nämnda brev hörande handlingar finnes ej särskilt angivet vilka beräkningsgrunder, som följts vid fastställandet av den staden tillagda ersättningen.

Statskontoret anför, att det synes antagligt, att beräkningen verkstälts på följande sätt. Av medeltalet av stadens egen lott i böter vid rådhusrätten eller 252 kronor 98 öre indrogs en tredjedel, varemot återstoden 168 kronor 66 öre, som ansågs tillkomma rådhusrätten, fick kvarstå. Så blev också förhållandet med såväl medeltalet av kronans andel i böter vid rådhusrätten eller 247 kronor 31 öre som ock böterna vid Sävedals häradsrätt 79 kronor 27 öre, vilka båda belopp tillkommo staden enligt privilegierna. Det vid poliskammaren ädömda beloppet 8,465 kronor 39 öre, som enligt ovan nämnda förordning den 19 augusti 1807 och brev den 17 juli 1850 tilldelats fonden för polisinställningens underhåll, ansågs egentligen enligt den allmänna regeln för fördelning av treskiftesböterna tillkomma kronan och staden med hälften eller 4,232 kronor 69 öre till vardera; för åklagarens andel i böterna vid poliskammaren söktes nämligen särskilt ersättning. Staden fick behålla dels på grund av privilegierna det belopp, som motsvarade kronans lott, dels ock två tredjedelar av det stadens egen andel motsvarande beloppet eller 2,821 kronor 78 öre, som ansågs egentligen tillkomma domstolen, vare sig poliskammaren eller rådhusrätten, varemot den återstående tredjedelen indrogs. Summan av de sålunda kvar-

Statskontoret.

stående beloppen utgjorde 7,549 kronor 71 öre. Efter avdrag därifrån av böter, som vid beviljandet den 1 maj 1866 av ersättningen ej ansågos ersättningsgillda, eller 6 kronor erhöles i runt tal ett belopp av 7,544 kronor.

Hela ersättningsbeloppet 7,544 kronor inflöt till år 1899 års utgång bland stadens allmänna inkomster. Från och med år 1900 uppbäres emellertid beloppet av en under nämnda år bildad änke- och pupillkassa för stadens ämbets- och tjänstemän samt betjante.

Enligt det av Kungl. Maj:t den 10 november 1899 fastställda reglemente för denna kassa ansvarar Göteborgs stad för att kassans förbindelser mot delägarna bliva fullgjorda. Enligt reglementet skall staden vidare till kassan erlægga bland annat årligen ifrågavarande ersättningsbelopp 7,544 kronor.

Stadsfullmäktige och magistraten.

Under återopande av de för staden utfärdade privilegier ävensom förut berörda förordning den 19 augusti 1807 och brev den 17 juni 1850, framhålla stadsfullmäktige, med vilka magistraten instämmer, att av den ersättning, som enligt beslutet den 7 september 1869 borde tillkomma staden och rådhusrätten, eller 7,544 kronor syntes 168 kronor 66 öre hava utgjort ersättning för rådhusrätten tillkommande andel i böter samt 7,345 kronor 34 öre vederlag för böter, som på grund av stadens privilegier och särskilda resolutioner blivit å staden överlätna. Den medverkan till omfördälda kassas bildande, som av staden lämnats, hade, erinras det, naturligtvis ägt rum under det antagande, att ersättningen för förlorade bötesandelar grundade sig å sådana av staten ingångna förbindelser, att ersättningen allt fortfarande skulle till staden utbetalas. Då det syntes otvetydigt, att så vore förhållandet med den del av ersättningen, som utgjorde vederlag för staden på grund av dess privilegier och särskilda resolutioner tillkommande andel i böter, och jämväl den rådhusrätten tillkommande andel i ersättningen, som avsåge att lindra stadens skyldighet att själv avlöna sina domare, torde vara av beskaffenhet att fortfarande böra utgå, borde staden icke skäligen avstå från ifrågavarande ersättningar med mindre till staden utbetalades ett penningbelopp, som efter en beräknad medelräntefot av tre och en halv procent motsvarande kapitalvärdet av de till staden utgående ersättningarna.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ansluter sig i sitt ärendet avgivna yttrande till den av statskontoret uttalade uppfattning rörande ifrågavarande staden Göteborg tillagda ersättningsbeloppets natur av vederlag för förlust av bötesandelar, vartill rätten grundats på staden meddelade privilegier. Länsstyrelsen anser sålunda, att av denna ersättning ett belopp av allenast 4,555 kronor 30 öre utgör dylikt vederlag och att detta belopp icke bör kunna utan full ersättning indragas. Avlösning av sistberörda belopp finner länsstyrelsen skäligen böra verkställas så, att dess efter en räntefot av fyra procent kapitaliserade värde av statsverket överlämnas till staden.

Beträffande däremot återstående beloppet av ersättningen anser länsstyrelsen laga hinder ej föreligga för indragning av detta, såsom utgörande vederlag för domstolens andel i vid rådhusrätten och poliskammaren ådömda böter. Enligt länsstyrelsens åsikt förefunnes ej tillräckliga skäl för bibehållande av detta belopp, enär det icke direkt i avlöning tillfölle ledamöterna i rådhusrätten och poliskammaren.

Statskontoret.

I sitt utlåtande anför statskontoret följande:

Statskontoret ville till en början erinra om dels rikets ständers i skrivelsen den 21 oktober 1863 gjorda uttalande, att det till äventyrs förekomme av staten ingångna förbindelser, som medförde fortfarande ersättningsskyldighet uti ifrågakomma hänseende, dels justitiesatsministerns påpekande den 5 januari 1869, att ifråga om städernas ersättningar måste tagas i betraktande, att i de flera bland dem tillagda ersättningsbelopp inginge även kronans andel i böter, som genom privilegier eller andra resolutioner blivit till vederbörande stad i äldre tider överlåten, dels ock att 1869 års revision av städernas ersättningar också verkställdes med tillämpning av dessa synpunkter, därvid ersättningarna för de städerna enligt allmän lag tillkommande bötesandelar och för kronans städerna förlänade andel särskildes och de senare fingo kvarstå, under det att av de förra de städerna själva tillkommande andelar indrogos. I dessa omständigheter finge otvivelaktigt anses ligga ett statsmakternas erkännande av att den rätt till kronans bötesandel, som vissa städer ägde enligt privilegier eller före strafflagens införande meddelade särskilda nådiga beslut, icke kunde dem förtagas eller minskas, och att sålunda, då strafflagen upphävde de förut gällande bestämmelserna angående bötesfördelningen, ifrågavarande städer hade en ovillkorlig rätt till ersättning för den inkomst, av vilken de därigenom ginge i mistning. Denna rätt torde för övrigt, oavsett vad angående densamma av Kungl. Maj:t och riksdagen uttalats, vara obestridlig och den i allmänhet gällande grundsatsen, att ersättningarna endast vore beviljade tills vidare och sålunda enligt statskontorets förmenande när som helst utan vederlag kunde indragas, icke vara å dessa fall tillämplig.

Av ifrågavarande städer hade de tjugo förstnämnda kunnat såsom grund för sina ersättningsanspråk åberopa privilegier eller i äldre tider meddelade resolutioner, under det att fyra städer eller Söderköping, Karlskrona, Landskrona och Falkenberg till stöd för sina ersättningsanspråk allenast anfört, att kronans andel av ålder tillkommit dem, utan att kunna uppgiva varå detta förhållande grundat sig. Samtliga de tjugo först omnämnda städernas rätt till kronans bötesandel torde få anses i den mån, som i nu förevarande angelägenhet för dem vore av nöden, vara styrkt. På grund av vad de fyra sist nämnda städerna anfört angående den långa tid, under vilken de åtnjutit ifrågavarande andel, samt av den omständigheten att de såväl vid sina ursprungliga ansökningar om ersättning för denna andel tillerkänts sådan som ock vid 1869 års revision blivit vid denna ersättning bibehållna torde jämväl angående dessa städer nödig bevisning rörande deras påstådda rätt få anses förebragt. Vidkommande däremot Hudiksvall hade denna stad varken i de ursprungliga ansökningshandlingarna eller i sitt sedermera i ärendet avgivna yttrande angivit någon som helst grund till att staden tagit kronans halva bötesandel. Vid sådant förhållande torde den omständigheten att staden vid 1869 års revision fått behålla ett ersättningsbelopp av 9 kronor icke utgöra tillräcklig anledning till att detta belopp allt fortfarande skulle behöva utgå eller, om indragning verkställdes, vederlag beredas staden. Statskontoret hade ej håller i sitt förslag angående indragning av rådhusrätternas ersättningar ansett sig böra beträffande Hudiksvalls rådhusrätt göra undantag för den del av dess ersättning 52 kronor, som tydligen ansetts motsvara två tredjedelar av kronans lott.

Beträffande slutligen ersättningen till Göteborgs stad 7,544 kronor torde samma ersättning, på sätt av statskontoret vid redogörelsen för tillkomsten av densamma närmare utvecklats, bestå av därvid angivna fem belopp tillhopa 7,549 kronor 71 öre, *Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 73 häft. (Nr 87.)*

vilket sistnämnda belopp, efter avdrag av ej ersättningsgillda böter 6 kronor, avrundats till 7,544 kronor. Av dessa belopp borde, enligt vad av statskontoret anförts beträffande upphörande av rådhusrätternas ersättningar, det förstnämnda eller 168 kronor 66 öre utan vederlag indragas. Enahanda syntes förhållandet vara med det såsom domstolens andel i poliskammarböterna betraktade beloppet å 2,821 kronor 78 öre. Det torde nämligen vara klart, att den uppfattning, som vid 1869 års revision syntes hava gjort sig gällande beträffande naturen av det belopp av böterna vid nämnda domstol om 8,465 kronor 39 öre, varför ersättning ursprungligen beviljats, eller att detsamma egentligen med lika delar tillkommit kronan och staden, vore den riktiga. Därav följde, att endast hälften av beloppet eller 4,232 kronor 69 öre vore av privileginatur och att de två tredjedelar av den andra hälften eller 2,821 kronor 78 öre, som vid revisionen fingo kvarstå, kunde såsom utgörande domstolens andel i stadens lott enligt allmän lag utan vederlag indragas. De av stadsfullmäktige till stöd för stadens påstådda rätt att fortfarande få behålla även detta belopp åberopade kungl. förordningen den 19 augusti 1807 och kungl. brevet den 17 juni 1850 angående fördelningen av böterna vid poliskammaren kunde icke anses medföra någon annan och bättre rätt för staden till dessa böter än vad som innebures i privilegierna och allmänna lagens stadganden. Dessa kungl. resolutioner bestämde visserligen en annan fördelning av böterna än den lagliga, men denna ändrade fördelning, som endast vore en disposition för visst ändamål — poliskassans befrämjande — av stadens och kronans staden förlänta bötesandelar, kunde ej på något sätt grunda rätt för denna kassa eller numera staden, bland vars inkomster hela bötesersättningen inginge, att för all framtid få uppbära denna ersättning i vidare mån än vad densamma motsvarade den privilegierade bötesandelen. Ej heller den omständigheten att staden, som enligt det av Kungl. Maj:t för stadens ämbets- och tjänstemäns änke- och pupillkassa den 10 november 1899 fastställda reglemente vore skyldig till kassan erlagga hela bötesersättningen, ansvarade gent emot delägarna i kassan för dennas förbindelser, kunde leda till den av staden påyrkade rätten. Genom denna anordning hade nämligen endast disponerats ersättningen, i den mån den på andra grunder tillkomme staden.

Med erinran om länsstyrelsens uppfattning om nu berörda två belopp 168 kronor 66 öre och 2,821 kronor 78 öre, ville statskontoret i fråga om de återstående tre beloppen om tillhoppa 4,559 kronor 27 öre, som av statskontoret beräknats ingå uti ifrågavarande ersättning, framhålla, att dessa belopp syntes däremot vara av privileginatur och borde alltså av staden fortfarande få tillgodonjutas, därvid dock för att erhålla en slutsumma, som överensstämde med beloppet av hela bötesersättningen 7,544 kronor, de båda huvudbeloppen borde minskas med på dem belöpande andelar av det belopp av 6 kronor, som år 1866 ej ansågs ersättningsgillt, eller sålunda det till indragning föreslagna beloppet 2,990 kronor 44 öre med 2 kronor 3 öre till 2,988 kronor 41 öre eller i runt tal 2,988 kronor, och det privilegierade beloppet 4,559 kronor 27 öre med 3 kronor 97 öre till 4,555 kronor 30 öre, avrundat till 4,556 kronor.

Statskontoret delade slutligen den av såväl städerna som länsstyrelserna i allmänhet uttalade uppfattningen, att något annat och lämpligare sätt för ersättningarnas avlösning än deras kapitalisering och kapitalets överlämnande till städerna icke torde kunna utfinnas. Denna åtgärd innebure visserligen en jämförelsevis stor utgift på en gång för statsverket, men vore i allt fall enligt statskontorets förmenande att föredraga framför utbetalandet för all framtid av de årliga ersättningsbeloppen

Beträffande den räntefot, efter vilken kapitaliseringen borde verkställas, torde den av åtskilliga städer själva föreslagna 4 procent finnas skälig och lämplig. Under inga omständigheter borde åtminstone en lägre räntefot få beräknas. Fyra städer hade visserligen föreslagit fem procent, men detta oaktat syntes det statskontoret riktigare, att samma räntefot tillämpades vid avlösandet av samtliga ersättningarna och att sålunda även dessa städer erbjödes kapitalisering efter 4 procent. Under förutsättning att Kungl. Maj:t lika med statskontoret funne, att Hudiksvalls ersättning 9 kronor och av Göteborgs ersättning ett belopp av 2,988 kronor kunde indragas utan vederlag, skulle alltså ersättningar till ett sammanlagt belopp av 8,806 kronor behöva avlösas. Det härför erforderliga kapitalet efter en räntefot av fyra procent utgjorde 220,150 kronor. I de fall, där staden såsom ifråga om Söderköping, Karlskrona och Kristianstad erhållit kronans bötesandel mot skyldighet att fullgöra vissa prestationer, kunde någon minskning i denna skyldighet, i den mån den ännu kunde uppfyllas, icke genom avlösningen anses hava ägt rum. Vid bifall till statskontorets förslag angående omedelbar indragning av den till Hudiksvall utgående ersättningen 9 kronor samt 2,988 kronor av ersättningen till Göteborg, kunde ifrågavarande förslagsanslag minskas med motsvarande belopp tillhoppa 2,997 kronor.

Statskontoret hemställde därjämte om bemyndigande för sig att i fråga om de ersättningsbelopp, som statskontoret sålunda ansåg böra avlösas, från städerna införskaffa förklaringar, huruvida de vore villiga att mot erhållande av vederlag i enlighet med vad statskontoret föreslagit avstå från rätten till samma belopp.

Samtliga ifrågavarande tjugosex städer hava sedermera, Uddevalla dock först i ett under innevarande år insänt meddelande, förklarat sig medgiva, att de dem tillerkända ersättningar för förlust av kronans böteslott finge avlösas samt avlösningssumman bestämmas i enlighet med den av statskontoret föreslagna beräkningsgrunden.

I sammanhang härmed har rådhusrätten i Gränna i en till Kungl. Maj:t in- Gränna.
given skrift hemställt, att det Gränna stad enligt Kungl. Maj:ts brev den 7 septem-
ber 1869 tillagda belopp 159 kronor ävensom den rådhusrätten tillerkända ersätt-
ning 93 kronor måtte få fortfarande utgå eller ock, därest detta icke kunde bifallas,
föreskrift meddelas därom, att en eventuell avlösningssumma skulle förvaltas som en
särskild fond och dess årliga avkastning användas till avlöning åt rådhusrätten.
Till stöd för denna anhållan har rådhusrätten anført, att jämväl förstnämnda belopp
uppbures av rådhusrätten, samt för att styrka sin rätt därtill åberopat såväl de för
staden utfärdade privilegier, enligt vilka staden skulle åtnjuta sakörena för avlöning
av borgmästare och råd, som ock en av Kungl. Maj:t den 30 december 1695 för
Gränna stad fastställd, enligt uppgift ännu gällande avlöningsstat, som förordnade,
att sakörena skulle användas för bland annat nyss berörda ändamål.

Justitiekanslersämbetet anför, att den till staden Halmstad enligt Justitiekans-
lersämbetet.
brevet den 7 september 1869 utgående årliga ersättningen 207 kronor
syntes rätteligen hava bort beräknas till 116 kronor 69 $\frac{2}{5}$ öre eller med
jämnat öretal 116 kronor 70 öre, samt att det därför kunde ifrågasättas,
om icke berörda årliga ersättning borde avlösas med ett kapital, beräknat
allenast efter sistnämnda belopp och den föreslagna räntefoten av 4 procent.

Departementis-
chefen.

Till uppfattningen, att städernas rätt att åtnjuta kronan enligt lag tillkommande böteslott icke, såsom varande en i äldre tid särskilt förlänad förmån, bör dem utan full gottgörelse frånhändas, lämnar även jag min anslutning. Oberoende av frågan huruvida denna förmån tillförsäkrats för all framtid eller allenast till dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade, lär det nämligen med hänsyn till den långa tid eller i de flesta fall över 200 år, varunder städerna fått tillgodonjuta förmånen, icke böra ifrågakomma att utan vederlag indraga denna. De belopp, som hittills utgått som ersättning för förlust av samma förmån, torde följaktligen ej böra utan full gottgörelse indragas. Beträffande den staden Hudiksvall genom Kungl. Maj:ts brev den 7 september 1869 tillerkända ersättningen har statskontoret funnit utredningen i ärendet ej giva stöd för antagande, att staden uppburit kronan enligt lag tillkommande böteslott på grund av någon staden tilldelad rätt därtill och att ersättningen följaktligen till sin natur vore vederlag för förlust av dylik rätt. Vad i ärendet förekommit synes mig emellertid ej giva anledning till att beträffande denna ersättning frångå den uppfattning i motsatt riktning, som i Kungl. Maj:ts nyss nämnda brev fått uttryck och som föranlett fastställandet av ersättningen. Jag finner följaktligen, att åt denna ej bör i förevarande hänseende givas någon särställning.

Emellertid ingår, såsom förut redan påpekats, i de städerna Göteborg och Halmstad tillerkända ersättningsbelopp gottgörelse, förutom för mistning av kronans böteslott, jämväl för förlust i annat hänseende.

Vad Göteborg beträffar förklarade Kungl. Maj:t, då ersättningen till denna stad år 1869 fastställdes till 7,544 kronor, att i detta belopp vore rådhusrättens andel inberäknad. Av statskontoret har framhållits, att vid fastställandet av ersättningsbeloppet till 7,544 kronor den uppfattningen synes hava gjort sig gällande, att av den staden ursprungligen tillagda ersättningen å 9,039 kronor ett belopp av 4,485 kronor 67 öre avsåg gottgörelse för förlust av den lott i böterna vid rådhusrätten och poliskammaren, som staden ägt rätt att oberoende av de staden meddelade privilegierna uppbära, eller vid rådhusrätten 252 kronor 98 öre och vid poliskammaren 4,232 kronor 69 öre. Utredningen i ärendet synes mig ock giva stöd för riktigheten av statskontorets antagande. Av berörda belopp 4,485 kronor 67 öre indrogs nämligen år 1869, i likhet med vad som skedde i fråga om de vissa övriga städer tillagda ersättningar för förlust av dem tillförne enligt lag tillkommande andelar av böter, en tredjedel, varemot återstående två tredjedelar 2,990 kronor 44 öre eller proportionsvis samma andel, som i fråga om övriga städer

år 1869 tillades rådhusrätten, fingo kvarstå. Vad av stadsfullmäktige i Göteborg anförts till stöd för att sistnämnda belopp borde, i strid mot nyss berörda, vid fastställandet av ersättningen år 1869 rådande uppfattning, anses vara gottgörelse för förlust av sådan rätt till böter, som tillkommit staden på grund av förbindelser av staten av beskaffenhet att medföra skyldighet för staten att utgiva vederlag för förlust av rätten, finner jag ej förtjäna avseende. Vid sådant förhållande och då de billighetskäl, som må hava föranlett, att staden fått hittills uppbära samma belopp, numera icke torde äga giltighet, ansluter jag mig till statskontorets åsikt att nu ifrågakomma, till 2,988 kronor beräknade del av förevarande ersättning bör, i likhet med motsvarande ersättningsbelopp i fråga om övriga städer, utan vederlag indragas. Vidkommande den återstående delen av ersättningen eller 4,556 kronor är jag med statskontoret ense därom, att detta belopp, i överensstämmelse med den uppfattning om dess natur, som enligt vad förut nämnts, år 1869 gjort sig gällande, ej bör indragas, utan att full gottgörelse lämnas.

Beträffande Halmstad hade staden enligt de av denna åberopade saköreslängder under åren 1860—1864 på grund av sina privilegier åtnjutit kronans andel i sakören med i medeltal för vart år 116 kronor 69 $\frac{3}{4}$ öre. Av den staden år 1869 tillagda ersättningen utgör således allenast detta belopp gottgörelse för förlust av kronans böteslott. På de staden meddelade privilegier kan således vid indragning av ersättningen grundas rätt till vederlag endast för denna del. Återstående beloppet är, på sätt vid redogörelsen för den rådhusrätten i Halmstad tillagda ersättning närmare omförmälts, en del av den gottgörelse, som förut beviljats staden för förlust av de fattiga tillförene tillkommande bötesandelar. Detta belopp torde, jämlikt beslutet om indragning av fattigvårdsstyrelser tillerkända ersättningsbelopp, böra utan vederlag indragas.

Med statskontoret är jag vidare ense om lämpligheten av att avlösningen av de städerna för förlust av kronans böteslott tillagda ersättningar verkställas på det av statskontoret föreslagna sätt. Samtliga städer hava förklarat sig antaga den föreslagna avlösningen. Med beräkning att de belopp, som i fråga om städerna Göteborg och Halmstad böra avlösas, uppgå, för den förra till 4,556 kronor och för den senare till 116 kronor 70 öre, erfordras för avlösningens verkställande ett belopp av 218,117 kronor 50 öre. Uppenbart torde vara, att i de fall, då stad mot rätt att uppbära kronans andel av böter åtagit sig

viss förpliktelse, någon förändring i avseende därå ej inträder genom avlösningen.

*Borgmästaren
i Vaxholm.*

Ersättning för mistade bötesandelar utgår även till borgmästaren i Vaxholm. Den 11 februari 1873 beviljade Kungl. Maj:t honom i förevarande hänseende en ersättning av 112 kronor att utgå årligen, intill dess annorlunda förordnades.

*Borgmästaren
P. M.
Jacobsson.*

I en den 5 december 1871 till Kungl. Maj:t ingiven ansökan anförde nämligen dåvarande borgmästaren i Vaxholm P. M. Jacobsson i huvudsak följande:

Sedan mer än ett århundrade och intill dåvarande tid hade kronans i Vaxholm fallande bötesandelar redovisats såsom anordnade på lön åt innehavaren av justitiearie-, sedermera borgmästartjänsten därstädes. Detta hade tvivelsutan skett på grund av någon dåmera okänd förläning. Efter nya strafflagens införande hade dock anmärkning i kammarrätten framställts mot detta redovisningssätt, därvid framgått, att förre innehavaren av nämnda befattning underlåtit att i enlighet med kungörelsen den 29 augusti 1865 anhålla om ersättning för omförmälda bötesandelar. För att bevaka den förmån, som tillkommit Jacobssons tjänst, och iakttaga sin egen rätt i avseende å en till fyllnad i de ringa löneförmånerna väl behöflig löneinkomst anhölle Jacobsson, att Kungl. Maj:ts måtte antingen för Jacobsson bekräfta rättigheten att fortfarande åtnjuta kronans i Vaxholm fallande bötesandelar eller ock, om sådant skulle prövas lämpligare, med böternas indragande till kronan, åt Jacobsson anslå en viss årlig ersättning. För denna sin anhållan hämtade Jacobsson ett ganska väsentligt stöd i det förhållande att han till följd av de många göromål, som de å Vaxholms fästning förlagda garnisons- och kronoarbetarekompanier ådroge honom utöver hans egentliga befattning för staden, måste åt det allmännas angelägenheter ägna en stor del av sin rätt trägna tjänst.

Statskontoret.

Statskontoret anförde, efter av kammarförvanten hos ämbetsverket verkställd undersökning, i infordrat yttrande följande: »vid undersökning i kammarsarkivet har inhämtats, att kronans böter från Vaxholm debiterats i 1761 års specialräkning och under samma år levererats till ränteriet. Sedermera förekomma ej dylika medel i räkenskaperna. Först i 1821 års räkenskaper för Vaxholm, de första, som upprättats efter då fastställt formulär för länets landsböcker, finnes ett för böter avsett konto, som likväl endast innehåller följande anteckning: »I brist av saköreslängder kan några bötesmedel ej upptagas.» I 1822—1824 årens räkenskaper förekommer, jämte anteckning därom att kronans bötesandelar äro anslagna åt justitiearien, att dessa bötesandelar dels levererats och dels deponerats i lant-ränteriet. Enligt vad av åtskilliga i kammarrättens advokatfiskalskontor befintliga handlingar angående anhängiggjorda åtal mot magistraten i Vaxholm för oreda i uppbördsförvaltningen inhämtats, hava emellertid dessa till ränteriet överlämnade medel uti uppgjord likvid avräknats på en hos magistraten uppkommen brist vid redovisning av andra dels statens och dels stadens medel. Ut i 1825 års specialräkning, där kronans andel i de vid Vaxholms rådstuvurätt under året ädömda böter anordnas till justitiearien äro under titel: »restantier», vari åtskilliga bötesbelopp ingå, avskrivna »såväl mantalspenningarna, vilka äro justitiearien på lön anslagna,

som ock konungens och kronans bötesmedel, vilka enligt gammalt privilegium även tillkomma justitiariern och varför magistraten är frikallad från redovisning.» Vidare upplysningar om grunden för justitiarierns rätt till bötesandelarna saknas i de följande årens räkenskaper och hava icke heller annorstädes kunnat erhållas. Om de för staden Vaxholm utfärdade privilegier i detta hänseende innehålla någon bestämmelse har ej kunnat utrönas, emedan om dessa privilegier, som enligt uppgift uti en i riksarkivet förvarad kungl. resolution den 4 maj 1721 skulle vara konfirmerade år 1684, icke erhållits annan upplysning än den, som innefattas uti en bestyrkt avskrift ur en i riksarkivet befintlig samling av städernas privilegier. Ehuru således icke genom stadens privilegier eller annan handling kunnat styrkas, att staden Vaxholm varit eller är berättigad till åtnjutande av ifrågavarande bötesandelar, anser likväl statskontoret, då räkenskaperna utvisa, att under mer än ett århundrade böter från Vaxholm ej ingått till statsverket, böra antagas, att en dylik förmån varit denna stad förunnad; och som den omständigheten att vederbörande försummat att inom den i kungl. kungörelsen den 29 augusti 1865 bestämda tid göra framställning om ersättning för den förlust, sökanden i ovan omförmälda hänseende tillskyndats, icke enligt statskontorets tanke kunde betaga vederbörande rättighet att sådan ersättning av statsverket undfå, hade statskontoret för sin del trott sig äga anledning ifrågavarande ansökning understödja.»

I sammanhang med ansökningen företeddes en avskrift av ett den 12 april 1717 i Vaxholm av D. Hartzell utfärdat intyg av innehåll, att de äldsta män, som i Vaxholm funnes, uppgåvo, att privilegier för Vaxholm tillföre varit, men att de skulle för omkring åttio år sedan förkommit, dock att samma privilegier, vilka skulle i konung Johans tid utfärdats, icke varit stadsprivilegier, enär Vaxholm ej vore stad.

Såväl stadens röstberättigade invånare som magistraten hördes i anledning av ansökningen. Från de förras sida framhölls, att rättigheten för borgmästaren att åtnjuta kronans bötesandelar vore uråldrig och troligen innefattats i stadens ursprungliga privilegier. Magistraten anförde, att orsaken till att kronans bötesandelar någon gång levererats till lantränteriet sannolikt varit den att, enligt uppgift, som lämnats magistraten, vikarie, som bestritt justitiarietjänsten, antingen ej känt förhållandet med böterna eller icke ansett sig för egen räkning berättigad att uppbara dem. Därjämte framhölls från båda hållen, att denna förmån innefattade en väl förtjänt vedergällning för de många göromål, som borgmästaren till följd av i Vaxholm rådande särskilda förhållanden finge utöver vad tjänsten egentligen tillkomme vidkännas för det allmännas angelägenheter.

Jämväl länsstyrelsen i Stockhoms län vitsordade, att kronans andel av i Vaxholm ådömda böter från äldre tider åtnjutits av stadens justitiarius, utan att det beslut, varpå denna rättighet grundats, vore känd. Länsstyrelsen anförde vidare, att vid uppgörande av löne reglering för justitiarietjänsten den 15 maj 1867 hade förevarande förmån blivit upptagen, ehuru viss summa icke utförts, och löneförmånerna i övrigt fastställdes till 1,500 kronor och ett statsanslag å 200 kronor såsom ersättning för förlust av rätt att åtnjuta mantalspenningar jämte expeditionslösen och förmånen av fri bostad. Enligt länsstyrelsens åsikt borde Jacobsson komma i åtnjutande av påräknad och väl behöflig ersättning för förlust av rätten till ifrågavarande bötesandelar.

Stadens röstberättigade invånare och magistraten.

Länsstyrelsen

Kungl. Maj:ts
beslut den 11
februari 1873.

Den 11 februari 1873 förklarade Kungl. Maj:tt, att med avseende å den i ärendet åstadkomna utredning borgmästaren i Vaxholm skulle som ersättning för de genom nya strafflagens införande befattningen frångångna bötesandelar årligen, intill dess annorlunda förordnades, i bötesersättning uppbära 112 kronor, samt att Jacobsson ägde att tillgodogjuta denna ersättning från och med månaden näst efter den, då han, efter det tjänsten blivit ledig, övertog förvaltningen därav, eller från och med maj 1867.

På sätt Jacobsson i sin ansökan om ersättning uppgivit, hade emellertid av kammarrätten gjorts anmärkning mot att kronans andel av sakören i Vaxholm såsom anordnad till justitiearien avförts ur kronoräkenskaperna. Genom kammarrättens utslag ålades också magistratens ledamöter återbäringsskyldighet för åren 1865—1868.

Borgmästaren
B. Hazelius.

Nuvarande borgmästaren i Vaxholm B. Hazelius erinrar om förevarande ersättnings natur av vederlag för en innehavaren av befattningen sedan äldre tid tillkommande förmån samt därom att hänsyn tagits till denna vid löneregleringen år 1867. På grund av dessa förhållanden och då Hazelius haft anledning att beräkna ersättningen som en säker och välbehörlig förstärkning till den ringa lönen från staden, syntes ersättningen vara av natur att böra utgå åtminstone under Hazeliij tjänstetid. Skulle ersättningen av praktiska skäl finnas böra indragas, vore det med billighet och rättvisa överensstämmande, att skälig gottgörelse därför lämnades.

Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Stockholms län ifrågasätter väl, om det icke vid en eventuell indragning av ersättningen borde åligga staden att lämna gottgörelse, men föreslår därjämte, att staten måtte på grund av ersättningsens något mera betydande belopp i någon mån bidraga vid dess avlösning.

Statskontoret.

I sitt yttrande förklarar statskontoret sig anse att, då något privilegium eller annan kungl. resolution, varigenom ifrågavarande tjänsteman tillerkänts kronans bötesandel, icke åberopats och än mindre till sin befintlighet styrkts, laga hinder ej torde möta för ersättningsens indragning utan vederlag. Enligt statskontorets åsikt syntes dock billigheten bjuda, att nuvarande tjänst innehavaren finge under sin tjänstetid uppbära ersättningen.

Justitiekanslern framställer ej någon erinran mot statskontorets förslag.

Borgmästaren
B. Hazelius.

I en senare i ärendet ingiven skrift har Hazelius anfört, att hans avlöningsförmåner utgjordes av kontant lön 6,000 kronor och fri bostad ävensom, sedan gamla tider, ifrågavarande ersättningsbelopp 112 kronor och 200 kronor i ersättning för mistade mantalspenningar. Andra sportler kunde däremot borgmästaren endast i oväsentlig mån påräkna, enär staden, som till största delen låge på kronan tillhörig mark eller utgjordes av försvarsanstalter, vore efterbliven och utan industri eller annan förmögenhetsskapande rörelse. Hazelius vidhölle därför sin hemställan, att förevarande ersättning måtte åtminstone under hans återstående tjänstetid fortfarande till honom utbetalas eller motsvarande vederlag lämnas.

Departement-
schefen.

Utrett är visserligen, att kronans andel av de i Vaxholm fallna böter under en längre tid före strafflagens trädande i kraft uppburits

av innehavaren av dåvarande justitiarietjänsten därstädes, vilken tjänst numera motsvaras av borgmästarbefattningen. Vad i ärendet förekommer torde emellertid ej lämna tillförlitligt stöd för antagande, att till grund för berörda förhållande legat någon statens utfästelse av den innebörd, att staten på grund därav kan anses skyldig att, sedan nämnda bötesandel till följd av stadgande i strafflagen numera ingår till kronan, för framtiden till innehavaren av tjänsten utgiva gottgörelse för den minskning i hans inkomster, som därigenom förorsakas. Lika med statskontoret finner jag följaktligen rättsligt hinder för indragning av ersättningen ej föreligga. Med hänsyn emellertid till ersättningens natur av vederlag för en ifrågavarande befattningshavare tillkommande särskild förmån och den långa tid, varunder denna varit med befattningen förenad, anser även jag billigheten fordra, att ersättningen indrages först med nuvarande tjänstinnehavarens avgång från tjänsten.

Vad härefter beträffar de till stadsfiskaler såsom gottgörelse för mistade bötesandelar utgående belopp tillerkändes under åren 1866, 1867 och 1868 stadsfiskalerna i 86 städer årlig ersättning med tillhoppa 34,598 kronor för förlust, som tillskyndats dem därigenom att böter, däri de tillförene ägt åtnjuta andel, dåmera ingingo till kronan.

Stadsfiskaler.

För de särskilda ersättningsbeloppen redogöres i den vid förut omförmälda promemoria fogade tabell V. Det högsta beloppet 2,550 kronor utgår till stadsfiskalen i Jönköping och det lägsta eller 14 kronor till stadsfiskalen i Örnsköldsvik.

Nämnda tabell utvisar, att för de flesta av ifrågavarande stadsfiskalsbefattningar under senare tid antagits nya lönestater samt att flertalet av dessa lönestater fastställts av Kungl. Maj:t.

Efter upprättandet av berörda tabell har Kungl. Maj:t beträffande vissa stadsfiskaler fastställt nya lönestater eller vissa ändringar eller tillägg till förut gällande sådana. För de i detta hänseende fattade beslut redogöres i en vid nyss nämnda promemoria fogad tabell VI.

Vid fastställandet av vissa lönestater har frågan om den med befattningen förenade rätten till ersättning för mistade bötesandelar varit föremål för särskilt beaktande. I vissa fall har vederbörande stad åtagit sig förpliktelse att, i den händelse berörda ersättning komme att indragas, hålla stadsfiskalen skadeslös för den minskning i hans inkomster, som därigenom komme att förorsakas. I andra fall åter har staden avböjt att åtaga sig dylik förpliktelse. I vissa lönestater fastställes avlöningen till visst belopp med bestämmelse tillika, att å denna skall, så länge ersättning av förevarande natur utgår, avdragas dess belopp. I ett fall har staden berättigats att tillsvidare uppbära ersättningen. Understundom upptages ifrågavarande ersättning i lönestaten, utan att frågan om förpliktelse för staden i

Lönestaterna.

nu antydda hänseende beröres. I ett par fall har stadsfiskalen förklarats skyldig att utan anspråk å gottgörelse tåla eventuell indragning av ersättningen. I de flesta fall åter omnämnas ej i lönestaterna, att ersättning av förevarande natur utgår.

Västervik
och
Lidköping.

Skyldighet att, därest ersättning för mistade bötesandelar kommer att upphöra, hålla stadsfiskalen skadeslös därför, har vid fastställandet av lönestater för stadsfiskalerna i Västervik och Lidköping ålagts dessa städer.

Växjö.

Enahanda förpliktelse har vid fastställandet av lönestaten för stadsfiskalen i Växjö ålagts denna stad, för så framt stadsfiskalstjänsten fortfarande bleve förenad med stadsfogdebefattningen. För den händelse så icke bleve fallet, har staden däremot ej någon dylik förpliktelse.

Vid behandling av ärenden rörande fastställande av lönestater för stadsfiskalerna i Östersund, Söderhamn och Vimmerby väcktes fråga om att vederbörande stad borde åtaga sig förpliktelse av nyssnämnda innehåll. Samtliga tre städer avböjde emellertid att ikläda sig dylik förpliktelse.

Kristinehamn
och
Filipstad.

Lönestaterna för stadsfiskalerna i Kristinehamn och Filipstad fastställa avlöningarna att utgå med vissa angivna belopp med bestämmelse tillika, att å stadskassans utgifter härför avdrag skulle verkställas för det belopp, vilket som ersättning för mistade bötesandelar utginge till stadsfiskalen, så länge sådan ersättning till honom ägde rum.

Jönköping.

Bestämmelse i enahanda riktning är meddelad i fråga om stadsfiskalen i Jönköping. Den för honom fastställda lönestaten bestämmer nämligen avlöningen till visst angivet belopp och föreskriver tillika att, så länge från statsverket till stadsfiskalen utginge ersättning av förevarande art, demnas belopp skulle inräknas i lönen.

Lönestaterna för stadsfiskalerna i Norrköping och Kalmar äro i förevarande hänseende ej så avfattade, att de, på sätt i fråga om lönestaterna för stadsfiskalerna i Kristinehamn, Filipstad och Jönköping är fallet, uttryckligen fastställa avlöningen att utgå med visst belopp, oberoende av om ersättning för mistade bötesandelar utgår eller ej.

Norrköping.

Vad stadsfiskalen i Norrköping beträffar föreskrevs i den av Kungl. Maj:t den 18 september 1885 fastställda avlöningsstaten för poliskammaren i Norrköping, att stadsfiskalens lön skulle utgöra 1,936 kronor samt att, när ersättningen för mistade bötesandelar 1,564 kronor komme att upphöra, stadsfiskalen skulle åtnjuta i lön 2,000 kronor och i tjänstgöringspenningar 1,500 kronor. Den 27 november 1908 har emellertid fastställts ny avlöningsstat för stadsfiskalen. Enligt denna stat skall avlöningen för stadsfiskalen, inberäknad ifrågavarande ersättning 1,564 kronor, utgå med 4,000 kronor jämte två ålderstillägg.

Kalmar.

Beträffande stadsfiskalen i Kalmar beslöto stadsfullmäktige den 25 augusti 1905, att stadsfiskalen skulle erhålla följande löneförmåner:

såsom stadsfiskal	kronor	920
» poliskommissarie	»	920
ersättning för mistade bötesandelar	»	997
utgående bötesandelar, beräknade till	»	463
ersättning för bestyr med lösdrivare	»	200

Summa kronor 3,500.

Den 13 oktober 1905 förordnade Kungl. Maj:t, med godkännande av stadsfullmäktiges beslut, att stadsfiskalens avlöning skulle, inberäknat från statsverket utgående ersättning för mistade bötesandelar, utgå med 3.500 kronor om året.

I sammanhang med fastställande av lönestat för stadsfiskalen i Nora medgav Kungl. Maj:t, att staden finge uppbära den stadsfiskalen tillerkända ersättning för mistade bötesandelar, om och så länge denna ersättning ansåges böra fortfarande utgå.

Nora.

Stadsfiskalerna i Karlskrona och Kristianstad hava i lönestaterna för dem tillförbundits att utan anspråk å gottgörelse tåla eventuell indragning av ifrågavarande ersättning.

Vad den förra befattningen beträffar skulle enligt lönestat, som fastställdes den 6 september 1905, stadsfiskalen i avlöning av staden erhålla 3,000 kronor, om ersättningen för mistade bötesandelar bibehölls, men i motsatt fall 3,200 kronor. Den 31 december 1918 har fastställts ny lönestat för stadsfiskalen. Med hänsyn till den förbättring i avlöningsförmånerna, som genom denna lönestat bereddades stadsfiskalen, bestämdes, att han skulle vara skyldig att utan anspråk å gottgörelse tåla eventuell indragning av förevarande ersättning.

Karlskrona.

Lönestaten för stadsfiskalen i Kristianstad, vilken fastställdes den 21 december 1904, berättigar stadsfiskalen att uppbära vissa belopp i lön och tjänstgöringspenningar jämte bötesandelar och den från staten utgående ersättning för mistad lott i böter, dock utan rätt för stadsfiskal, därest denna ersättning komme att indragas, att göra anspråk på gottgörelse därför av staden.

Kristianstad.

I lönestaterna för stadsfiskalerna i Eksjö, Simrishamn, Hälsingborg, Varberg, Alingsås, Vänersborg, Skövde, Askersund, Falun och Härnösand omnämnes, att till stadsfiskalen utgår ersättning av förevarande natur. Frågan om påföljden av ersättningens indragning beröres i dessa fall ej.

I de för övriga av ifrågavarande stadsfiskalsbefattningar gällande lönestater omnämnes däremot ej, att ersättning av ifrågavarande slag förekommer.

Stadsfiskalen i Norrköping, vilken yttrade sig i ärendet medan lönestaten av den 18 september 1885 ännu gällde, erinrade, att indragning av ersättningen till honom ej komme att förändra hans inkomster.

Ersättnings-
tagarna.

Stadsfiskalerna i övriga städer hava i yttranden, som avgivits under år 1904 och 1905 eller således i många fall, innan nu gällande lönestater antagits, bestritt, att förevarande ersättningsbelopp finge utan vidare indragas.

Flertalet av dem, som sålunda yttrat sig, eller stadsfiskalerna i 49 städer hava hemställt, att frågan om en eventuell avlösning av förevarande, till dem utgående ersättningsbelopp måtte vila, intill dess en allmän lönerogering för stadsfiskalerna blivit genomförd. Till stöd härför anföres, att ersättningsbeloppen tilldelats innehavarna av stadsfiskalstjänsterna och ej blott dem personligen, som vid tiden för ersättningens fastställande innehade tjänsterna. På sätt redan i justitiekanslerns förut anmärkta utlåtande av år 1865 framhållits, åtnjöte stadsfiskalerna i allmänhet förutom bötesersättningarna lön av städerna till allenast mindre belopp, så att ersättning av förevarande beskaffenhet för en stor del av stadsfiskalerna utgjorde den största eller i allt fall en väsentlig del av deras löneförmåner.

Jämväl stadsfiskalerna i övriga 36 städer motsätta sig, att ersättningsbeloppen finge utan vidare indragas. Några av dessa stadsfiskaler förklara, att dylik in-

dragning åtminstone ej under deras tjänstetid borde äga rum. Rörande frågan om beloppens avlösning, framställa de flesta yrkande, att i händelse av sådan avlösning erhålla fullt vederlag, vilket några anse böra lämnas av staten och andra antingen av denna eller av kommunen.

Till stöd för att ifrågavarande belopp borde fortfarande utgå eller allenast mot fullt vederlag indragas framhålles i huvudsak följande:

Vid fastställande av lönerna för stadsfiskalsbefattningarna hade naturligen hänsyn tagits till att nämnda belopp utginge och, då dylik befattning blivit ledig, hade genom kungörelse därom eller på annat sätt meddelats, att de befattningen åtföljande löneförmåner vore lön och bötesersättning, utan uppgift om att den senare skulle kunna indragas. Stadsfiskalerna hade sökt sina befattningar i den fasta tillförsikten, att ersättningsbeloppen skulle fortfarande utgå, och utan en aning om att en indragning skulle kunna komma i fråga, och hade i många fall eljest ej anmält sig som sökande. I det å stadsfiskalstjänst utfärdade konstitutorial vore stadsfiskal tillförsäkrad att åtnjuta den lön och de förmåner i övrigt, som för tjänsten då vore eller framdeles kunde vara bestämda, och följaktligen även ifrågavarande ersättning. Stadsfiskalen hade sålunda tillträtt befattningen med ersättningen såsom en del av avlöningen. Då ersättningen, som vore att anse som en tjänsten åtföljande sportelinkomst, tillkommit såsom vederlag för den löneinkomst, som genom ändring i strafflagen frångått stadsfiskalerna, vore det uppenbart, att ersättningen rättvisligen ej kunde indragas, med mindre fullt vederlag bereddes. Vad i Kungl. Maj:ts proposition till 1869 års riksdag yttrats angående stadsfiskalernas svaga avlöning gällde för övrigt, med hänsyn särskilt till ökade levnadsomkostnader och den med samhällets utveckling inträdda betydliga stegringen av stadsfiskalernas arbetsbörd, allt fortfarande, i det att lönerna vore så knapp tilltagna, att något avdrag därå icke rimligen kunde sättas i fråga. En lösning av förevarande fråga på det sätt, att staden finge utgiva gottgörelse för stadsfiskal genom ersättningens indragning tillskyndad förlust vore dessutom ej rättvis, enär stadsfiskal på grund av sina tjänstegöromål vore upptagen mera för statens än för kommunens räkning och staten i sin mån borde bidra till hans avlöning. Härtill komme, att då ersättning av ifrågavarande beskaffenhet indragits från ämbets- och tjänstemän, hade detta alltid skett i samband med genomförande av lönereglering för dem. Sådan hade ej vidtagits för stadsfiskalerna och kunde med sannolikhet ej förväntas, förr än i samband med en fullständig omorganisation av domstols- och åklagarväsendet.

Städerna.

Jämväl magistrater eller stadsfullmäktige i åtskilliga städer hava samtidigt med stadsfiskalerna yttrat sig rörande frågan om indragning av nu ifrågakomna ersättningsbelopp.

Av dessa myndigheter uttala sig allenast några få eller magistraterna i Kristinehamn, Laholm och Falköping samt Stockholms stadsfullmäktige för att beloppen kunna indragas utan vederlag från staten.

Förstnämnda två myndigheter anse staden vara skyldig att hålla stadsfiskalen skadeslös, i händelse ersättningen komme att indragas. Stockholms stadsfullmäktige och magistraten i Falköping uttala sig för att ersättningen kan utan vederlag indragas i mån av nuvarande tjänstinnehavares avgång. Av magistraten i Falköping ifrågasättes dock, om det kunde vara med billighet förenligt att därefter fråntaga staden förevarande ringa statsbidrag till bestridande av kostnaderna för stadens polisväsen.

I öfrigt hava yttranden i förevarande hänseende avgivits av magistraten och stadsfullmäktige eller endera av dessa myndigheter i 29 städer.

I dessa yttranden framställas yrkanden, att frågan om avlösning av ersättningsbeloppen måtte vila, till dess allmän lönereglering för stadsfiskalerna genomförts, eller att indragning av beloppen måtte verkställas allenast mot fullt vederlag antingen till tjänstnehavaren eller till staden med skyldighet för denna att hålla den förre skadeslös för minskningen i hans inkomster. Under det att i åtskilliga av dessa yttranden särskilt framhålles att, därest stadsfiskalernas bötesersättningar indroges, städerna säkerligen eller med stor sannolikhet bleve nödgade att till stadsfiskalerna utgiva ersättning därför, göras i allmänhet till stöd för nyss berörda yrkanden gällande i huvudsak samma synpunkter, som stadsfiskalerna åberopa. Närskilt påpekas, att ifrågavarande ersättningar vore att betrakta som statsverkets bidrag till avlöning åt stadsfiskalerna som statstjänare, och att skäl talade för att staten borde övertaga deras avlöning eller åtminstone bidra till densamma, ävensom att, då de allmänna åklagarna på landet tillerkända ersättningar för mistade bötesandelar indragits först i sammanhang med att åklagarna vid 1878 års lönereglering erhållit ökade löneförmåner och staten sålunda ansett sig ej kunna utan vederlag beröva dessa tjänstemän deras ersättningsbelopp, staten uppenbarligen måste hava enahanda skyldighet gent emot allmänna åklagarna i städerna.

Länsstyrelserna, vilka likaledes avgävo sina utlåtanden, iunån flertalet av nu gällande lönestater antogos, hava framställt olika förslag angående de stadsfiskalerna tillerkända ersättningsbelopp.

Länsstyrelsen i Blekinge län finner, med hänsyn till innehållet i den lönestat, som den 6 september 1885 faststälts för stadsfiskalen i Karlskrona, den till honom utgående ersättningen kunna utan vederlag upphöra med den nya lönestatens trädande i kraft.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att, då avlöningen till stadsfiskalerna numera högst väsentligt höjts och nuvarande stadsfiskaler tillsatts efter det strafflagen trätt i kraft, kunde det ifrågasättas, huruvida ersättning i förevarande hänseende fortfarande borde utgå. Därest emellertid stadsfiskalerna skulle anses böra på något sätt bibehållas vid ersättningen, torde en avlösning, om sådan funnes nödig, böra ske genom ersättningens kapitalisering och kapitalets överlämnande till vederbörande stad för avkomstens utdelande.

Länsstyrelserna i följande fjorton län, nämligen Hallands, Kopparbergs, Gottlands, Uppsala, Göteborgs och Bohus, Södermanlands, Västmanlands, Kristianstads, Kronobergs, Värmlands, Örebro, Västernorrlands, Stockholms och Kalmar län, ävensom länsstyrelsen i Blekinge län beträffande stadsfiskalstjänsterna i Karlshamn och Sölvesborg anse indragning av ersättningarna ej böra omedelbart vidtagas. I de yttranden, som avgivits av de tretton först nämnda länsstyrelserna och länsstyrelsen i Blekinge län föreslås, att med indragningen måtte få anstå till de dåvarande tjänstnehavarnas avgång från tjänsten eller till en eventuell

Länsstyrelserna.

lönereglering vare sig för stadsfiskalerna i allmänhet eller för den enskilde befattningshavaren. Länsstyrelsen i Kalmar län föreslår att, då indragningen måste för vederbörande stad medföra en motsvarande ökning av stadens utgifter för stadsfiskalens avlöning, indragningen, vad staden anginge, måtte fördelas på de tio första åren efter det beslut om indragning meddelats, till följd varav ersättningen skulle, i händelse den på grund av stadsfiskalens avgång eller tillträde av nyreglerad lön upphörde att till honom utgå före utgången av nämnda tio år, i stället uppbåras av staden för återstående tiden och för varje år med det belopp, som därå belöpte vid beräkning att ersättningen indroges under de tio åren med en tiondedel årligen.

Länsstyrelserna i Älvsborgs, Östergötlands, Skaraborgs, Malmöhus, Jämtlands och Gävleborgs län föreslå att, därest indragning av ersättningsbeloppen skulle finnas böra äga rum, vederbörande kommuner måtte hållas skadeslösa genom att ersättningarnas kapitaliserade belopp överlämnas till dem för att avkastningen därav må komma ersättnings-tagarna till godo.

Överståthållarämbetet anser att, om förevarande ersättning skulle upphöra, borde rätteligen motsvarande höjning företagas i lönestaten och Stockholms stad, som i sådant fall komme att övertaga ersättnings-skyldigheten, i sin ordning få åtnjuta vederlag, vilket syntes lämpligen kunna lämnas i form av ett statens bidrag till stadsfiskalernas avlöning att upptagas bland anslagen under vederbörande statsdepartement.

Slutligen anse länsstyrelserna i Jönköpings och Västerbottens län beloppen böra fortfarande få utgå på sätt hittills skett, enär det ej vore lämpligt att till städerna på en gång utbetala kapitalvärdet.

Till stöd för förslaget att med indragning av förevarande ersättningar bör anstå till nuvarande tjänstnehavarnas avgång från tjänsten eller till dess ny löne-reglering bleve genomförd framhålles av de länsstyrelser, som förorda dylik lösning, huvudsakligen, att ersättningsbeloppen utgjorde en ej oväsentlig del av stadsfiskalernas inkomster av tjänsten. Det måste därför anses obilligt att genom indragning av beloppen minska inkomsterna för nuvarande befattningshavarna, vilka sökt befattningarna under tillit att få framgent behålla ifrågavarande förmån och av vilka många under en följd av år varit i åtnjutande av densamma. Blevde ersättningen indragen, torde befattningshavarna ej vara berättigade att av vederbörande stad erhålla gottgörelse. Huru än därmed förhölle sig, borde ersättningen även av hänsyn till städerna ej utan vidare indragas. För övrigt vore de med stadsfiskalsbefattningarna förenade äligganden av den beskaffenhet, att det kunde ifrågasättas, huruvida ej statsverket skäligen borde deltaga i deras avlönande. Frågan om beloppens indragning borde därför anstå, intill dess genom löne-reglering staten åtog sig en del av stadsfiskalernas avlöning, vare sig denna del fastställdes till belopp motsvarande den nu utgående ersättningen eller enligt annan grund.

I yttranden, som avgivits av de länsstyrelser, som föresla, att avlösning av förevarande ersättningar måtte ske genom överlämnande av deras kapitalbelopp, anföres till stöd härför, att ersättningarna ej lagligen kunde indragas, utan att vederlag bereddes befattningshavarna. Lämnade staten ej sådant, finge kommunerna otvivelaktigt hålla befattningshavarna skadeslösa. Då städerna finge själva bära kostnaderna för sina domstolar och sin polismyndighet, under det att å landet den ojämförligt största delen av dylika utgifter bestredes av statsverket, syntes det för övrigt ej vara billigt att utan vidare indraga en ersättning av förevarande slag.

Statskontoret anför i sitt yttrande följande:

Statskontoret.

Icke i något fall hade såsom grund för rätten till de bötesandelar, varför ersättning beviljats stadsfiskaler, åberopats någon av staten ingången förbindelse utöver rättegångsbalkens allmänna stadgande om bötesfördelningen. Vad ersättningstagarna anfört vore ej av beskaffenhet att kunna upphäva den i Kungl. Maj:ts brev den 13 mars 1866 givna regeln, att alla ersättningarna skulle utgå tills vidare och intill dess den av ständerna begärda reglering kunde åstadkommas eller annorlunda förordnades. Då i vissa fall vederbörande tjänst innehavare åberopat ordalydelsen av sin å tjänsten utfärdade fullmakt, i vilken honom tillerkänts rätt att åtnjuta den lön och de förmåner i övrigt, som för tjänsten då vore eller framdeles kunde vara bestämda, gällde vad statskontoret uttalat beträffande de fall, där ersättningarna till rådhusrätterna varit angivna bland de i lönestat upptagna löneförmåner, eller att detta förhållande endast innebure en disposition av ersättningen, i den mån någon rätt i och för sig till densamma förefunnes, och sålunda icke kunde utgöra någon grund för en sådan rätt.

Av den uppfattning statskontoret sålunda uttalat angående ersättningarnas natur följde, att statskontoret ansåge, att laga hinder för deras indragning när som helst utan vederlag ej mötte. Det gällde då att tillse, huruvida billigheten genom en sådan åtgärd skäligen kunde anses bliva träd för nära. Härvid ställde sig saken helt annorlunda i förevarande fall än, då frågan gällde häradsnämnderna och rådhusrätterna. För stadsfiskalerna utgjorde bötesersättningen en i många fall högst avsevärd del av de med tjänsten förenade inkomsterna och en indragning av densamma skulle förty nedbringa dessa inkomster till ett belopp, som icke torde kunna betraktas såsom vare sig skäligt eller ens utgörande nödigt existensminimum. I åtskilliga fall kunde visserligen ersättningen icke antagas vara av lika stor betydelse för vederbörandes ekonomi, men den vore dock i regel förhållandevis så stor, att dess mistning skulle innebära en kännbar förlust. Med hänsyn såväl därtill och till den långa tid, varunder ersättningen utgått, som ock till att vederbörande tjänst innehavare onekligen icke vid sökandet av de respektive tjänsterna haft anledning till annat antagande än att ersättningen vore en med tjänsten ovillkorligen förbunden löneförmån, torde de nuvarande tjänst innehavarna kunna äga grundade anspråk på att ersättningen icke berövas dem under deras tjänstetid. Visserligen skulle väl vederbörande städer i allmänhet eller åtminstone i de fall, där ersättningen utgjorde någon betydligare del av stadsfiskalens tjänstinkomst, vid en omedelbar indragning bliva nödsakade att hålla honom skadeslös för den sålunda inträffade minskningen i avlöningsförmåner, men då det icke torde kunna anses vara fullt billigt att i avseende å en inkomst, var till stadsfiskalen, enligt vad förut framhållits, haft skäl antaga sig berättigad, försätta honom i den ställning av osäkerhet, som ett beroende av stadens beslut angående

eventuell lönefyllnad innebure, kunde statskontoret icke tillstyrka en dylik åtgärd. Däremot syntes det statskontoret otvivelaktigt, att ersättningarna borde indragas i mån av avgång av de stadsfiskaler, som innehade tjänsterna vid tiden för meddelande av Kungl. Maj:ts beslut i ämnet. Statskontoret hemställde därför, att bötesersättning ej vidare skulle utgå till stadsfiskaler, som utnämndes eller förordnades efter dagen för meddelandet av Kungl. Maj:ts beslut i ämnet.

Vidkommande de av länsstyrelserna framställda förslag och särskilt förslaget att låta indragningen anstå till dess en »allmän lönereglering» för stadsfiskalerna genomförts, varmed väl torde avses statsverkets övertagande helt eller delvis av avlöandet av allmänna åklagarna i städerna, ville statskontoret endast framhålla att, om över huvud taget denna fråga vare sig i sammanhang med en reform av rättegångsväsendet eller annorledes komme att inom en överskådlig framtid upptagas, den likväl vore av den vitt utseende natur, att ett sammanbindande av de båda frågorna skulle innebära ett uppskov med ersättningarnas indragning till en så oviss framtid, att en dylik anordning uppenbarligen icke borde ifrågakomma. En indragning av ersättningarna komme givetvis att i många fall nödga vederbörande städer att bevilja en motsvarande ökning i stadsfiskalslönen. Under hänvisning till detta förhållande hade också de städer, som yttrat sig i ärendet, bestritt indragning, i allmänhet under yrkande att, om sådan komme till stånd, tillerkännas vederlag. Statskontoret kunde emellertid icke finna, att billigheten krävde att staten tillmötesginge denna fordran. Ersättningarna uppginge nämligen till belopp, som om än för stadsfiskalerna i många fall av stor betydelse, likväl måste anses för städernas ekonomi av mycket ringa, om ens någon vikt. Då härtill komme, att ersättningarna från början endast varit avsedda att utgå tills vidare bland annat för att lämna kommunerna tillfälle att vidtaga de åtgärder i avseende å deras ekonomi, som i anledning av de nya bestämmelserna angående bötesfördelningen kunde föranledas, samt att någon ersättning en gång för alla för därigenom förorsakad förlust aldrig varit ifrågasatt, torde man numera, sedan städerna under mer än fyrtio år haft en ersättningarnas belopp motsvarande lättnad i deras skyldighet att avlöna sina åklagare, kunna anse, att någon anledning till att i en eller annan form ytterligare utsträcka statens bidrag till fullgörande av denna skyldighet icke förefunnes.

Statskontoret, som antog, att den för stadsfiskalen i Norrköping den 18 september 1885 fastställda lönestat vore gällande, och avgav sitt yttrande, innan åtskilliga av för övriga stadsfiskaler nu gällande lönestater faststälts, anförde slutligen, att av statskontorets ovan uttalade åsikt därom, att de nuvarande tjänst innehavarna icke borde för erhållande av gottgörelse för den löneminskning, som skulle bliva en följd av omedelbar indragning av ersättningarna, göras beroende av vederbörande städers gottfinnande, följde, att statskontoret ansåge, att i de fall, där staden endera redan nu bestrede full avlöning till stadsfiskalen mot uppbärande av hans bötesersättning eller ock vid löne reglering förbundit sig att i händelse av indragning av ersättningen hålla honom skadeslös därför, ersättningen omedelbart kunde upphöra att utgå. Det av statskontoret nu åsyftade förhållande ägde rum i avseende å ersättningarna till stadsfiskalen i Norrköping 1,564 kronor och till stadsfiskalen i Karlskrona 174 kronor, och genom indragning av dessa ersättningar kunde, påpekar statskontoret, anslaget minskas med tillhoppa 1,738 kronor.

Justitiekanslersämbetet yttrar följande:

Justitiekanslersämbetet delade den av statskontoret uttalade allmänna upp-

fattning i fråga om de fall, då ersättningen till stadsfiskal för mistade bötesandelar kunde omedelbart indragas. Beträffande stadsfiskalens i Norrköping avlöande gäld emellertid numera Kungl. Maj:ts brev den 27 november 1908, enligt vilket avlöningen skulle, inberäknad ersättningen för mistade bötesandelar 1,564 kronor, utgå med 4,000 kronor jämte två ålderstillägg. Enligt denna lönestat skulle stadsfiskalens avlöning alltid utgå med 4,000 kronor och därav följde visserligen, att staden vore skyldig att, om och när ersättningen för mistade bötesandelar indroges, hålla stadsfiskalen skadeslös därför, men tveksamt kunde dock vara, om denna skyldighet blivit genom de använda ordalagen så otvetydigt fastslagen, att någon invändning från stadens sida icke vore att befara. Ansåges stadens skyldighet därutinnan fastställd. mötte ej något hinder för ersättningens omedelbara indragning. Indroges denna ersättning omedelbart, kunde det ifrågasättas, huruvida så icke borde ske även med den ersättning för mistade bötesandelar, som utginge till stadsfiskalen i Kalmar. I den för honom genom Kungl. Maj:ts brev den 13 oktober 1905 fastställda lönestaten vore ordalagen ungefär lika med dem i lönestaten för stadsfiskalen i Norrköping. Även i den förra lönestaten hette det nämligen, att stadsfiskalens avlöning skulle, inberäknat från statsverket utgående ersättning för mistade bötesandelar, utgå med visst belopp 3,500 kronor om året.

Förutom de av statskontoret till omedelbar indragning föreslagna ersättningarna till stadsfiskalerna i Norrköping och Karlskrona, syntes justitiekanslersämbetet även ersättningarna till stadsfiskalerna i Jönköping och Kristinehamn kunna med hänsyn till innehållet i de för dem gällande lönestater omedelbart upphöra att utgå.

Omedelbar indragning av ersättningarna till stadsfiskalerna i Växjö, Lidköping, Filipstad, Söderhamn och Säter torde ock, enligt justitiekanslersämbetets åsikt, kunna ske, enär dessa stadsfiskalsbefattningar då vore lediga. I de fyra förstnämnda städerna skulle, enligt justitiekanslersämbetets beslut, befattningarna icke tillsättas, förrän av ämbetet igångsatta regleringar av de till dessa befattningar anslagna löneförmåner blivit bragta till slut. I Säter vore anstånd med fastställande av lönestat för stadsfiskalen meddelat av Kungl. Maj:t genom särskilda beslut den 11 oktober 1907 och den 3 maj 1912.

Jag är med statskontoret ense därom, att till grund för rätt till de bötesandelar, för vilka de stadsfiskalerna tillerkända ersättningsbelopp utgå, icke legat någon av staten ingången förbindelse av beskaffenhet att medföra skyldighet att framgent utgiva samma ersättningsbelopp. Likaså delar jag statskontorets uppfattning, att någon förpliktelse för staten i detta hänseende icke kan grundas på den omständigheten att stadsfiskal i det för honom utfärdade förordnande å hans tjänst tillförsäkrats den lön och de förmåner i övrigt, som för tjänsten vore bestämda.

Kan i dessa hänseenden hinder sålunda ej anses förefinnas för att indraga ifrågavarande ersättningsbelopp, torde däremot, såsom såväl statskontoret som justitiekanslersämbetet ansett, från billighetens synpunkt resa sig betänkligheter mot en dylik åtgärd.

Väl anser jag lika med statskontoret frågan om slutgiltig reglering av förevarande ersättningar icke böra anstå i avbidan på lösningen

av spörsmålet, om och i vilken mån staten kan anses böra i sammanhang med reform av rättegångsväsendet eller eljest åtaga sig kostnaderna för avlöning av allmänna åklagarna i städerna. Ej heller finner jag anledning till erinran mot vad statskontoret anfört därom, att skäl ej föreligger för staten att fortfarande tillhandahålla städerna det bidrag till berörda kostnader, som förevarande ersättningsbelopp utgöra. I anledning härav är jag ock ense med justitiekanslersämbetet därom, att ersättningarna till stadsfiskalerna i städer, där stadsfiskalsbefattningarna för närvarande äro lediga, kunna redan nu indragas. På sätt från justitiekanslersämbetet den 26 januari 1920 meddelats, voro stadsfiskalsbefattningarna i Nyköping, Sala och Säter då lediga. Med tillsättandet av befattningarna i Nyköping och Sala skall ock enligt ämbetets beslut anstå i avvaktan på löneroglering. Vad angår stadsfiskalsbefattningen i Säter har Kungl. Maj:t den 28 mars 1917 medgivit anstånd tills vidare under fem år med avgörande av frågan om ny lönestat. Av min nyss uttalade uppfattning, att skäl ej föreligger för staten att framgent lämna städerna ifrågavarande bidrag, följer vidare, att jag är av den åsikt, att stadsfiskal tillerkänd ersättning ej bör vidare utgå, därest föreskrift meddelats, att denna bör tillfalla staden i stället för stadsfiskalen, eller staden på grund av uttryckligt åtagande eller särskild bestämmelse är skyldig att i händelse av indragning av ersättningen hålla stadsfiskalen skadeslös för därigenom förorsakad minskning i hans inkomster. Indragning av ersättningen synes ej heller böra möta betänkligheter i de fall, då stadsfiskal i sammanhang med fastställande av löneroglering förklarats skyldig att tåla eventuell indragning av ersättningsbeloppet utan anspråk på gottgörelse. På sätt den förut lämnade utredningen giver vid handen, föreligger någotdera av sistberörda tre fall i fråga om stadsfiskalsbefattningarna i Västervik, Lidköping, Kristinehamn, Filipstad, Jönköping, Nora, Karlskrona och Kristianstad. Beträffande ersättningen till stadsfiskalen i Norrköping stadgade den lönestat, som gällde före den senast fastställda lönestaten, att staden vore skyldig att hålla stadsfiskalen skadelös i händelse ersättningen indroges. Den nu gällande lönestaten torde ej få anses hava åsyftat att införa någon ändring härutinnan. Vad beträffar stadsfiskalsbefattningen i Växjö är denna stad skyldig att hålla stadsfiskalen skadeslös för minskning av hans inkomster till följd av indragning av förevarande ersättning, allenast om stadsfiskalstjänsten fortfarande bleve förenad med stadsfogdebefattningen. För närvarande innehavas de två befattningarna av samma person. Till följd av det nu anförda finner jag de stadsfiskalerna i nu nämnda tretton städer tillerkända belopp icke böra vidare utanordnas. Vad åter angår den stadsfiskalen i Kalmar tillagda bötesersättning, i fråga

om vilken omedelbar indragning, såsom förut nämnts, jämväl ifrågasatts, lärer den för denne gällande lönestat ej kunna anses fullt otvetydigt stadga skyldighet för staden att vid indragning av ersättningen lämna stadsfiskalen gottgörelse; och kan jag följaktligen ej biträda förslaget om denna ersättnings indragning redan nu.

Sistnämnda beloppet ävensom övriga, till stadsfiskaler utgående, här förut ej berörda ersättningar synas böra tillsvidare fortfarande utgå. Såsom statskontoret framhållit, utgör i många fall stadsfiskal tillerkänd bötesersättning en synnerligen avsevärd del av hans tjänstinkomster och är, även där så ej kan anses vara förhållandet, i de flesta fall så betydande, att förlusten av densamma komme att bliva kännbar. Om än stadsfiskal ej kan anses hava haft grundad anledning antaga, att ersättningen vore en med hans tjänst fast förenad löneförmån, synes han dock skäligen kunnat förutsätta, att indragning av ersättningen, sedan denna ända från strafflagens trädande i kraft varit fäst vid tjänsten, ej komme att vidtagas utan hänsyn till beloppet av hans övriga inkomster av denna. Lika med statskontoret finner jag det i nu berörda fall ej vara med billighet förenligt att fråntaga nuvarande innehavare av stadsfiskalstjänsterna de till dem utgående ersättningsbelopp och ställa tjänstinnehavarna, för erhållande av motsvarande lönefyllnad, i beroende av lösningen av frågan om städerna komma att åtaga sig eller kunna förpliktas att utgiva sådan. I vissa fall är stadsfiskals bötesersättning visserligen av så ringa storlek i förhållande till hans övriga inkomster av tjänsten, att en förlust av ersättningen ej kan anses vara för honom av avsevärd betydelse; men det synes mig ej böra ifrågakomma att särskilt indraga dessa belopp, helst svårligen lärer kunna undvikas, att uppdragandet av en gräns för desamma komme att i viss mån ske godtyckligt. Däremot torde nu avsedda ersättningsbelopp, i den mån frågan om deras indragning ej dessförinnan i sammanhang med lönereglering eller på annat sätt löses, böra indragas allt efter som tjänstinnehavarna avgå från tjänsten.

Ersättning för mistade bötesandelar utgår jämväl till vissa polis-tjänstemän.

Enligt en av länsstyrelsen i Östergötlands län den 18 oktober 1851 fastställd avlöningsstat för polisbetjäningen i Norrköping skulle de två polisgevaldiger i staden, vilka ägde att å tjänstens vägnar föra talan i polismål, åtnjuta vardera en fjärdedel av åklagarandelen av böterna vid poliskammaren.

Ersättning för mistade bötesandelar tillerkändes den 27 juli 1866 »Norrköpings polisgevaldiger» med 1,323 kronor.

*Norrköpings
polisgeval-
diger.*

Detta belopp fördelades till och med år 1876 lika mellan de båda polis-
 gevaldigerna eller, såsom de enligt en kungörelse av poliskammaren sedermera
 benämndes, poliskommissarierna. Enligt stadsfullmäktiges beslut den 12 oktober
 1876 skulle emellertid från och med den 1 januari 1877 anställas allenast en polis-
 kommissarie, och denne berättigades uppbara beloppet. Under år 1874 fastställdes
 förändrad organisation av poliskammaren, men även därefter har poliskommissarie
 på grund av bemyndigande i en äldre poliskammarordning en och annan gång vid
 förfall för stadsfiskalen uppträtt som åklagare i poliskammaren, utan att hava
 blivit därtill särskilt förordnad. År 1901 anslogos medel till avlöning åt en andre
 poliskommissarie.

I det yttrande, som förste poliskommissarien avgivit i ärendet, har han fram-
 hållit huvudsakligen, att ifrågavarande ersättning utgjorde en avsevärd del av hans
 årliga löneinkomst, samt att han ej kunde medgiva, att ersättningen fräntoges honom,
 med mindre han erhöle gottgörelse av Norrköpings stad.

Efter avgivande av detta yttrande har av stadsfullmäktige den 19 december
 1918 beslutats, att avlöningsförmånerna för förste poliskommissarien skulle från och
 med den 1 januari 1919 utgöra lön 4,800 kronor jämte tre ålderstillägg vardera å
 400 kronor ävensom viss beklädnadsersättning med skyldighet för honom att till
 stadskassan inleverera ifrågavarande, till honom från statsverket årligen utgående
 ersättning.

*Stads-
 fullmäktige.*

Stadsfullmäktige i Norrköping anföra, att förevarande belopp vore stats-
 verkets bidrag till avlöningen åt ifrågavarande tjänsteman som statstjänare. Om
 beloppet indroges, borde vederlag beredas staden genom att ersättningens kapital-
 belopp, beräknat efter en räntefot av fyra procent, överlämnades till staden.

*Läns-
 styrelsen.
 Statskontoret.*

Av länsstyrelsen i Östergötlands län göres ett uttalande i enahanda riktning.
 Statskontoret däremot, som avgav yttrande före antagandet av nyss berörda
 lönestat, anser, i enlighet med vad statskontoret uttalat angående stadsfiskalernas
 ersättningar, att ifrågavarande belopp torde böra upphöra att utgå efter nuvarande
 tjänstnehavarens avgång från tjänsten, samt att något vederlag till staden ej
 syntes böra ifrågakomma.

*Departement-
 chefen.*

I förut omförmälda, nu gällande lönestat för förste poliskommissarien
 i Norrköping har visserligen, i sammanhang med fastställandet av hans
 avlöningsförmåner, stadgats skyldighet för honom att till stadskassan
 inleverera ifrågavarande belopp. Lönestaten torde emellertid ej kunna
 anses vara av den innebörd, att staden ej skulle vara skyldig att ut-
 betala hela den fastställda avlöningen, i den händelse förevarande ersättnings-
 belopp indroges av statsverket och följaktligen ej av befatt-
 ningshavaren kunde inlevereras till stadens kassa. Utbetalande av samma
 ersättningsbelopp påkallas följaktligen ej av hänsyn till ifrågavarande
 befattningshavare. Till följd härav finner jag, i överensstämmelse med
 den uppfattning, jag gjort gällande i fråga om ersättningarna till stads-
 fiskalerna, beloppet kunna redan nu indragas.

*Polisgeval-
 digern i
 Karlskrona.*

Enligt den av Kungl. Maj:ten den 29 oktober 1828 utfärdade ord-
 ningen för poliskammaren i Karlskrona ägde denna att, om den ena

stadsfiskalstjänsten främdeles skulle bliva indragen, konstituera en polisgevaldiger, »som vid målens åtalande biträder».

Den 15 maj 1866 tillerkände Kungl. Maj:t polisgevaldigern i Karlskrona ersättning för mistade bötesandelar med 345 kronor.

Poliskommissarien A. Mårtensson förordnades den 15 september 1899 av poliskammaren till innehavare av polisgevaldigersysslan och uppar sedan bötesersättningen. Talan som åklagare i poliskammaren utfördes dock av Mårtensson aldrig i egenskap av polisgevaldiger utan allenast på grund av förordnande att vara stadsfiskal. Den 31 augusti 1906 fastställde Kungl. Maj:t ny ordning för poliskammaren. I denna föreskrevs, att stadsfiskalen skulle föra talan som åklagare i de mål, som av poliskammaren som polisdomstol upptogos. Mårtensson avled under år 1919. Den 31 oktober 1919 har poliskammaren meddelat, att, efter det Mårtensson förordnats att upprätthålla sysslan, förordnande å denna för annan person ej utfärdats.

I det yttrande, som i ärendet avgivits av Mårtensson, har denne bestritt, att ifrågavarande ersättning finge utan fullt vederlag indragas, enär den utgjorde avlöning för polisgevaldigerstjänsten.

Jämväl stadsfullmäktige och magistraten i Karlskrona hava förklarat sig anse ersättningen ej böra indragas utan vederlag till staden.

Länsstyrelsen i Blekinge däremot finner ersättningen kunna utan vederlag indragas med dåvarande tjänstinnehavarens avgång från tjänsten eller i samband med eventuell ny löneroglering. Länsstyrelsen.

I ett i ärendet ingivet yttrande har dåvarande innehavaren av stadsfiskalsbefattningen i Karlskrona bestritt, att beloppet finge indragas, och framhållit, att det rätteligen tillkomme honom. Stadsfiskalen.

Sedermera yrkade samme stadsfiskal hos länsstyrelsen att, då åtalen vid poliskammaren uteslutande utfördes av stadsfiskalen, beloppet måtte utanordnas till honom.

Detta stadsfiskalens yrkande blev emellertid såväl av länsstyrelsen och statskontoret som ock av Kungl. Maj:t i beslut den 13 november 1908 avslaget.

Statskontoret hemställer, att förevarande ersättning torde böra utan vederlag indragas, dock först vid upphörande av det vid tiden för avgivandet av statskontorets yttrande gällande förordnande å tjänsten. Statskontoret.

Då innehavaren av det av poliskammaren, med stöd av den numera upphävida poliskammarordningen av den 29 oktober 1828 senast utfärdade förordnande å polisgevaldigersysslan avlidit år 1919, finner jag förevarande ersättning ej böra vidare utanordnas. Departements-
chefen.

På sätt vid redogörelsen för den till Göteborgs stad utgående bötesersättningen omförmäls, bestämdes i Kungl. Maj:ts brev den 17 juni 1850, att de böter och viten, som vid poliskammaren ådömdes i vissa mål, skulle fördelas lika mellan angivaren och fonden för polis-inrättningens underhåll. Polisperson-
nalen i
Göteborg.

Den 1 maj 1866 tillerkändes bötesersättning med 4,488 kronor till polisfiskalen och poliskommissarierna i Göteborg, å egna och de dem underlydande överkonstaplars och konstaplars vägnar, samt befälhavaren för stadens nattbevakningskår, för egen del och å den honom underlydande nattbevaknings vägnar.

Sedan vissa organisationsförändringar vidtagits rörande polispersonalen, förordnade Kungl. Maj:t den 12 januari 1869, att berörda belopp 4,488 kronor skulle utbetalas till poliskammaren. Denna uppbar där- efter beloppet och fördelade det till och med år 1875 mellan befäl och manskap vid poliskåren. Sistnämnda år fattades beslut att bilda en pensionsinrättning för polispersonalen i Göteborg och att till denna inrättning överlämna ifrågavarande belopp. Den 10 april 1876 fastställde länsstyrelsen reglemente för pensionsinrättningen; i detta upptogs be- loppet som en pensionsinrättningens tillgång. Sedermera hava stads- fullmäktige i Göteborg bestämt att årligen ur stadskassan anvisa det be- loppet, som utöver pensionsinrättningens ordinarie inkomster erfordrades för beredande av pension åt poliskårens medlemmar till de belopp och under de villkor, som bestämdes uti ett då uppgjort, sedermera fastställt förslag till nytt reglemente för pensionsinrättningen.

*Direktionen
för pensions-
inrättningen.*

Direktionen för pensionsinrättningen anser förevarande ersättning fortfarande böra utgå, enär den tillförsäkrats som gottgörelse för förlust av andel i böter och viten, som enligt Kungl. Maj:ts brev den 17 juni 1850 skulle tillfalla angivaren. Direktionen vore dock villig avstå från ersättningen mot det att pensionsinrätt- ningen finge på en gång dess kapitaliserade belopp, förutsatt likvisst att stadsfull- mäktige därtill samtyckte.

*Stadsfullmäk-
tige m fl.*

Såväl stadsfullmäktige som magistraten och poliskammaren hava i huvudsak instämt i direktionens yttrande.

Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen anför i huvudsak följande:

Länsstyrelsen kunde icke finna, att ifrågavarande ersättning hade sin grund i några före strafflagens ikraftträdande givna privilegier eller resolutioner, som kunde utgöra laga hinder för dess indragning. Vad åter anginge frågan om det oaktat ersättningen borde allenast mot vederlag indragas, kunde ersättningen visserligen å ena sidan anses i viss mån komma de personer till godo, som från början avsetts, enär med hjälp av ersättningen åvägabragts ett ordnat pensionsväsen för poliskåren. Men å andra sidan komme till följd av stadsfullmäktiges ovan omförmälta beslut en indragning av ersättningen visserligen att medföra förlust för staden men ej för dem, vilka ersättningen ursprungligen varit avsedd att tillfalla. Ur denna synpunkt kunde nog indragning av ersättningen försvaras. Mot en dylik uppfattning uppreste sig dock tanken på obilligheten därav att stadskommun ensam finge vidkännas utgifterna för polisväsendet, som ju hade att fylla ej endast en kommunal- utan även en statsuppgift.

Statskontoret.

Statskontoret framhåller, att den omständigheten att förevarande ersättning disponerats för visst ändamål icke kunde medföra annan eller bättre rätt till den-

samma än som motsvarade rätten till den bötesandel, varför beloppet utgjorde ersättning, och finner ersättningen därför kunna omedelbart utan vederlag indragas.

Mot statskontorets förslag framställer justitiekanslern ej någon erinran.

Efter det dessa yttranden avgivits, hava stadsfullmäktige beslutat att upptaga kommissarier, överkonstaplar, konstaplar, kammarskrivare, vaktmästare och ordonnanser vid stadens polisverk i pensionsstaten för stadens ämbets- och tjänstemän samt betjante under villkor, bland andra, att staden berättigades uppbära ifrågavarande ersättningsbelopp 4,488 kronor. Sedan poliskammaren beslutat, att detta belopp skulle från och med år 1909 av poliskammaren överlämnas till staden, samt direktionen för pensionsinrättningen, poliskommissarierna och poliskårens delegerade antagit de av stadsfullmäktige uppställda villkor, beslöto stadsfullmäktige den 22 december 1908 att från och med år 1909 upptaga samtliga nämnda polistjänstemän i pensionsstaten för stadens ämbets- och tjänstemän samt betjante samt att bland drätselkammarens inkomster för år 1909 upptaga ifrågavarande ersättningsbelopp.

Stadsfullmäktiges beslut den 22 december 1908.

Lika med de myndigheter, som yttrat sig beträffande denna ersättning, finner jag någon skyldighet för staten att fortfarande utgiva ersättningen ej föreligga. Upplýst är, att beloppet, vilket förut enligt beslut av polispersonalen ingick till en för denna bildad pensionsinrättning, numera, sedan polispersonalen upptagits i pensionsstaten för stadens ämbets- och tjänstemän samt betjante, ingår till stadens kassa. Så länge polispersonalen själv bestred kostnaden för sin pensionering, kunde visserligen billighets-skäl med visst fog åberopas till stöd för att beloppet borde fortfarande utgå. Numera, sedan staden övertagit pensioneringen och uppbär beloppet, finner jag, i överensstämmelse med den av mig förut uttalade uppfattning rörande andra bötesersättningar, som ej ingå till de ursprungliga ersättningstagarna utan till visst stadssamhälle, giltiga skäl ej föreligga för beloppets fortsatta utanordnande.

Departementschefen.

Den 26 juni 1866 tillerkändes ersättning för mistade bötesandelar till stadsvaktmästaren A. Hedberg i Uddevalla samt poliskonstaplarna C. J. Olsson och C. F. Winberg därstädes, med 81 kronor till Hedberg, 155 kronor till Olsson och 164 kronor till Winberg.

Polispersonalen i Uddevalla.

Med tillämpning av det av Kungl. Maj:t den 7 januari 1870 avgivna förklarande, att bötesersättning skulle tillfalla ej allenast den namngivne befattningshavaren utan även hans efterträdare, hava de Olsson och Winberg tillerkända beloppen upptagits i lönestaten såsom

tillkommande deras efterträdare i tjänsten. Den Hedberg tillagda ersättningen kvarstår allt fortfarande såsom utgående till honom personligen. I den av statskontoret utgivna »liggare över statsverkets specialutgiftsstater» för år 1919 äro Hedberg, som emellertid avlidit, samt poliskonstaplarna C. A. Z. Widell och S. T. A. Torén upptagna som berättigade till ifrågavarande belopp.

Samtliga tre beloppen utbetalas sedan flera år tillbaka ej direkt till befattningshavarna utan inlevereras av magistraten till stadens kassa. Från denna utgår hela avlöningen till Widell, Torén och Hedbergs efterträdare.

Statsfullmäktige och magistraten.

Såväl magistraten som stadsfullmäktige i Uddevalla anse ifrågavarande ersättningar böra fortfarande utgå, enär de ej tillkomme befattningshavarna personligen utan tillhörde befattningarna och följaktligen ej kunde, utan att de förras rätt trädde för nära, frångävas dem. Komme en avlösning av beloppen till stånd, borde denna, framhålls det, verkställas så, att till staden utbetalades ersättningarnas kapitaliserade belopp med skyldighet för staden att tillhandahålla tjänstnehavarna deras andelar.

Av borgmästaren i Uddevalla har särskilt framhållits, att vid uppgörandet av staten för ifrågavarande tjänstemän uppenbarligen beräknats, att beloppen skulle tillfalla stadskassan.

Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen finner ifrågavarande ersättningar vara av huvudsakligen samma natur som den förut behandlade ersättningen till vissa polistjänstemän i Göteborg och åberopar sina i fråga om denna gjorda uttalanden.

Statskontoret

Statskontoret gör gällande, att ersättningsbeloppen kunna omedelbart utan vederlag indragas, enär de inginge till stadens kassa, varifrån hela avlöningen till vederbörande befattningshavare bestredes.

Departementschefen.

Då någon skyldighet för staten att allt framgent utgiva ifrågavarande ersättningsbelopp icke läser föreligga, finner även jag, på de av statskontoret anförda skäl, samma belopp, i likhet med nyss omförmälda, polispersonalen i Göteborg ursprungligen tillagda ersättning, kunna omedelbart indragas.

Polispersonalen i Härnösand.

Poliskonstaplarna B. Westberg, H. J. Rönnerberg och N. Norlander i Härnösand erhöilo den 16 augusti 1866 ersättning för mistade bötesandelar med 166 kronor.

Enligt av borgmästaren i Härnösand meddelad upplysning ingår detta belopp icke till stadens kassa utan fördelas av borgmästaren emellan de i poliskåren fast anställda poliskonstaplarna med belopp till en var i förhållande till den tid, han under löpande året tjänstgjort som ordinarie eller extra konstapel. Tillika har borgmästaren meddelat, att antalet av de poliskonstaplar, mellan vilka beloppet sålunda fördelades, utgjorde i oktober 1915 nitton.

Atta poliskonstaplar hava i avgivet yttrande bestritt, att ersättningen finge indragas, med mindre fullt vederlag bereddades dem.

Magistraten finner billigheten fordra, att staden ej betungades med ytterligare kostnader för sitt polisväsen, och föreslar att, om ersättningen indroges, ett belopp motsvarande dess kapitalvärde måtte av statsmedel överlämnas till staden för bildande av en fond, från vilken staden skulle hava att tillhandahålla vederbörande de ersättningsbelopp, som de dittills åtnjutit. *Magistraten.*

Likaså anser länsstyrelsen förevarande ersättning icke mot Härnösands stads bestridande kunna utan vederlag indragas, så länge staden själv avlönade sin polis. Enligt länsstyrelsens åsikt borde frågan om ersättningens indragning få anstå i avbidan på att staten komme att, om icke övertaga berörda avlöning, åtminstone lämna ett väsentligt bidrag därtill. *Länsstyrelsen.*

Statskontoret, som finner lagligt hinder för att utan vederlag indraga förevarande ersättning ej föreligga, förordar, att indragningen verkställes omedelbart, enär den på varje poliskonstapel belöpande andel av ersättningen vore synnerligen obetydlig och en successiv indragning i mån av de nuvarande tjänst innehavarnas avgång skulle medföra en tidsutdräkt och omgång i redovisningen av ersättningsanslaget, som ej kunde anses påkallade av den betydelse ersättningen kunde äga för vederbörande konstaplar. *Statskontoret.*

Mot de av statskontoret anförda skäl för omedelbar indragning av förevarande belopp finner jag ej anledning till erinran. *Departementschefen.*

På ansökan av stadstjänaren O. A. Eurenus i Umeå om ersättning för förlust av andel i böter, som på hans och hans företrädares i tjänsten åtal ådömts vid rådhusrätten i Umeå, tillerkändes den 27 juli 1866 Eurenus ett belopp av 228 kronor. Sedan Eurenus avlidit, har med tillämpning av föreskriften i Kungl. Maj:ts förut omförmälta brev den 7 januari 1870 stadstjänaren i Umeå upptagits såsom berättigad till ersättningen. Beloppet utanordnas direkt till denne. *Stadstjänaren i Umeå.*

I ärendet har yttrande den 17 november 1904 avgivits av J. G. Wall, som då var stadstjänare. Med förmälan att hans avlöning av Umeå stad utgjorde 350 kronor jämte naturaförmåner till ett värde av 75 kronor och således vore så liten, att han omöjligen kunde hava sin bärgning därav, därest icke förevarande ersättningsbelopp komme att fortfarande utgå, har Wall förklarat sig villig avstå från detta endast under förutsättning, att gottgörelse kunde i någon annan form beredas honom. *Stadstjänaren J. G. Wall.*

Länsstyrelsen anför, att stadstjänaren syntes vara berättigad att fortfarande få tillgodonjuta ifrågavarande belopp, vilket sålunda icke mot hans bestridande torde kunna utan full gottgörelse indragas. Då det icke syntes vara lämpligt att avlösa beloppet genom utbetalning till staden på en gång av ett motsvarande kapitalbelopp, torde, enligt länsstyrelsens åsikt, förevarande belopp fortfarande böra utgå på sätt som dittills skett. *Länsstyrelsen.*

Statskontoret åter uttalar den uppfattning, att ersättningen torde kunna indragas utan vederlag vid nuvarande tjänst innehavarens avgång från tjänsten. *Statskontoret.*

Med förmälan att någon direkt upplysning rörande stadstjänarsysslan icke *T. f. borgmästaren.*

från i Umeå förvarade arkivhandlingar kunde vinnas för tiden före år 1869, enär magistratens och stadsfullmäktiges protokoll före nämnda år förstörts vid våld, har tillförordnade borgmästaren i Umeå den 30 oktober 1915 meddelat följande: I förslagen till inkomst- och utgiftsstat för staden för åren 1870—1875 upptogs två stadstjänare och två extra stadstjänare, av vilka förste stadstjänaren uppbar lön om 150 kronor jämte ersättning för mistade bötesandelar. Förste stadstjänaren tjänstgjorde som vaktmästare hos rådhusrätten, magistraten, stadsfullmäktige samt andra styrelser och nämnder och dessutom som polis. Efter det Wall år 1911 avlidit, fastställde stadsfullmäktige stadstjänarens avlöningsförmåner till 800 kronor i lön, vartill kom fri bostad, lyse och vedbrand samt statens ersättning för mistade bötesandelar jämte två ålderstillägg vardera å 150 kronor. I sammanhang därmed utfärdades instruktion för innehavaren av befattningen, som därefter skulle benämnas stads- och rådhusvaktmästartjänsten. Enligt instruktionen skall befattningshavaren tjänstgöra som vaktmästare hos rådhusrätten, magistraten, stadsfullmäktige, drätselkammaren, byggnadsnämnden, styrelsen för stadens vattenlednings- och elektricitetsverk och andra av stadsfullmäktige tillsatta nämnder, utskott och kommittéer.

Enligt senare av borgmästaren lämnad uppgift åtnjuter nuvarande innehavaren av ifrågakvarande tjänst ett personligt lönetillägg av 500 kronor.

Departements-
chefen.

Då billighetsskäl synas tala för, att det av statskontoret rörande denna ersättning framställda förslag vinner tillämpning, anser jag mig böra biträda samma förslag.

Länsmannen
i Trollhättans
distrikt.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län förordnade under år 1854, att Trollhättan med vissa angränsande områden skulle utgöra ett extra länsmandistrikt. Detta distrikt omfattade sedermera Trollhättans kommun.

Den 6 november 1866 tillerkändes länsmannen i Trollhättans distrikt ersättning för mistade bötesandelar med 129 kronor.

Sedermera har emellertid ett område under benämning Trollhättan förunnats stadsrättigheter.

Från Älvsborgs läns landskontor har meddelats, att utbetalningen av nyss nämnda belopp upphörde under år 1916, då stadsfiskal i Trollhättan blev tillsatt.

Departements-
chefen.

I enlighet med den uppfattning, som sålunda från länsstyrelsens sida gjort sig gällande rörande ifrågakvarande belopp, finner även jag detsamma ej böra vidare utanordnas.

Allmänna
barnhusin-
rättningen.

Ersättning för mistade bötesandelar utgår även till allmänna barnhusinrättningen.

Enligt Kungl. Maj:ts förbud mot spel och dobbel den 2 augusti 1792 samt Kungl. Maj:ts varning mot äventyrligt spel den 24 maj 1810 skulle de för forseelser mot samma förordningar ådömda böter gå till tveskiftes mellan angivaren och stora barnhuset i Stockholm. Vidare be-

stämdes beträffande Stockholms stad genom Kungl. Maj:ts brev den 7 juli 1796, att böter, som fölle i polismål och icke tillhörde angivaren, där- efter skulle, på sätt av ålder varit vanligt, få tillfalla nämnda barnhus.

Den 15 maj 1866 tillerkändes allmänna barnhusinrättningen bötes- ersättning med 6,704 kronor. Av detta belopp avsåg den största delen eller 5,481 kronor 56 öre böter, som ådömts vid överståthållarämbetet för polisärenden, och återstoden böter, ådömda vid domstolar utom Stockholm.

I ett den 23 februari 1905 avgivet yttrande anför direktionen för barnhusinrättningen följande:

*Direktionen
för barnhus-
inrättningen.*

Den barnhusinrättningen tillerkända ersättning vore av beskaffenhet att bära fortfarande utgå, enär inrättningens rätt till böter grundade sig å förut berörda för- ordning den 2 augusti 1792 och brev den 7 juli 1796, samt inrättningen tillerkänts årlig ersättning för mistning av böterna. För inrättningen, som förtjänade och behövde understöd av staten, vore det av synnerlig betydelse att jämväl för fram- tiden få åtnjuta ersättningen, enär inrättningens verksamhet årligen utvecklades och dess utgifter under de senare åren betydligt överstigit inkomsterna. Därest inrät- tningen nödgades avstå från ersättningen, hemställde inrättningen att i vederlag erhålla ett kontant belopp, som motsvarade det nu utgående ersättningsbeloppet kapitaliserat efter fyra procent.

Överståthållarämbetet framhåller, att i anseende till barnhusinrättningens behov av medel för uppehållande av sin verksamhet ersättningen icke torde bära indragas utan vederlag, samt föreslår med hänsyn till det rätt ansenliga belopp, som skulle krävas för det av direktionen föreslagna sätt för avlösningen, såsom lämp- ligare, att ersättningen måtte utbytas mot ett årligt statsbidrag till det belopp, som nu utginge.

*Överståthål-
larämbetet.*

I sitt utlåtande förklarar statskontoret, att laga hinder ej torde möta för in- dragning av ifrågavarande ersättning utan vederlag, enär förut berörda kungl. beslut den 2 augusti 1792 och den 24 maj 1810 samt brev den 7 juli 1796 icke kunde be- traktas såsom sådana privilegier eller resolutioner, varigenom staten ingått en för all framtid bindande förpliktelse att låta barnhusinrättningen uppbära ifrågavarande bötesandelar eller ersättning därför, utan bestämmelserna fast mera vore att anse såsom sidoordnade med allmänna lagens stadgande angående bötesfördelningen och utgjorde för vissa slag av brott givna specialbestämmelser i nämnda hänseende. Då emellertid, erinrar statskontoret, både direktionen för inrättningen och överståthållar- ämbetet framhållit den stora betydelse för inrättningens ekonomi, som ersättningen ägde. samt otvivelaktigt torde vara, att ett upphörande av ersättningen utan vederlag skulle för inrättningen medföra allvarliga ekonomiska olägenheter, kunde statskontoret. med hänsyn jämväl till den behjärtansvärda verksamhet, som av inrättningen ut- övades, ej tillstyrka, att densamma berövades det ekonomiska stöd, som ersättnings- beloppet innebure. Då det emellertid vore önskvärt, att bötesersättningarna i största möjliga utsträckning upphörde. torde förevarande ersättning väl bära indragas, men inrättningen därför beredas fullt vederlag. I detta avseende föresloge statskontoret att, med indragning av ifrågakomna ersättning, det på ordinarie stat under åttonde huvudtiteln uppförda anslag till stora barnhuset i Stockholm 78,000 kronor, i vilket

Statskontoret.

anslag inginge bland annat ersättning för andel i kortstämpplingsavgiften 27,000 kronor, måtte höjas med 6,704 kronor till 84,704 kronor, en åtgärd, som enligt statskontorets mening, vid det förhållande att förevarande ersättning erbjöde en viss likhet med berörda post å 27,000 kronor, skulle allenast innebära ett fortgående på en för beredande av statsunderstöd åt inrättningen förut beträdd väg.

Enligt uppgift från barnhusinrättningens kamrerarekontor har inrättningen haft

under år 1910 i inkomster kr.	947,932: 95	och i utgifter kr.	841,695: 42
» » 1911	» » 1,002,290: 22	» » »	885,146: 68
» » 1912	» » 927,697: 14	» » »	859,817: 47
» » 1913	» » 845,008: 18	» » »	907,251: 65
» » 1914	» » 919,599: 38	» » »	918,179: 26
» » 1915	» » 909,289: 43	» » »	942,525: 98
» » 1916	» » 815,605: 10	» » »	915,062: 88
» » 1917	» » 989,610: 22	» » »	1,066,743: 11
» » 1918	» » 1,039,050: 78	» » »	1,311,590: 79.

Justitiekanslern framställer ej någon erinran mot statskontorets förslag.

*Departements-
chefen.*

Lika med statskontoret anser jag väl barnhusinrättningen ej hava någon ovillkorlig rätt att komma i åtnjutande av ifrågavarande ersättning. Med hänsyn till vad statskontoret anfört som skäl för att ersättningen det oaktat ej bör utan vederlag indragas finner även jag dylik åtgärd ej böra ifrågakomma. Beträffande sättet för avlösningens verkställande är jag ock ense med statskontoret.

Slutligen har bötesersättning tillerkänts jämväl åt polispersonalen och poliskassan i Stockholm.

*Polispersona-
lens i Stock-
holms pensions-
inrättning och
poliskassan i
Stockholm.*

Genom Kungl. Maj:ts brev den 9 mars 1850 angående förändrad organisation av polisväsendet och nattbevakningen i Stockholm godkändes en av överståthållarämbetet gjord hemställan, att polisbetjäningen icke omedelbarligen borde erhålla åklagar- eller angivaranpart i de böter, som på dess åtal eller angivelse hos poliskammaren ådömdes, samt att dessa bötesandelar borde ingå till en särskild kassa, av vilken två tredjedelar skulle anslås till en under överståthållarämbetets förvaltning ställd fond för avskedade och sjukliga polisbetjanters pensionering och understöd samt en tredjedel användas som bidrag åt poliskammarens anslag till belöningar för upptäckt av brott.

Vidare godkändes genom Kungl. Maj:ts brev den 4 maj 1850 en av överståthållarämbetet i avseende å kontrollen å uppbörd och redo-

visning av anslagen till polisen och nattbevakningen i Stockholm föreslagna bestämmelse, att polisbetjäningens andel i nyssnämnda böter skulle uppbäras av poliskammarens registrator och av honom fördelas i enlighet med nyss angivna grund.

Den 2 februari 1854 fastställde Kungl. Maj:t reglemente för polispersonalens i Stockholm pensionsinrättning, uti vilket förut berörda, till fonden för avskedade och sjukliga polisbetjänters pensionering och understöd anslagna två tredjedelar av polisbetjäningens andel i oförmälda böter upptogs bland pensionsinrättningens tillgångar.

Ersättning för förlust av bötesandelar söktes såväl av direktionen för pensionsinrättningen som för poliskassans räkning. Enligt sammandrag över de vid överståthållarämbetet för polisärenden ådömda böter, som i ansökningarna åsyftades, hade böterna så fördelats, att av medeltalet för vart år av samtliga böter eller 14,678 kronor 2 öre belöpte på poliskassan, efter avdrag av uppbördsprovision med 10 procent, 2,273 kronor 72 öre, på polispersonalens pensionsfond efter enahanda avdrag 4,547 kronor 44 öre, på allmänna barnhuset efter samma avdrag 4,933 kronor 41 öre, på registratorns provision för uppbörd av förenämnda tre belopp 1,306 kronor 6 öre samt på stadsfiskalerna, målsägare och angivare sammanlagt återstoden.

Den 15 maj 1866 tillerkändes bötesersättning åt pensionsinrättningen med 4,547 kronor 44 öre jämte därå belöpande andel av uppbördsprovisionen eller i runt tal 5,053 kronor och åt poliskassan med 2,527 kronor.

Efter det Stockholms stadsfullmäktige beslutat att under viss förutsättning åtaga sig polispersonalens i Stockholm pensionering, har Kungl. Maj:t den 22 november 1907 fastställt reglemente angående samma personals pensionering. I sammanhang därmed förklarade Kungl. Maj:t, att pensionsinrättningen länge vid stadens övertagande av pensioneringen upphöra. Tillika berättigade Kungl. Maj:t staden att inträda i den rätt, pensionsinrättningen kunde äga att som bidrag till pensionskostnaderna uppbära den inrättningen tillerkända ersättning för mistade bötesandelar.

Bötesersättningen till poliskassan upptages i stadens stat och uppbäres av poliskammaren.

Yttrande i ärendet har rörande den pensionsinrättningen tillerkända ersättning avgivits såväl av direktionen för pensionsinrättningen som, efter det staden övertagit polispersonalens pensionering, av Stockholms stadsfullmäktige.

*Direktionen
för pensions-
inrättningen.*

Direktionen erinrade därom, att poliskammaren i Stockholm inrättades enligt en Kungl. Maj:ts förordning den 13 februari 1776 och övertog den befattning med mindre förbrytelsers avdömande, som förut tillhört den avdelning av magistraten eller rådhusrätten, som benämndes politikollegium. Det vore därför givet, att med de böter, som ådömdes i poliskammaren, och deras fördelning förhölle sig på samma sätt som med böter i de egentliga brottmål, som avdömts vid rådhusrätten.

Under hänvisning till en från trycket utgiven samling av Stockholms stads privilegiobrev har direktionen vidare påpekat:

att enligt privilegier, utfärdade den 12 april 1563 av Erik XIV, den 10 mars 1570 av Johan III och den 13 juli 1594 av Sigismund, halvparten av alla sakören, som fölle i Stockholm, skulle brukas till »stadens bygningh»,

att drottning Christinas förmyndarregering tillagt staden rätt till jämväl den andra hälften av böterna, i det att i privilegiobrevet den 10 mars 1636 stadgades att, när staden ej kunde vara utan vissa uppbörder, därav ämbeten kunde bliva med skälig besoldning efter ämbetet försörjda och andra stadens byggningar och bördor till dess nytta, förkovring och heder uppehållna, privilegierades och unnades åt Stockholm alla sakören och böter, som på stadens rådstuga för varje handa brott, förseende och underslev avdömdes, jämväl dem, som av kungl. hovrätten approberades, alla högmålssaker och målsägandes rätt dock förbehållna,

samt att 1636 års privilegier blivit tid efter annan bekräftade, senast av Carl XI den 15 april 1676.

Direktionen anmärkte därjämte, att man vore berättigad sluta, att bestämmelserna i 1734 års lag angående förfarandet med böter enligt samma lag icke borttagit stadens rätt till böter enligt 1636 års privilegier, dels därav att stadfästelseresolutionen den 23 januari 1736 å 1734 års lag uttryckligen förklarade, att allt vad genom särskilda privilegier vore fastställt ej kunnat inflyta i den allmänna lagen, och dels av de på samma grund vilande bekräftelser på alla rikets städers privilegier, som förekomme i 54 § av 1772 års regeringsform, 7 punkten av 1789 års förenings- och säkerhetsakt och 7 § i Kungl. Maj:ts för rikets borgerskap och städerna i allmänhet utfärdade försäkran den 23 februari 1789. Det kunde sålunda, ansåg direktionen, anses vara utrett, att de bötesandelar, för vilka pensionsinrättningen uppbure ersättning, vore av privileginatur samt att bötesersättningen därför borde under en eller annan form fortfarande komma pensionsinrättningen till godo, såsom förhållandet vore med böter av enahanda natur, vilka tillkommit andra städer.

Sedan direktionen ytterligare fäst uppmärksamheten därå, att ett ordnat polisväsen, till vars upprätthållande ifrågavarande bötesersättning i sin mån bidroge, vore en angelägenhet, varom staten och kommunerna av ålder ansetts och fortfarande ansåges bära draga försorg, förklarade direktionen sig ej hava något att erinra mot en avlösning av ersättningen, därest till pensionsinrättningens disposition överlämnades i statens obligationer eller kontanta medel så mycket, att årliga avkastningen därav uppginge till 5,053 kronor.

Stadsfullmäktige.

I fråga om den pensionsinrättningen tillerkända bötesersättning åberopa Stockholms stadsfullmäktige vad i Kungl. Maj:ts förut anmärkta brev den 13 mars 1866 anförts därom, att det funnits vara billigt, att kommunerna under viss tid bibehölles vid förutvarande av bötesandelar beroende inkomster, samt att vissa allmänna inrättningar icke borde berövas bötesersättning, förr än frågan om behovet av di-

rekt anslag hunnit prövas. Under hänvisning härtill bestrida stadsfullmäktige, att ifrågavarande belopp finge fränhändas stadskassan, så framt ej ersättning i annan väg bereddades staden.

Beträffande bötesersättningen till poliskassan hänvisa stadsfullmäktige, i fråga om grunderna för korporationers i Stockholm rätt till bötesandelar, till direktionens för pensionsinrättningen förut anmärkta yttrande. Vidare framhålla stadsfullmäktige, att stadens kostnader för polisverket utginge med högst betydande belopp. Det vore därför icke med billighet och rättvisa överensstämmande att utan vederlag indraga ersättningen och därigenom än ytterligare öka stadens kostnader. Om en avlösning skulle komma till stånd, borde staden kunna fordra att erhålla så stort vederlag, att ärliga avkastningen därav motsvarade ersättningsbeloppet.

Överståthållarämbetet anser beträffande båda dessa ersättningsbelopp, att de ej borde indragas utan vederlag till staden, samt att dylikt vederlag lämpligen borde kunna upptagas bland anslagen under vederbörande statsdepartement såsom statens bidrag till polispersonalens i Stockholm pensionering och till polisverket i Stockholm.

Överståt-
hållar-
ämbetet.

I sitt utlåtande anför statskontoret följande:

Statskontoret.

Av den av direktionen lämnade utredningen i ärendet torde det framgå, att staden på grund av sina privilegier ägt rätt till kronans andel i böterna vid rådhusrätten och förty även haft samma rätt beträffande böterna vid den sedermera inrättade poliskammaren. Däremot torde det icke, på sätt direktionen velat göra gällande, rimligen kunna anses, att den genom privilegierna staden tillerkända rätten sträckte sig utöver den tredjedel i böterna, som enligt 1734 års lag skulle tillfalla kronan, och omfattade hela bötesbeloppet, således även stadens egen och åklagarens tredjedel. När i de av olika regenter utfärdade olika privilegier staden tillerkändes till en början »halvparten av all saköre» och sedermera genom 1636 års privilegier »alle sakören och böter», kunde därmed uppenbarligen icke anses hava överlåtits annat än kronans rätt till böterna, sådan den då vore eller framdeles bleve bestämd. Vore direktionens uppfattning om stadens rätt till hela bötesbeloppet riktig, skulle Kungl. Maj:t ej ägt att för barnhusets räkning disponera en del av ifrågavarande böter, en åtgärd som dock vederligen icke blivit av staden bestridd. I den mängd fall, där i de för andra städer utfärdade privilegier eller särskilda resolutioner motsvarande formulering givits åt bestämmelserna om överlåtande till staden av rätten till böterna helt eller delvis, hade heller aldrig ifrågasatts annat än, att denna rätt omfattade allenast kronans andel enligt 1734 års lag.

Vid undersökning huru stort belopp av ersättningarna för böterna vid poliskammaren kunde anses tillkomma staden genom privilegier, syntes man böra utgå från att dessa böter, i avsaknad av de förut omförmälda särskilda bestämmelserna angående fördelningen emellan angivaren och barnhuset, skolat enligt den allmänna regeln gå till treskiftes mellan kronan, staden och åklagaren. Såsom inhämtades av redogörelsen för tillkomsten av barnhusets ersättning, utgjorde det denna inrättning tillfallna bötesbeloppet 5,482 kronor. Om därtill lades den pensionsinrättningen och poliskassan tilldömda angivarandelen tillhoppa 7,580 kronor, erhöles ett sammanlagt bötesbelopp av 13,062 kronor. Tredjedelen av detta belopp 4,354 kronor skulle alltså motsvara kronans andel och tillkomma staden på grund av privilegier. Skillnaden mellan denna del 4,354 kronor och förut berörda angivarandel 7,580 kronor eller 3,226 kronor kunde icke anses såsom varande av privile-

gänatur och torde kunna utan vederlag indragas. Även det privilegierade ersättningsbeloppet torde i sin nuvarande form bära upphöra och i stället ett anslag till polisverket i Stockholm å riksstaten uppföras. Detta syntes lämpligast kunna ske genom höjande av det i sjätte huvudtitelns anslag till överståthållarämbetet ingående under-anslaget till polisens vidmakthållande inom Stockholm nu 28,100 kronor, med nyss berörda belopp 4,354 kronor, till 32,454 kronor, varigenom anslaget till överståthållarämbetet, nu 97,022 kronor, skulle komma att uppgå till 101,376 kronor.

*Justitie-
kanslers-
ämbetet.*

Justitiekanslersämbetet erinrar om att de bötesandelar, för vilka på grund av Kungl. Maj:ts brev den 15 maj 1866 ersättningar utginge till polispersonalens pensionsinrättning och poliskassan, vore, enligt vad Kungl. Maj:ts brev den 9 mars 1850 och den 4 maj samma år utvisade, polisbetjäningens åklagar- och angivarandelar i böter, som på dess åtal eller angivelse hos poliskammaren utdömdes, och således icke någon genom privilegier till vederbörande uppläten kronans bötesandel; dessa ersättningar syntes därför kunna utan vederlag indragas.

*Departement-
chefen.*

Den av statskontoret uttalade uppfattning, att ovan omförmälda, Stockholms stad meddelade privilegier ej kunna anses avse annan andel av vid rådhusrätten eller poliskammaren utdömda böter än den, som tillkom kronan, äger uppenbarligen full giltighet. På nämnda privilegier kan därför ej grundas rätt att åtnjuta ersättning för förlust av annan bötesandel än den nu berörda. Såsom justitiekanslersämbetet erinrat, hava de ersättningsbelopp, som tillerkänts polispersonalens pensionsinrättning och poliskassan i Stockholm, beviljats såsom gottgörelse för förlust av polisbetjäningens åklagar- och angivarandelar i böter, som på dess åtal eller angivelse ådömdes i poliskammaren. Det synes ej förefinnas någon anledning att, på sätt statskontoret gjort, vid avgörande av frågan huruvida nämnda belopp bära helt eller delvis indragas, antaga, att desamma till någon del rätteligen vore att betrakta såsom gottgörelse för förlust av annan bötesandel än den, som tillförene enligt gällande författningar skolat tillkomma åklagare och angivare. Uppenbarligen kunna för fördelningen av böterna i poliskammaren i många fall hava gällt föreskrifter, som föranlett, att åklagar- och angivarandelen uppgått till mer än en tredjedel av bötesbeloppet. Något hinder av lag för att utan gottgörelse indraga ifrågavarande ersättningsbelopp torde sålunda ej förefinnas. Då desamma ingå till Stockholms stad, synes, med tillämpning av de grundsatser, som av statsmakterna vid beviljandet av bötesersättningar i allmänhet uttalats i

fråga om den tid, varunder kommun borde åtnjuta dylik ersättning, någon betänklighet ej möta mot att omedelbart indraga beloppen.

Det återstår mig att sammanfatta de av mig nu framställda särskilda förslagen. Enligt min åsikt böra de häradsnämnder, rådhusrätter, polis-kammaren i Norrköping, städer, stadsfiskalerna i Nyköping, Sala, Säter, Västervik, Lidköping, Kristinehamn, Filipstad, Jönköping, Nora, Karlskrona, Kristianstad, Växjö och Norrköping, polisgevaldi-gerna i Norrköping och Karlskrona, polispersonalen i Göteborg, stads-vaktmästaren och två poliskonstaplar i Uddevalla, tre poliskonstaplar i Härnösand, länsmannen i Trollhättans distrikt, allmänna barnhusinrätt-ningen, polispersonalens i Stockholm pensionsinrättning och Stockholms stads poliskassa tillerkända bötesersättningar upphöra att utgå. Av dessa ersättningar torde de polisgevaldigern i Karlskrona och länsmannen i Trollhättans distrikt tillerkända ej böra utgå för tiden efter 1920 års ingång, enär de befattningar, vid vilka de varit fästade, numera upp-hört. Övriga ersättningar synas däremot böra upphöra först med 1920 års utgång. I enlighet med den av mig förut uttalade uppfattningen läser dylikt anstånd få anses påkallat av billighetshänsyn till befattnings-havare, på vilkas avlöningsförmåner en indragning skulle utöva inverkan. Men även i fråga om de ersättningsbelopp, vilkas indragning ej skulle medföra dylik inverkan, läser samma regel böra följas, enär det givet-vis är lämpligt, att förevarande fråga löses efter möjligast enhetliga linjer. Vid indragningen av samtliga nu nämnda ersättningar synes mig vederlag böra lämnas allenast åt städerna för förlust av dem till-erkänd ersättning för mistning av kronans böteslott och åt allmänna barnhusinrättningen. I förra hänseendet torde vederlag böra utgå på det sätt, att ersättningsbeloppen, kapitaliserade efter fyra procent, över-lämnas till städerna. Det härför erforderliga beloppet utgör 218,117 kronor 50 öre eller i runt tal 218,118 kronor. Till barnhusinrättningen torde vederlag böra lämnas genom höjning av till densamma nu utgående statsanslag till, i avrundat tal, 84,700 kronor. Till fortsatt utanordnande skulle däremot kvarstå de bötesersättningar, som tillerkänts borgmästaren i Vaxholm, stadstjänaren i Umeå och stadsfiskaler med undantag av de tretton nyss nämnda stadsfiskalerna. Dessa ersättningar anser jag emellertid böra, i den mån ej i sammanhang med lönereglering eller annorledes annat förordnas, upphöra att utgå med nuvarande befattnings-havares avgång från tjänsten. Nu nämnda till omedelbar indragning föreslagna belopp utgöra tillhopa 55,326 kronor 32 öre. Då å förevarande anslag ett belopp av 1,861 kronor 68 öre är odisponerat, skulle anslaget

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 73 häft. (Nr 87.)

enligt min mening kunna redan nu nedsättas till 26,812 kronor eller i runt tal 26,900 kronor.

Vid anmälan av de frågor, som tillhöra regleringen för år 1921 av riksstatens andra huvudtitel, anförde jag beträffande förevarande ärende, att den bebådade propositionen i ärendet torde, såvitt jag vid ärendets förberedande behandling kunnat finna, komma att gå ut på, bland annat, beviljande av ett engångsanslag av omkring 212,000 kronor och nedsättning från och med år 1921 av nuvarande förslagsanslaget till omkring 30,000 kronor. De avvikelser härifrån, som de av mig nu framställda förslagen innebära, bero dels därpå att, sedan staden Uddevalla i ett efter statsverkspropositionens avlatande inkommet meddelande förklarat sig villig att på enahanda villkor som övriga städer avstå från den staden tillerkända bötesersättningen 275 kronor, denna föreslagits skola indragas mot det att dess kapitaliserade belopp 6,875 kronor tillerkännes staden, dels ock därpå att jag vid ärendets slutliga behandling funnit mig böra föreslå indragning av ytterligare några ersättningar utöver dem, som vid den förberedande behandlingen synts kunna indragas.

I överensstämmelse med vad jag nu anført får jag sålunda härmed hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels — med förklarande ej mindre, beträffande de häradsnämnder, rådhusrätter, poliskammaren i Norrköping, städer, stadsfiskalerna i Nyköping, Sala, Säter, Västervik, Lidköping, Kristinehamn, Filipstad, Jönköping, Nora, Karlskrona, Kristianstad, Växjö och Norrköping, Norrköpings polisgevaldiger, polispersonalen i Göteborg, stads-vaktmästaren och två poliskonstaplar i Uddevalla, tre poliskonstaplar i Härnösand, allmänna barnhusinrättningen, polispersonalens i Stockholm pensionsinrättning, Stockholms stads poliskassa, polisgevaldigern i Karlskrona och länsmannen i Trollhättans distrikt tillerkända ersättningar för dem genom strafflagens införande frångångna bötesandelar, att sistnämnda två ersättningar icke skola utgå för tiden efter 1920 års ingång samt att övriga ersättningar skola upphöra med utgången av samma år, än även att vederlag för ersättningens upphörande skall tilldelas såväl allmänna barnhusinrättningen, på sätt nedan angives, som ock var stad med vad efter en räntefot av fyra procent motsvarar det kapitaliserade beloppet av ersättningen, beräknad för Halmstad till 116 kronor 70 öre, för Göteborg till 4,556 kronor och för en var av de övriga städerna till det staden i Kungl. Maj:ts brev den 7 september 1869 tillagda belopp, samt att vederlaget till städerna må lyftas efter ingången av december månad 1920 — i riksstaten för år 1921 nedsätta det under andra huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till ersättning åt personer,

menigheter och allmänna inrättningar för dem genom strafflagens införande frångångna bötesandelar, nu 84,000 kronor, med 57,100 kronor, till 26,900 kronor,

dels, för beredande av vederlag åt städerna i förut angivna hänseende, på tilläggsstat för år 1920 under andra huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst 218,118 kronor,

dels i riksstaten för år 1921 under femte huvudtiteln uppföra det nu under åttonde huvudtiteln med 78,000 kronor upptagna ordinarie anslaget till allmänna barnhuset i Stockholm med ett med 6,700 kronor till 84,700 kronor förhöjt belopp;

dels ock, beträffande de ersättningar uti ifrågavarande hänseende, som tillerkänts borgmästaren i Vaxholm, stadsfiskaler, med undantag av nyss nämnda tretton stadsfiskaler, och stadstjänaren i Umeå, förklara, att ersättning ej skall utgå till den, som efter den dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, utnämnes eller förordnas till innehavare av dylik tjänst eller däremot svarande befattning.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Adil Wifvesson.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Förslagsanslagets tillkomst	3
Allmänna synpunkter	13
Ersättning till häradsnämnder	16
» » rådhusrätter	21
» » poliskammaren i Norrköping	33
» » städer	34
» » borgmästaren i Vaxholm	46
» » stadsfiskaler	49
» » Norrköpings polisgevaldiger	59
» » polisgevaldigern i Karlskrona	60
» » polispersonalen i Göteborg	61
» » » » Uddevalla	63
» » » » Härnösand	64
» » stadstjänaren i Umeå	65
» » länsmannen i Trollhättans distrikt	66
» » allmänna barnhusinrättningen	66
» » polispersonalens i Stockholm pensionsinrättning och poliskassan i Stockholm	68
Sammanfattning	73